

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»

*Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури*

СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ

Методичні вказівки

для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
галузь знань К «Безпека і оборона»
спеціальність К9 «Правоохоронна діяльність»

Одеса
«Юридична література»
2025

Укладачі:

Нана Мезенієвна Бакаянова — доктор юридичних наук, професор, завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України. ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7669-0576>;

Сергій Костянтинович Костенко — доктор філософії у галузі права, професор кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія». ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0008-1899-0686>;

Михайло Васильович Косюта — доктор юридичних наук, професор, професор кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія». ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-8021-0873>;

Ірина Олександрівна Кісліцина — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія». ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-7215-0791>;

Марина Олександрівна Кравченко — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія». ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-2680-8430>;

Олексій Георгійович Свіда — кандидат юридичних наук, доцент, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія». ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-5805-3557>;

Павло Миколайович Силицин — доктор філософії у галузі права, доцент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія». ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0003-1593-2671>;

Лілія Петрівна Нестерчук — старший викладач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія». ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0001-6124-7910>;

Роман Романович Щербатий — асистент кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія». ORCID ID: <https://orcid.org/0009-0000-6562-172X>

Рецензенти:

В. В. Дудченко — д. ю. н., професор, професор кафедри загальної теорії права та держави Національного університету «Одеська юридична академія», вчений секретар Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України;

О. З. Хотинська-Пор — д. ю. н., професор, завідувач кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, заслужений юрист України

Рекомендовано навчально-методичною радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 2 від 27.11.2025 року)

<i>Вступ</i>	5
<i>Тематичний план</i>	8
<i>Тема 1</i>	
Предмет, система, методологія та поняття навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України»	9
<i>Тема 2</i>	
Судова влада, правосуддя та їх демократичні засади	16
<i>Тема 3</i>	
Судоустрій України, його складові	21
<i>Тема 4</i>	
Статус суддів та органи, що беруть участь у формуванні суддівського корпусу в Україні	31
<i>Тема 5</i>	
Прокуратура України	45
<i>Тема 6</i>	
Міністерство внутрішніх справ України	58
<i>Тема 7</i>	
Національна поліція України	67
<i>Тема 8</i>	
Національне антикорупційне бюро України	74
<i>Тема 9</i>	
Державне бюро розслідувань	83
<i>Тема 10</i>	
Бюро економічної безпеки	93
<i>Тема 11</i>	
Служба безпеки України. Військова служба правопорядку у Збройних силах України	101

<i>Тема 12</i>	
Міністерство юстиції України	107
<i>Тема 13</i>	
Нотаріат в Україні	113
<i>Тема 14</i>	
Адвокатура України	120
<i>Тема 15</i>	
Судові та правоохоронні органи зарубіжних країн	132
<i>Перелік питань для підсумкового контролю знань і вмінь здобувачів</i>	<i>139</i>
<i>Ресурси відкритого доступу, необхідні для вивчення дисципліни</i>	<i>143</i>

Вступ

В умовах глобальних політико-правових, соціально- економічних та цивілізаційних трансформацій в Україні відбуваються кардинальні зміни у всіх сферах суспільного життя. Розвиток правової держави та громадянського суспільства пов'язаний із складним процесом утвердження пріоритету прав та основних свобод людини й громадянина, що вимагає ефективної діяльності судових та правоохоронних органів.

Євроінтеграційні процеси надали нового поштовху судово-правовій реформі, яка покликана забезпечити справедливе, безстороннє та неупереджене відправлення правосуддя, підвищити гарантії судового захисту, удосконалити діючі судову, правоохоронну та правозахисну системи, активізувати їх діяльність. Демократичне суспільство потребує судового устрою, що забезпечує всім громадянам доступ до неупередженого суду, судді та таку судову процедуру, в якій їх право визначалось би виключно на підставі наведених фактів і закону. Таке суспільство гарантує кожному громадянину, за умови виконання ним відповідних обов'язків, повну реалізацію прав і свобод, підґрунтям існування яких є фундаментальні цінності демократії.

Напрями реформування судової влади та суміжних інститутів, а також правоохоронних органів в Україні свідчать про вибір європейської системи цінностей, зокрема й тих, які пов'язані із реалізацією права на справедливий суд, стандартами захисту прав фізичних та юридичних осіб, держави тощо, забезпеченням правопорядку та законності, боротьбою із злочинністю та іншими правопорушеннями.

Вивчення навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» полягає в отриманні і правильному засвоєнні студентами знань про судову владу та систему судоустрою, правоохоронну діяльність та правоохоронні органи, органи юстиції, адвокатуру, нотаріат, їх місце у механізмі держави.

Об'єктом вивчення навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» є національне законодавство про судову владу та систему судоустрою, правоохоронну діяльність та правоохоронні органи, органи юстиції, адвокатуру, нотаріат.

Предметом вивчення навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» є теоретичні і практичні аспекти розвитку

судової влади, системи судоустрою, правоохоронних органів, органів юстиції, адвокатури, нотаріату.

У процесі викладання навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» застосовуються різноманітні методи навчання, що поєднують фундаментальну теоретичну підготовку здобувачів освіти з формуванням практичних умінь і навичок, необхідних для майбутньої професійної діяльності у правоохоронній сфері. Основними формами навчального процесу є лекційні заняття, спрямовані на формування системного уявлення про судову владу, її функції та структуру, засади організації та діяльності правоохоронних органів, завдання і місце кожного правоохоронного органу в державному механізмі.

Практичні заняття орієнтовані на закріплення теоретичних положень через опрацювання фабул і моделей реальних професійних ситуацій, вирішення задач, що виникають під час діяльності судових та правоохоронних органів, аналіз правозастосовної діяльності судових і правоохоронних органів, а також вивчення актуальних проблем судової практики.

У навчальному процесі широко застосовуються інтерактивні методи навчання, зокрема:

- аналіз та обговорення кейсів, що відображають діяльність судів, прокуратури, Національної поліції, НАБУ, ДБР, СБУ, БЕБ, Міністерства юстиції, органів адвокатури та нотаріату;
- ситуаційно-рольові ігри, спрямовані на моделювання судового розгляду, досудового розслідування, здійснення представництва сторін у судовому процесі;
- дискусії та дебати з актуальних питань функціонування судової влади та правоохоронних органів;
- розбір практики міжнародних судових та правоохоронних інституцій;
- робота в малих групах для опрацювання та аргументованого представлення різних підходів до вирішення юридичних колізій.

Значну увагу приділено самостійній роботі здобувачів, яка включає опрацювання нормативно-правових актів, вивчення рішень судових органів України та міжнародних юрисдикційних інституцій, аналіз наукових джерел, підготовку рефератів, презентацій, аналітичних оглядів, виконання тестових завдань, опрацювання питань та кейсів, винесених на самостійне вивчення. Самостійна робота сприяє глибшому розумінню правового статусу судових та правоохо-

ронних органів, їх функціонального призначення та особливостей їх діяльності.

Поєднання різних методів викладання та навчання забезпечує всебічне засвоєння студентами основ судоустрою і правоохоронної діяльності, формування професійних компетентностей, необхідних для роботи у сфері правоохоронної діяльності. Методичні вказівки містять матеріали, що сприяють ефективному опануванню дисципліни: питання до лекцій і практичних занять, теми індивідуальних завдань, ситуаційні задачі, перелік рекомендованих нормативних джерел та спеціальної літератури.

Тематичний план

№	Назва теми	Лекції (год.)	Прак- тичні заняття (год.)	Само- стійна робота (год.)
1	Предмет, система, методологія та поняття навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України»	2	2	6
2	Судова влада, правосуддя та їх демократичні засади	2	2	6
3	Судоустрій України, його складові	2	4	6
4	Статус суддів та органи, що беруть участь у формуванні суддівського корпусу в Україні	2	2	6
5	Прокуратура України	2	2	6
6	Міністерство внутрішніх справ України	2	2	6
7	Національна поліція України	2	2	6
8	Національне антикорупційне бюро України	2	2	6
9	Державне бюро розслідувань.	2	2	6
10	Бюро економічної безпеки	2	2	6
11	Служба безпеки України. Військова служба правопорядку у Збройних силах України	2	2	6
12	Міністерство юстиції України	2	2	6
13	Нотаріат в Україні	2	2	6
14	Адвокатура України	2	2	3
15	Судові та правоохоронні органи зарубіжних держав	—	—	3

Тема 1

ПРЕДМЕТ, СИСТЕМА, МЕТОДОЛОГІЯ ТА ПОНЯТТЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ»

Методичні рекомендації

При опрацюванні першої теми здобувачам освіти рекомендується сформулювати цілісне уявлення про предмет, систему та методологію дисципліни «Судові та правоохоронні органи України», а також засвоїти ключові поняття, що визначають її науково-теоретичну основу. Важливо усвідомити, що дана навчальна дисципліна забезпечує ґрунтовні знання про організацію та діяльність судової влади, систему судоустрою, функції правоохоронних органів і правозахисних інститутів, а також про взаємозв'язок цих інституцій у контексті розбудови правової держави.

Рекомендується звернути особливу увагу на структуру дисципліни, її місце у системі юридичних наук, а також на методологічні підходи, які застосовуються під час дослідження судової та правоохоронної діяльності. Опрацювання теми доцільно здійснювати шляхом вивчення лекційного матеріалу, аналізу наукових джерел (підручників, монографій, статей) та чинної нормативно-правової бази.

Для поглиблення знань варто приділити увагу положенням розділу VIII «Правосуддя» Конституції України, законам України «Про судоустрій і статус суддів», «Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів», а також концептуальним документам щодо реформування системи правосуддя. Це дозволить здобувачам не лише засвоїти теоретичний матеріал, а й сформулювати практичні навички аналізу сучасного стану та перспектив розвитку органів судової влади та правоохоронної системи України.

Лекційні питання

1. Предмет і методологія навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України».
2. Система, структура, нормативні та спеціальні джерела з навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України».

Співвідношення навчальної дисципліни з іншими навчальними юридичними дисциплінами.

3. Поняття судової, правоохоронної та правозахисної діяльності держави. Основні напрями правоохоронної державної діяльності. Державна та недержавна правоохоронна діяльність. Види правоохоронних органів в Україні.
4. Завдання та основні функції правоохоронних органів України в умовах формування правової держави.
5. Концептуальні основи реформи системи судоустрою та правоохоронної системи в Україні.

Питання до практичного заняття

1. Предмет і методологія навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України».
2. Система, структура, нормативні джерела з курсу «Судові та правоохоронні органи України». Співвідношення навчальної дисципліни з іншими навчальними юридичними дисциплінами.
3. Поняття судової, правоохоронної та правозахисної діяльності держави. Державна та недержавна правоохоронна діяльність. Основні напрями правоохоронної діяльності.
4. Завдання та основні функції правоохоронних органів України в умовах формування правової держави.
5. Види правоохоронних органів України.
6. Концептуальні основи реформи системи судоустрою та правоохоронної системи в Україні.

Теми і кейси для самостійної роботи здобувачів

1. Структура предмету навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України».
2. Поняття та значення методології навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України».
3. Природа та значення поняття «правоохоронна діяльність».
4. Природа та значення поняття «судова діяльність».
5. Основні напрями діяльності приватних детективів.
6. Визначте, як співвідносяться поняття «правоохоронна система» та «правозахисна система».

7. Визначте, як співвідносяться поняття «діяльність правоохоронних органів» та «правоохоронна діяльність».

№ 1

Громадянин Данченко А. В. засуджений місцевим загальним судом за шахрайство строком на 5 років позбавлення волі. На вирок суду він подав апеляційну скаргу. Розглянувши її, апеляційний суд залишив вирок без змін. Данченко А. В. направив листа до Верховної Ради України із проханням розібратися у його справі і дати вказівку суду переглянути вирок.

На підставі діючого законодавства з'ясуйте, чи є Верховна Рада України органом, що переглядає законність та обґрунтованість вироку у кримінальному провадженні? Яким чином може відреагувати єдиний орган законодавчої влади України? Надати обґрунтовану відповідь.

№ 2

Підприємець Петренко В. І., маючи на меті перевезення значної суми грошових коштів та опікуючись власною безпекою, уклав з Управлінням поліції охорони в Одеській області договір про надання охоронних послуг. Відповідно до умов договору відповідним підрозділом поліції охорони було надано послуги з охорони громадянина Петренко В. І.

На підставі діючого законодавства надайте обґрунтовану відповідь, чи здійснював відповідний підрозділ поліції охорони у наведеній ситуації правоохоронну діяльність? У разі надання ствердної відповіді, уточніть, підрозділ поліції охорони у наведеній ситуації здійснював державну або недержавну правоохоронну діяльність.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254S%D0S%BA/96-S%D0S%B2S%D1S%80#Text>.
2. Про Бюро економічної безпеки : Закон України від 28 січня 2021 р. № 1150-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20#Text>.
3. Про Державне бюро розслідувань : Закон України від 12 листопада 2015 р. № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>.

4. Про державний захист працівників суду та правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>. Про адвокатуру та адвокатську діяльність : Закон України від 5 липня 2012 р. № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>.
5. Про прокуратуру : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>.
6. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
7. Про Національне антикорупційне бюро України : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698-18#Text>.
8. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України : Закон України від 15 квітня 2014 р. № 1207-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>.
9. Про охоронну діяльність : Закон України від 22 березня 2012 р. № 4616-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4616-17#Text>.
10. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України : Закон України від 8 травня 2002 р. № 3099-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text>.
11. Про Державну прикордонну службу України : Закон України від 3 квітня 2003 р. № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>.
12. Про Службу безпеки України : Закон України від 25 березня 1992 р. № 2229-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2229-12#Text>.
13. Про Національну гвардію України : Закон України від 13 березня 2014 р. № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>.
14. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>.
15. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 7 липня 2018 р. № 2447-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19#Text>.
16. Про Концепцію судово-правової реформи в Україні : Постанова Верховної Ради України від 28 квітня 1992 р. № 2296-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2296-12#Text>.

17. Концепція вдосконалення судівництва для утвердження справедливого суду в Україні відповідно до європейських стандартів : Указ Президента України від 10 травня 2006 р. № 361/2006. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361/2006#Text>.
18. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини : Закон України від 23 лютого 2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15#Text>.
19. Міжнародний пакт про громадянські і політичні права : Міжнародний документ від 16 грудня 1966 р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043#Text.

Рекомендована література

1. Bakaianova, Nana M.; Kryzhanovska, Olena V.; Kubaienko, Andrii V. The Role of Law Enforcement in Ensuring the Rights of Citizens. *Journal of Advanced Research in Law and Economics*, [S. l.], v. 10, n. 8, p. 2253–2261, dec. 2019. ISSN 2068–696X. doi: [https://doi.org/10.14505/jarle.v10.8\(46\).03](https://doi.org/10.14505/jarle.v10.8(46).03).
2. Аракелян М. Р. Концептуальні засади правозахисної діяльності адвокатури : автореф. дис.... д-ра юрид. наук : 12.00.01 / Міжнар. гуманітар. ун-т. Одеса, 2019. 44 с.
3. Бакаянова Н. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук ; 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
4. Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження : дис.. ... кандидата юридичних наук : 12.00.01; Міністерство внутрішніх справ України, Національна академія внутрішніх справ. Львів, 2016. 227 с.
5. Біліченко В. В. Міжнародні стандарти щодо захисту ключових прав та свобод людини в діяльності правоохоронних органів України. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2020. Том 27. С. 30–35.
6. Ботвінов Р. Особливості реалізації правоохоронної функції держави в сучасному українському суспільстві. *Ефективність державного управління*. 2016. Вип. 4 (49). Ч. 1. С. 156–163.
7. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. — 708 с. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/eu_standarts_book_web-1.pdf
8. Кубаєнко А. В. Сучасні підходи до модернізації правоохоронної системи в умовах цифрової трансформації. *Науковий вісник*

- Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція».* 2022. № 56. С. 122–126.
9. Кучук А. М. Теоретико-правові засади правоохоронної діяльності в Україні: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.01. Київ, 2006. 22 с.
 10. Моргунов О. А. Зарубіжний досвід діяльності правоохоронних органів під час воєнного стану та його імплементація в діяльність патрульної поліції України. *Юридичний науковий електронний журнал.* № 2. 2025. С. 358–360.
 11. Нагорна В. В. Щодо проблеми визначення поняття «правоохоронні органи» у правовій науці та законодавстві України. *Юридичний науковий електронний журнал.* 2018. № 6. С. 44–48.
 12. Ляхівненко С. М. Міжнародні правові стандарти: до визначення поняття та видової характеристики. *Держава і право.* 2011. Вип. 51. С. 666–672.
 13. Нестерчук Л. П. Щодо проблематики поняття недержавної правоохоронної діяльності. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень:* Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.). 149–151 с.
 14. Організація судових та правоохоронних органів: підручник / [І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, М. П. Каркач та ін.]; за ред. І. Є. Марочкіна. Харків : Право, 2014. 448 с.
 15. Островський С. О. Поняття та функції правоохоронних органів держави. *Науковий вісник Херсонського державного університету.* 2017. Випуск 1. Том 2. С. 46–49.
 16. Погосян М. А. Визначення поняття «правоохоронна діяльність» і його співвідношення із правозахисною та судовою діяльністю: теоретико-правовий аспект. *Науковий вісник публічного та приватного права.* 2020. Випуск 3. С. 23–28. DOI <https://doi.org/10.32844/2618-1258.2020.3.4>
 17. Полянський Ю. Є. Правоохоронні органи у системі державної влади. *Правове життя сучасної України:* матер. Міжнар. наук. конф. проф.-викл. складу (Одеса, 20–21 квітня 2012 р.). Т. 2. Відп. за випуск д.ю.н., проф. В. М. Дрьомін. Націон. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2012. С. 199–201.
 18. Судові та правоохоронні органи України: метод. вказівки для здобувачів вищої освіти першого рівня за спец. 081 «Право» [Електронне видання] / уклад.: Н. Баканова, М. Косюта, О. Свида, М. Кравченко, І. Кісліцина, О. Храпенко, А. Кубаєнко, О. Курганський, Л. Нестерчук ; Нац. ун-т «Одес. юрид. академія». Одеса: Фенікс, 2023. 172 с. URL: <https://hdl.handle.net/11300/26008>
 19. Терехов В. Ю. Правоохоронна діяльність в Україні: сучасна концепція адміністративно-правового забезпечення. Монографія. Київ: Артєк, 2023. 350 с.
 20. Тихонова Д. С. Поняття «правоохоронна діяльність» і функції правоохоронної діяльності. *Проблеми сучасної поліцейстики : тези доп. наук.-практ. конф. (м. Харків, 20 квіт. 2022 р.). МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ.* Харків, 2022. С. 224–225.
 21. Шай Р. Я. Природа та сутність правоохоронної діяльності. *Наше право.* 2014. № 5. С. 10–16.
 22. Щербатюк В. М. Історія судових і правоохоронних органів України. Курс лекцій. Одеса. *Вид-во «Фенікс»*, 2022. 280 с.

Тема 2

СУДОВА ВЛАДА, ПРАВОСУДДЯ ТА ЇХ ДЕМОКРАТИЧНІ ЗАСАДИ

Методичні рекомендації

Надати уявлення та сформулювати систему знань про передумови виникнення, становлення, природу та поняття судової влади. Зазначити органи судової влади і надати розуміння організації та діяльності Конституційного Суду України.

Визначити повноту та виключність судової влади, поняття і основні ознаки правосуддя.

Охарактеризувати сучасний стан та новітні напрямки розвитку законодавства України системи принципів правосуддя, у сфері світової та європейської тенденції розвитку гарантування захисту прав і свобод людини шляхом здійснення правосуддя.

Вивчення теми передбачає ознайомлення зі спеціальною літературою (підручники, монографії, наукові статті тощо), яка присвячена природі та поняттю судової влади і правосуддя в Україні. Крім того, потребують уваги й вивчення розділ 8 «Правосуддя» Конституція України тощо, Закони України «Про судоустрій і статус суддів», «Про відновлення довіри до судової влади в Україні» тощо та Основні принципи щодо незалежності судових органів.

Лекційні питання

1. Природа та поняття судової влади. Ознаки судової влади.
2. Повнота та виключність судової влади.
3. Цивільне, кримінальне, господарське та адміністративне судочинство — форми реалізації судової влади. Функції судової влади. Конституційний Суд України — орган судової влади й єдиний орган конституційної юрисдикції.
4. Поняття і ознаки правосуддя.
5. Система принципів правосуддя.

Питання до практичного заняття

1. Природа та поняття судової влади. Ознаки судової влади.
2. Повнота та виключність судової влади.
3. Цивільне, кримінальне, господарське та адміністративне судочинство як форми реалізації судової влади. Функції судової влади.
4. Поняття і ознаки правосуддя.
5. Система принципів правосуддя.
6. Конституційний Суд України — орган судової влади.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Поділ влади — передумова виникнення та становлення самостійної судової влади.
2. Судова влада в Україні — одна з гілок державної влади.
3. Великі мислителі про роль судової влади.
4. Характеристика основних гарантій самостійності суддів.
5. Здійснення правосуддя виключно судом як конституційна гарантія забезпечення кожному права на справедливий суд.
6. Значення принципів організації та діяльності судів.
7. Конституційний Суд України — єдиний орган конституційної юрисдикції.

Нормативно-правові акти

1. Загальна декларація прав людини: прийнята та проголошена в резолюції 217 А (III) ГА ООН 10 груд. 1948 р. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_015.
2. Основні принципи щодо незалежності судових органів: схвал. резолюціями Генеральної Асамблеї ООН від 29.11.1985 та 13.12.1985. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_201
3. Конституція України : Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96- ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0S%BA/96-S%D0S%B2S%D1S%80>.
4. Господарський процесуальний кодекс України: прийм. 06 лист. 1991 р. № 1798-XII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-12>.
5. Кодекс адміністративного судочинства України: прийм. від 06 лип. 2005 р. № 2747-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.

6. Цивільний процесуальний кодекс України: прийм. 18 берез. 2004 р. № 1618-IV. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1618-15>.
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийм. від 13.04.2012 № 4651-VI. *Верховна Рада України*. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
8. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 черв. 2016 р. № 1402-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-1>
9. Про відновлення довіри до судової влади в Україні : Закон України від 10 квіт. 2014 р. № 1188-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-18>.

Рекомендована література

1. Бакаянова Н. М. Проблеми цифровізації правосуддя. Актуальні проблеми судового права: мат. Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Харків, 21 квітня 2023 р.) / Відповід. ред.: Л. М. Москвич. Харків : Юрсайт, 2023. С. 44- 52.
2. Бакаянова Н. М. Розвиток судової влади в Україні: поняття, фактори та умови. *Публічне право*. 2024. № 1 (53). С. 113. URL: <https://www.publichne-pravo.com.ua/files/53/15.pdf>
3. Базове дослідження із застосування правосуддя перехідного періоду в Україні: монографія Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства, Київ, 2015. 708 с. URL: https://hcj.gov.ua/sites/default/files/field/file/eu_standarts_book_web-1.pdf / за заг. ред. А. П. Бущенко, М. М. Гнатовського. К.: «РУМЕС», 2017. 592 с.
4. Борко А. Л. Поняття та ознаки принципів судової системи. *Форум права*. 2012. № 3. С. 50–55.
5. Булкат М. С. Теоретико-правові засади судової влади: сучасний концепт: дис.... д-ра юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2019. 444 с.
6. Городовенко В. В. Принципи судової влади: монографія / Нац. ун-т «Юрид. акад. України ім. Ярослава Мудрого». Х.: Право, 2012. 447 с. 7. Доступ до правосуддя в умовах сталого розвитку: до 30-річчя незалежності України: Колективна монографія / за заг. ред. Юрія Притики та Ірини Ізарової. Київ: ВД «Дакор», 2021. 478 с.
7. Калараш А. А. Функції судової влади: теоретико-правовий аналіз. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 3. Т. 2. С. 88–92.
8. Коршун А. О. Принцип гласності і відкритості діяльності органів судової влади : монографія / Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Київ: Хай- Тек-Прес, 2022. 191 с.
9. Кравченко М. О. Деякі аспекти доступу до правосуддя в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р). У 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 191–194.
10. Крючко Н. І. Ознаки судової влади: монографія / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : *Право*, 2021. 180 с.
11. Левенець А. Загальна характеристика процедури виконання рішень Європейського суду з прав людини в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 5. С. 336–340.
12. Нариси до судового права: монографія / за заг. ред. О. З. Хотинської-Нор. Київ: ВД «Дакор», 2024. 504 с.
13. Нестерчук Л. П. Судова реформа в Україні: використання деяких історико-аналітичних підходів. *Наукова та педагогічна спадщина професора Ю. Є. Полянського: зб. мат. круглого столу (Одеса, 17 лютого 2023 р.)* / відп. ред. проф. Н. М. Бакаянова; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. С. 41–46.
14. Нестерчук Л. П. Принцип верховенства права у діяльності органів судової влади в Україні в умовах воєнного стану. *Актуальні проблеми судового права. Матеріали щорічної міжнародної науково-практичної конференції* (м. Харків, 26 квітня 2024 р.)/ редкол: Москвич Л. М. та ін. — Харків: 2024.
15. Організація судових та правоохоронних органів : підручник / [І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, М. П. Каркач та ін.] ; за ред. І. Є. Марочкина. Харків : Право, 2014. 448 с.
16. Пенцов М. В. Функції судової влади в Україні та країнах СНД *Форум права*. 2014. № 2. С. 358–363. URL: http://nbuv.gov.ua/j-pdf/FP_index.htm_2014_2_63.pdf
17. Попадинець Г. О. Сутність, зміст та основні ознаки судової влади. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. № 4. С. 114–117. DOI <https://doi.org/10.15421/392190>.
18. Правосуддя: філософське та теоретичне осмислення: колективна монографія / А. М. Бернюков, В. С. Бігун, Ю. П. Лобода, Б. В. Малишев, С. П. Погребняк, С. П. Рабінович, В. С. Смородинський, О. В. Стовба / (Відп. ред. В. С. Бігун). К., 2009. 316 с

19. Принципи судочинства в Україні та проблеми їх реалізації судами : колект. монограф.; за заг. ред. докт. юрид. наук, проф. О. В. Кириченка. Дніпро : ЛІРА, 2022. 289 с.
20. Пушкар С. І. Роль Вищої ради правосуддя у забезпеченні незалежності судової влади: дис. ... докт. філософії. Одеса, 2023. С. 28. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5893576e-5fed-4723-910f-1f6382fb99e0/content>
21. Судова влада: монографія / І. Є. Марочкін. Л. М. Москвич, І. В. Назаров та ін. ; за заг. ред. І. Є. Марочкіна. Харків: Право, 2015. 792 с.
22. Судові та правоохоронні органи України : мультимед. навч.-метод. посіб. / [А. С. Симчук, Г. М. Степанова, М. Й. Кулик, Н. С. Моргун, В. В. Підвисоцький]. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2019. URL: https://arm.naiu.kiev.ua/books/spou_2019/start.html.
23. Судові та правоохоронні органи України: метод. вказівки для здобувачів вищої освіти першого рівня за спец. 081 «Право» [Електронне видання] / уклад.: Н. Бакаянова, М. Косюта, О. Свіда, М. Кравченко, І. Кісліцина, О. Храпенко, А. Кубаєнко, О. Курганський, Л. Нестерчук ; Нац. ун- т «Одес. юрид. академія». Одеса: Фенікс, 2023. 172 с. — Режим доступу: <https://hdl.handle.net/11300/26008>
24. Тетарчук І. В. Судові та правоохоронні органи України: навч. посіб. для підгот. до іспитів. Київ : ЦУЛ, 2019. 202 с.
25. Хотинська-Нор О. З. Теоретико-правові та праксеологічні засади судової реформи в Україні: дис. ... докт. юрид. наук. К., 2017. 472 с.
26. Храпенко О. О. Сперанський В. О. Цифрова трансформація системи правосуддя, правоохоронних органів та адвокатури України. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 12. 2023. URL: <http://lsej.org.ua/index.php/termini-vikhodu>

Тема 3

СУДОУСТРІЙ УКРАЇНИ, ЙОГО СКЛАДОВІ

Методичні рекомендації

Надати уявлення та сформулювати систему знань про поняття та характеристику судоустрою України, генезис розвитку судоустрою України.

Надати уявлення та сформулювати систему знань про правове регулювання побудови судоустрою України за принципами територіальності, спеціалізації, інстанційності.

Охарактеризувати види судів, а також порядок утворення (реорганізації) і ліквідації судів, ланки судоустрою.

Дослідити спеціалізацію судів, поняття судових інстанцій з розгляду справ по суті, в апеляційному, касаційному провадженні, а також з перегляду справ за нововиявленими та виключними обставинами.

Пояснити та встановити зв'язок між сучасним станом та новітніми процесами розвитку організації діяльності у судах та її функціонування у сфері розгляду справ згідно судових інстанцій.

Надати уявлення та сформулювати систему знань про сучасні тенденції розвитку правового регулювання організації та діяльності всіх видів місцевих судів, апеляційних, вищих судів та Верховного Суду судоустрою України.

Визначити місце та види місцевих, апеляційних, вищих спеціалізованих судів та Верховного Суду у судоустрою України, їх повноваження, склад та порядок формування судів.

Охарактеризувати юрисдикцію та повноваження місцевих, апеляційних, вищих та Верховного судів, права та обов'язки суддів, порядок набуття посади судді цих судів. Дослідити колегіальний та одноособовий розгляд судових справ судьями суду та присяжними.

Дослідити організацію роботи голів судів, його заступників, порядок обрання на посаду голови суду, його заступників. Їх права та обов'язки. Розкрити організацію роботи апарату суду, склад, права та обов'язки робітників апарату кожного з судів.

З'ясувати та визначити сучасні тенденції розвитку судоустрою у відповідності до міжнародних та європейських стандартів.

Вивчення теми передбачає ознайомлення зі спеціальною літературою (підручники, монографії, статті тощо), яка присвячена системі судустрою України: місцевим, апеляційним, вищим судам у системі судустрою України та Верховному Суду, його структурі. В рамках зазначеної теми потребують уваги розділ 8 «Правосуддя» Конституція України тощо, Закони України «Про судустрой і статус суддів», «Про Вищий антикорупційний суд», та укази президента України «Про реорганізацію місцевих загальних судів», «Про ліквідацію апеляційних адміністративних судів та утворення апеляційних адміністративних судів в апеляційних округах» тощо. Задля кращого розуміння роботи судів першої інстанції слід проаналізувати роботу судів в країнах Європейського Союзу і провести порівняльний аналіз.

Лекційні питання

1. Загальнотеоретичне обґрунтування поняття системи судустрою України: історичний розвиток системи судустрою, основні характеристики судустрою, принципи територіальності, спеціалізації, інстанційності. Основні ознаки системи судустрою.
2. Поняття ланки судустрою (підстави та порядок утворення (реорганізації) і ліквідації судів, адміністративні посади у судах) та судової інстанції (розгляд справ по першій судовій інстанції, в апеляційному та касаційному порядку, перегляд справ за нововиявленими обставинами та виключними обставинами).
3. Місцеві суди — основна ланка у системі судустрою України. Суд присяжних.
4. Місце та види апеляційних судів у судустрою України.
5. Місце вищих спеціалізованих судів у судустрою України. Види вищих спеціалізованих судів
6. Верховний Суд — найвищий суд у системі судустрою України. Склад та структура Верховного Суду.
7. Організація роботи в судах судустрою. Апарати судів. Служби організаційного забезпечення роботи судів та Служба судової охорони.

Питання до практичного заняття

1. Поняття системи судустрою України. Історія розвитку системи судустрою України: характеристика основних етапів.

2. Характеристика сучасної системи судустрою України. Принципи територіальності, спеціалізації, інстанційності. Основні ознаки судустрою.
3. Поняття ланки судустрою та судової інстанції. Порядок утворення (реорганізації) і ліквідації судів. Адміністративні посади у судах.
4. Розгляд справ по першій інстанції, в апеляційному та касаційному порядку. Перегляд справ за нововиявленими обставинами та виключними обставинами.
5. Місцеві суди у системі судустрою України види, повноваження, склад, порядок утворення, реорганізація та ліквідація місцевих судів. Судді місцевих судів та присяжні. Слідчі судді та судді (суддя), уповноважені здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Голова місцевого суду, його заступник(и): порядок зайняття адміністративної посади та повноваження.
6. Місце та види апеляційних судів у судустрою України. Склад, порядок утворення, реорганізація і ліквідація апеляційних судів. Апеляційні округи. Завдання суду, юрисдикція та повноваження.
7. Судові палати суду: повноваження, склад та порядок формування. Судді апеляційних судів, слідчі судді. Голова та заступники апеляційного суду, порядок обрання на посади та звільнення з посад, права та обов'язки, повноваження.
8. Місце вищих спеціалізованих судів у судустрою України. Види вищих спеціалізованих судів.
9. Склад, порядок утворення, реорганізація і ліквідація вищих спеціалізованих судів, порядок утворення судових палат. Юрисдикція та повноваження. Судді вищих спеціалізованих судів: вимоги та порядок заняття посади судді у вищих спеціалізованих судах.
10. Верховний Суд — найвищий суд у системі судустрою України. Склад та структура Верховного Суду: Велика Палата Верховного Суду; Касаційний адміністративний суд; Касаційний господарський суд; Касаційний кримінальний суд; Касаційний цивільний суд. Судові палати Касаційного суду, Пленум Верховного Суду, Науково-консультативна рада та офіційний друкований орган Верховного Суду.
11. Повноваження Верховного Суду. Судді Верховного Суду: вимоги та порядок зайняття посади. Голова Верховного Суду, голови касаційних судів, заступники, секретар Великої палати: порядок обрання на посаду та звільнення з посади, повноваження, права та обов'язки.

12. Апарати судів. Організація роботи в судах різних ланок. Служби організаційного забезпечення роботи судів та Служба судової охорони.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Відмінні риси судоустрою України.
2. Поняття категорій: «ланка судоустрою» та «судова інстанція».
3. Судова система під час Української революції (1917–1920 рр.).
4. «Мала» судова реформа в Україні: її вплив на формування та удосконалення судоустрою.
5. Адміністративно — територіальний устрій України, його вплив на побудову судоустрою.
6. Принципи спеціалізації у формуванні судових органів і побудові судоустрою.
7. Поняття та завдання Служби судових розпорядників, взаємодія з правоохоронними органами.
8. Повноваження помічників суддів.
9. Керівник апарату суду: порядок призначення на посаду, основні повноваження, дисциплінарна відповідальність.
10. Спеціалізований окружний адміністративний суд та Спеціалізований апеляційний адміністративний суд та їх місце у судоустрої України.
11. Порядок та значення узагальнення судової практики.
12. Роль Верховного Суду у забезпеченні єдності судової практики.

№ 1

Міністр юстиції України вніс на розгляд Президента України подання про створення додаткових апеляційного господарського суду, апеляційного адміністративного суду для поліпшення доступності правосуддя для населення. Президент України видав Указ про створення відповідних судів, але після його оголошення з'ясувалося, що подання до Президента з визначеного питання не обговорювалося з головами Касаційного господарського суду та Касаційного адміністративного суду, які не вбачають підстав для створення додаткових апеляційних судів.

На підставі викладених обставин необхідно: Виявити та зазначити всі помилки, що присутні у тексті завдання. Надати аргументовану відповідь і внести пропозиції про виправлення помилок згідно з діючим

законодавством. Надайте оцінку діям Міністра юстиції України. Яка існує процедура утворення та ліквідації судів, які підстави для цього та які наслідки її порушення?

№ 2

Під час кримінального провадження в суді першої інстанції по звинуваченню Багрій Н. П., Діденко Т. Р. та Виноградової А. М. у вчиненні умисного вбивства з хуліганських спонукань, враховуючи велику небезпеку злочину, склад суду було сформовано з трьох суддів. Багрій Н. П. заявив клопотання про те, щоб справа слухалась судом присяжних. Суд відмовив Багрію Н. П. у клопотанні на тій підставі, що підсудні Діденко Т. Р. та Виноградова А. М. були проти участі присяжних у розгляді їх справи.

Чи відповідає вимогам чинного законодавства склад суду, який розглянув справу? Яким складом суддів здійснюється розгляд справ? У якому разі справ розглядається судом присяжних? Наведіть всі існуючі варіанти. Надайте характеристику правовій природі участі представників народ у здійсненні правосуддя.

№ 3

Підприємець Іваненко Сергій Петрович, фізична особа—підприємець (ФОП), уклав договір підряду з Одеською міською радою на виконання робіт із фарбування фасаду адміністративної будівлі.

Вартість робіт за договором становила 800 000 грн. Іваненко у визначений строк повністю виконав роботи, що підтверджується актами приймання-передачі, підписаними представниками міськради без зауважень. Попри це, замовник протягом кількох місяців не здійснив оплату. На письмові вимоги підприємця щодо погашення заборгованості орган місцевого самоврядування відповіді не надав.

Вважаючи, що бездіяльність органу порушує його майнові права, підприємець звернувся до Одеського окружного адміністративного суду із позовом про стягнення зазначеної суми.

На підставі викладених обставин визначіть: чи належним є звернення ФОП до окружного адміністративного суду у цьому спорі? Обґрунтуйте належну юрисдикцію. Яка форма судочинства повинна застосовуватися у цьому випадку?

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р. № 254к/96-ВР. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254S%D0S%BA/96-S%D0S%B2S%D1S%80>.
2. Про забезпечення права на справедливий суд: Закон України від 12 лют. 2015 р. № 192-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/192-19>.
3. Про Вищий антикорупційний суд : Закон України від 7 черв. 2018 р. № 2447-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2447-19>
4. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 черв. 2016 р. № 1402-VIII. *Верховна Рада України*. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-1>
5. Про очищення влади : Закон України від 16 верес. 2014 р. № 1682-VII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1682-18>
6. Про відновлення довіри до судової влади в Україні : Закон України від 8 квіт. 2014 р. № 1188-VII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1188-18>.
7. Про Вищий антикорупційний суд: Закон України від 07.07.2018 № 2447-VIII. Відомості Верховної Ради (ВВР). 2018. № 24. Ст. 212 URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2447-19>
8. Про забезпечення прав і свобод громадян та правовий режим на тимчасово окупованій території України: Закон України від 15 квітня 2014 року № 1207-VII. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1207-18#Text>
9. Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки: *Указ Президента України від 11 червня 2021 р. 231/2021*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/231/2021#Text>
10. Вищий суд з питань інтелектуальної власності, або IP-суд — вищий спеціалізований суд у судовій системі України, *утворено указом Президента України від 29 верес. 2017 р. № 299/2017*. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/299/2017>

Рекомендована література

1. Artemenko I., Bakaianova N., Pushkar S., Naumenko S., Kubaienko A. Institute for Evaluating Judges as an Element of the State Judicial System. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2020 Vol: 23 Issue: 5. URL: <https://www.abacademies.org/articles/institute-for-evaluating-judges-as-an-element-of-the-state-judicial-system-9697.html>
2. Bakayanova, N., & Tsiselskyi, O. (2022). THE ROLE OF ECONOMIC COURTS IN THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF UKRAINE. *Baltic Journal of Economic Studies*, 8(3), 14–19. <https://doi.org/10.30525/2256-0742/2022-8-3-14-19>
3. Khotynska-Nor O., Potapenko A. Courts of Ukraine in Wartime: Issues of Sustainable Functioning. *Revista Jurhdica Portucalense*, 2022. № 31. P. 218–240.
4. Khotynska-Nor 'Optimisation of Judicial Governance in Ukraine as a Prerequisite for the Stability of its Court System After War' 2023 4 (21) Access to Justice in Eastern Europe. <https://doi.org/10.33327/A/EE-18-6.4-n000414>
5. Moskvych L. Crisis-management for the judicial system of Ukraine (Кризис-менеджмент для судової системи України)/ розділ в монографії Scientific opinions about law and history: collective monograph / Kuzmenko I., Koropatov O., Liubchik V., Dumanskyi R. — etc. International Science Group. Boston: Primedia eLaunch, 2022. 240 p. P. 146–155. URL: https://www.researchgate.net/publication/366232511_CRISIS-MANAGEMENT_FOR_THE_JUDICIAL_SYSTEM_OF_UKRAINE
6. Боровик А. В., Мандзик П. І. Адміністративно-правові засади розвитку системи правосуддя з урахуванням найкращих міжнародних стандартів та практик: монографія. Одеса : *Видавництво «Юридика»*, 2023. 218 с. URL: https://drive.google.com/file/d/1UpWhhb6I43sqmfqtPJFMq3BpdjN7G_Wu/view
7. Ватаманюк Л. Кореляція наукових підходів щодо дефініції правосуддя. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. Серія: *Юридичні науки*. 2020. № 2. Т. 7. С. 42–47.
8. Європейські та міжнародні стандарти у сфері судочинства. Київ: USAID, 2015. 708 с.
8. Деменчук М. О. Статистичні дані як показник ефективності роботи судів. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». № 46. 2020. С. 222–225.

9. Деменчук М. О. До питання корупції в судовій владі. Вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». № 43. 2020. С. 202–204.
10. Капустинський В. А. Функції суду: історико-правовий аналіз: монографія. Київ : *Логос*, 2015. 144 с.
11. Кравченко М. О. Вплив воєнного стану на суди в Україні (у статистичних показниках). *Право і суспільство*. 2024. № 4. С. 19–23.
12. Куйбіда Р. О. Організація і розвиток сучасної судової системи України: дис... канд. юрид. наук: 12.00.10 / Київський національний ун-т ім. Тараса Шевченка. К., 2006. 215 с.
13. Крусян Р. А. Реформування системи судоустрою України: досвід, сучасність, тенденції: автореф. дис. канд. юрид. наук: 12.00.10. *Національний університет «Одеська юридична академія»*, Одеса, 2018. 24 с.
14. Москвич Л. М. Ефективність судової системи: концептуальний аналіз: монографія. Х.: *Фінн*, 2011. 384 с.
15. Нарисидо судового права: монографія / за заг. ред. О. З. Хотинської-Нор. Київ: ВД «Дакор», 2024. 504 с.
16. Назаров І. В. Судові системи країн Європейського Союзу та України: генезис та порівняння: монографія. Харків: *Видавництво «ФІНН»*, 2011. 432 с.
17. Нестерчук Л. П. Належне фінансування судової системи та ефективна кадрова політика як запорука незалежності судової влади в Україні. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 26 квітня 2024 р.). Нац. ун-т «Одеська юридична академія». м. Одеса: 2024.
18. Нестерчук Л. П. Захист українських суддів у зв'язку із виконанням професійних обов'язків. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія : Юриспруденція : зб. наук. пр. / Міжнар. гуманіт. ун-т. Одеса: МГУ, 2021. № 19. С. 140–143.
19. Нестерчук Л. П. Принцип спеціалізації в побудові судової системи України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. 2020. № 2. С. 161–163. URL: <http://lj.journal.kspu.edu/index.php/lj/issue/archive>
20. Організація судових та правоохоронних органів : підручник / [І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, М. П. Каркач та ін.]; за ред. І. Є. Марочкіна. Харків: Право, 2014. С. 75.
21. Охотницька Н. В. Становлення судової системи України (1991–2012 рр.): історико-правовий аспект : дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Львівський державний університет внутрішніх справ. Львів, 2015. 212 с. URL: <https://lpnu.ua/sites/default/files/2020/dissertation/1743/ohotnykadysertaciya.pdf>
22. Полянський Ю. Є. Про відновлення військових судів у судовій системі України. *Актуальні питання судоустрою та формування корпусу суддів*: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. науковців, судів, адвокатів, працівників правоохоронних органів, молодих вчених, аспірантів та студентів / за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф.. В. В. Долежана. Одеса : Юридична література, 2017. С. 7–10.
23. Полянський Ю. Є. Про принцип інстанційності у судовій системі України. *Правове життя сучасної України*: у 2 т.: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 трав. 2019 р.) / відп. ред. Г. О. Ульянова. Одеса : ВД «Гельветика», 2019. Т. 2. С. 23–27.
24. Свида О. Г. Перспективи вдосконалення статусу Вищого антикорупційного суду. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів ХХІ століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (Одеса, 19 травня 2023 р.) / За загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Юридика, 2023. Т. 2. С. 138–140.
25. Свида О. Г. Проблемні питання запровадження нових вищих спеціалізованих адміністративних судів в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 4. С. 564–567 URL: http://lsej.org.ua/4_2025/138.pdf
26. Свида О. Г. До питання щодо утворення, реорганізації або ліквідації судів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2023. № 2. С. 594–597. URL: http://www.lsej.org.ua/2_2023/141.pdf
27. Фідря Ю. Незалежність суду як основний елемент права на справедливий суд. *Історико-правовий часопис*. 2016. № 2. С. 166–170.
28. Хотинська-Нор О. З. Вплив «малої судової реформи» на розвиток судової системи України: теоретико-прикладне дослідження організаційного аспекту. *Судова апеляція*. 2016. № 1. С. 6–15.
29. Хотинська-Нор О. З. До питання тлумачення поняття «судова система». *Судова апеляція*. 2014. № 3. С. 6–11.
30. Федорченко А. А. Публічне адміністрування діяльності місцевих судів в Україні: дис. ...канд. юрид. наук: 12.00.07. Київ, 2021. 215 с.
31. Цісельський О. В. Господарська юстиція в Україні та країнах ЄС: порівняльно-правовий аналіз: дис...доктора філос. 081 «Право»/ *Національний університет «Одеська юридична академія»*. Одеса, 2023. 242 с.

32. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: навч. посіб. у 3 кн. Кн. 1. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 320 с.
33. Щерблюк О. В. Організаційні основи судоустрою в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. *Наук. досл. ін-т публічн. права*. Київ, 2021. 253 с.

Тема 4

СТАТУС СУДДІВ ТА ОРГАНИ, ЩО БЕРУТЬ УЧАСТЬ У ФОРМУВАННІ СУДДІВСЬКОГО КОРПУСУ В УКРАЇНІ

Методичні рекомендації

Надати уявлення та сформулювати систему знань про сучасні тенденції розвитку правового регулювання й функціонування у системі правосуддя органів (Вища рада правосуддя (ВРП), Вища кваліфікаційна комісія суддів (ВККС)), установ (Національної школи суддів, служби дисциплінарних інспекторів), органів суддівського самоврядування (зокрема, має забезпечувати єдність і рівність статусу суддів, а також призначає суддів Конституційного Суду України), для участі у формуванні суддівського корпусу, забезпечення добору суддів, їх спеціальної підготовки, проведення оцінювання, розгляду справ щодо їх дисциплінарної відповідальності, Державної судової адміністрації України (ДСА) задля фінансового та організаційного забезпечення судів, їх організації та діяльності, їх ролі у сфері цієї діяльності із зазначенням понять статус суддів, правовий статус суддів, правове положення суддів тощо.

Визначити порядок формування ВРП, обрання (призначення) на посади членів Вищої ради правосуддя, що складається з двадцяти одного члена, строк повноважень обраних (призначених) членів Вищої ради правосуддя, статус ВККС, Національної школи суддів, служби дисциплінарних інспекторів, Державної судової адміністрації (ДСА) та органів суддівського самоврядування. Визначити їх структуру, завдання та повноваження.

Охарактеризувати та дослідити основні завдання, повноваження Вищої ради правосуддя (ВРП) відповідно до ст.131 Конституції України та Законам України, акти які приймає ВРП, ВККС, служба дисциплінарних інспекторів, Національна школа суддів, ДСА та органів суддівського самоврядування.

Вивчення теми передбачає ознайомлення зі спеціальною літературою (підручники, монографії, статті тощо), яка присвячена органам, що беруть участь у формуванні суддівського корпусу в Україні. В рамках теми потребують уваги розділ 8 «Правосуддя», ст.131 Конституції України тощо, Закони України «Про судоустрій і статус суддів» та

«Про Вищу раду правосуддя» тощо. Задля кращого розуміння роботи Національної школи суддів України необхідно детально ознайомитись зі Статутом Національної школи суддів України.

Лекційні питання

1. Правові, теоретичні, організаційні основи, що обумовлюють поняття статусу суддів та вимоги, що висуваються до суддів. Порядок призначення суддів на посаду. Слідчі судді та судді (суддя), що уповноважені здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх. Повноваження, права та обов'язки судді у судах з різних юрисдикцій та рівнів.
2. Гарантії діяльності суддів. Професійна етика суддів. Юридична відповідальність суддів, суддівський імунітет. Правове, матеріальне і соціальне забезпечення суддів. Статус судді у відставці. Статус присяжних.
3. Вища рада правосуддя (далі — ВРП) у формуванні корпусу професійних суддів України: організація та діяльність.
4. Вища кваліфікаційна комісія суддів (далі — ВККС): організація та діяльність. Громадська рада доброчесності. Громадська рада міжнародних експертів. Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
5. Національна школа суддів України.
6. Державна судова адміністрація й організаційне забезпечення судів.
7. Суддівське самоврядування — важливий демократичний інститут правової держави, що забезпечує рівність суддів і єдність їхнього статусу.

Питання до практичного заняття

1. Правові, теоретичні та організаційні основи, що обумовлюють поняття статусу суддів. Вимоги, що висуваються до професійних суддів. Порядок призначення суддів на посаду. Статус слідчих суддів та суддів (судді), що уповноважені здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх.
2. Повноваження судді у судах різних юрисдикцій та рівнів. Обов'язки та права судді. Гарантії діяльності суддів. Професійна етика суддів. Юридична відповідальність суддів, суддівський імунітет. Правове, матеріальне і соціальне забезпечення суддів. Ста-

тус судді у відставці. Статус присяжних: формування списків, повноваження, права та обов'язки.

3. Роль Вищої ради правосуддя (далі — ВРП) у формуванні корпусу професійних суддів України. Склад, порядок утворення та структура ВРП. Етична рада. Компетенція, основні завдання ВРП.
4. Повноваження голови та членів Вищої ради правосуддя. Акти, що видає ВРП. Організація діяльності ВРП. Служба дисциплінарних інспекторів ВРП.
5. Вища кваліфікаційна комісія суддів (далі — ВККС) та її статус. Склад, порядок формування. Громадська рада доброчесності. Громадська рада міжнародних експертів.
6. Компетенція, основні повноваження, права члена ВККС. Рішення, які приймає ВККС. Організація роботи ВККС. Служба інспекторів Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
7. Національна школа суддів України.
8. Державна судова адміністрація й організаційне забезпечення судів.
9. Суддівське самоврядування — важливий демократичний інститут правової держави, що забезпечує рівність суддів і єдність їхнього статусу.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Додаткові вимоги, що можуть бути висунуті до суддів у зв'язку із зайняттям посади.
2. Роль присяжних у здійсненні правосуддя.
3. Культура правосуддя.
4. Підстави припинення відставки судді.
5. Гарантії забезпечення незалежності суддів — носіїв судової влади.
6. Звільнення судді з посади.
7. Припинення повноважень судді.
8. Відвід члена Вищої кваліфікаційної комісії суддів України.
9. Особливості забезпечення функціонування судової влади.
10. Організація підвищення кваліфікації суддів у Національній школі суддів України.
11. Засади та порядок фінансування судів.
12. Види організаційного забезпечення судів.
13. Матеріальне, побутове забезпечення та соціальний захист системи.
14. Збори суддів місцевих та апеляційних судів та їхні повноваження

15. Повноваження з'їзду суддів щодо формування суддівського корпусу Конституційного Суду України та обрання Ради суддів України.

№ 1

Суддя одного з окружних місцевих загальних судів у Одеській області Д. під час розгляду матеріалів кримінального провадження з обвинувачення громадянина Максименко В. у вчиненні злочину, передбаченого ч. 1 ст. 187 Кримінального кодексу України, припустився грубих, нетактовних висловлювань на адресу обвинуваченого. Останній звернувся із заявою про притягнення судді до відповідальності за порушення присяги. Вища кваліфікаційна комісія судів України правосуддя порушила дисциплінарне провадження щодо судді Д. і за результатами такого провадження ухвалила рішення про притягнення судді до дисциплінарної відповідальності і застосування щодо нього дисциплінарного стягнення — догани.

Знайдіть помилки у завданні, обґрунтуйте свої твердження згідно з чинним законодавством. Які види дисциплінарних стягнень можуть застосовуватися до суддів? Надайте відповідь, обґрунтовуючи посиленням на норми чинного законодавства про судоустрій і статус суддів.

№ 2

Надаючи оцінку ефективності роботи суду, необхідно проаналізувати перераховані нижче документи та обрати основні критерії, за якими здійснюється оцінка видів судової діяльності:

- звіт щодо судової статистики Державної судової адміністрації України за останній звітний період;
- рекомендації спільного засідання представників різних органів судової влади України щодо підсумків роботи судів;
- огляд даних про стан здійснення правосуддя, складений ДСА України.

№ 3

Із переліченого назвіть організаційні форми суддівського самоврядування, охарактеризуйте їхні повноваження та укладіть проекти актів, які вони видають:

- 1) збори суддів відповідних судів;
- 2) науково-практичні конференції суддів;
- 3) з'їзд суддів України;
- 4) громадські ради при судах;

- 5) Рада суддів України;
- 6) координаційні наради з питань боротьби зі злочинністю за участю представників МВС, прокуратури та суду;
- 7) Громадський люстраційний комітет;
- 8) Асоціація слідчих суддів України;
- 9) Комітет забезпечення гарантій незалежності суддів.

Нормативно-правові акти

1. Конвенція про захист прав людини і основних свобод від 04.11.1950 р. URL:
2. Європейська хартія про закон «Про статус суддів», прийнята Радою Європи 10 липня 1998 р. URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_236
3. Рекомендація № R (94) 12 Комітету Міністрів державам-членам щодо незалежності, дієвості та ролі суддів URL: http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_236.1997. № 4 (6). С. 10–11.
4. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254S%D0S%BA/96-S%D0S%B2S%D1S%80>.
5. Кодекс адміністративного судочинства України: прийм. від 06.07.2005 року. № 2747-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15>.
6. Про судоустрій і статус суддів : Закон України від 2.06.2016 р. № 1402-VIII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-1>
7. Про Вищу раду правосуддя: Закон України від 21 груд. 2016 року № 1798-VIII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1798-19>.
8. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 груд. 1993 р. № 3781-XII. Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.
9. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 груд. 2006 р. № 3477-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>.
10. Кодекс суддівської етики: затверджено XI черговий з'їзд суддів України 22.02.2013 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-13#Text>

11. Порядок формування і ведення суддівського дос'є, затверджене Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України від 15 листопада 2016 року № 150/зп-16. URL: https://court.gov.ua/userfiles/dodatok_do_r57
12. Стратегія розвитку суддівської освіти в Україні на 2021–2025 роки: *Затверджена Науково-методичною радою Національної школи суддів України* (протокол від 18.12.2020 р. № 6) URL: http://nsj.gov.ua/files/1608632048S%D0S%A1S%D0S%A2S%D0S%A0S%D0S%90S%D0S%A2S%D0S%95S%D0S%93S%D0S%86S%D0S%AF_18.12_S%D0S%9DS%D0S%9CS%D0S%A0.p df
13. Про інспектора Вищої кваліфікаційної комісії суддів України: положення, затверджене Рішенням Вищої кваліфікаційної комісії суддів України 07 квітня 2017 року № 30/зп-17. *Офіційний сайт Вищої кваліфікаційної комісії суддів України*. URL: <https://new.vkksu.gov.ua/doc/pro-rozglyad-pytannya-shchodo-zatverdzhennya-polozhennya-pro-inspektora-vyshchoyi>
14. Рішення Конституційного Суду України № 4-р/2020 від 11 березня 2020 року у справі за конституційним поданням Верховного Суду щодо відповідності Конституції України (конституційності) окремих положень законів України «Про судоустрій і статус суддів» від 2 червня 2016 року № 1402-VIII, «Про внесення змін до Закону України «Про судоустрій і статус суддів» та деяких законів України щодо діяльності органів суддівського врядування» від 16 жовтня 2019 року № 193-IX, «Про Вищу раду правосуддя» від 21 грудня 2016 року № 1798-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v004p710-20#Text>
15. Про Державну судову адміністрацію України: Положення, затверджене Рішенням Вищої ради правосуддя 17.01.2019 № 141/0/15–19. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr141910-19#Text>
16. Статут Національної школи суддів України. URL: <http://www.nsj.gov.ua/files/1437652131S%D0S%A1S%D1S%82S%D0S%B0S%D1S%82S%D1S%83S%D1S%82.pdf>
17. Положення про Раду суддів України: Затверджене рішенням Х позачергового з'їзду суддів України 16.09.2010 р. (у редакції, затвердженій рішенням XIV позачергового з'їзду суддів України 14.03.2017). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001415-10#Text>
18. Рішення Вищої ради правосуддя від 12 серпня 2021 року № 1822/0/15–21 «Про звернення Вищої ради правосуддя до Верховного Суду як суб'єкта права на конституційне подання щодо конституційності окремих положень законів». URL: <https://hcj.gov.ua/doc/doc/8643>
19. Про автоматизовану систему документообігу суду: положення, затверджене Рішенням Ради суддів України № 30 і наказом ДСА України № 188 від 26.11.2010 р. URL: http://court.gov.ua/organy_samovrjaduvannja/2313133ds564/
20. Про порядок функціонування окремих підсистем (модулів) Єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи: положення, затверджене Рішенням Вищої ради правосуддя 17 серпня 2021 року № 1845/0/15–21. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr030414-10#Text>
21. Про затвердження Положення про Державну судову адміністрацію України: рішення Вищої ради правосуддя від 17 січ. 2019 р. № 141/0/15. *Верховна Рада України*. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr141910-19>
22. Інструкція з діловодства в місцевих та апеляційних судах України: Затверджена Наказом Державної судової адміністрації України 20.08.2019 № 814. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0814750-19#Text>
23. Про апарат суду: типові положення, затверджено Наказом Державної судової адміністрації України 08.02.2019 № 131. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0131750-19#Text>
24. Про збори суддів: типові положення Затверджене рішенням Ради суддів України від 04.06.2015 р. № 45 (у редакції рішення Ради суддів України від 31.01.2020 р. № 4). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0004414-20#Text>
25. Регламент З'їзду суддів України: Затверджений рішенням XII позачергового з'їзду суддів України 25.09.2014 р. (у редакції, затвердженій рішенням XIV позачергового з'їзду суддів України 14 березня 2017 року). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0013415-14#Text>
26. Регламент Ради суддів України: Рішення від 08.06.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr036414-17#Text>
26. Концепція програми інформатизації місцевих та апеляційних судів і проекту побудови єдиної судової інформаційно-телекомунікаційної системи на 2022–2024 роки (ЄСІТС): Затверджена Наказом Державної судової адміністрації України 14.06.2022 № 178 (Додаток 1). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0178750-22#Text>

27. Про стан та перспективи фінансового забезпечення діяльності органів судової влади: Рішення Ради суддів України від 04.05.2023 року № 14. *Офіційний веб-сайт Ради суддів України*. URL: <https://rsu.gov.ua/ua/site/download?doc=L3VwbG9hZHMvZG9jdW1lbnRzL3Jpc2VubmEtcnN1LW5vLTE0LXZpZC0wNDA1MjAyMy1wLnBkZg==>
28. Рішення XIX позачергового з'їзду суддів України щодо окремих питань незалежності суддів від 12 січня 2023 року. URL: <https://rsu.gov.ua/ua/documents/129>
29. Щодо здійснення адміністративних повноважень відрядженими суддями: Рішення Ради суддів України від 03.02.2023 № 7. *Офіційний веб-сайт Ради суддів України*. URL: <https://rsu.gov.ua/ua/site/download?doc=L3VwbG9hZHMvZG9jdW1lbnRzL3Jpc2VubmEtcnN1LW5vLTctdmlkLTAzMDIyMDIzLXNvLnBkZg==>
30. Рішення зборів суддів не є предметом судового розгляду: постанова Великої Палати Верховного Суду України від 20 берез. 2019 р. № 804/4177/17. URL: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/81171450>

Спеціальна література

1. Artemenko I., Bakaianova N., Pushkar S., Naumenko S., Kubaienko A. Institute for Evaluating Judges as an Element of the State Judicial System. *Journal of Legal, Ethical and Regulatory Issues*. 2020 Vol: 23 Issue: 5. URL: <https://www.abacademies.org/articles/institute-for-evaluating-judges-as-an-element-of-the-state-judicial-system-9697.html>
2. Nana Bakaianova, Yurii Polianskyi, Oleksii Svyda. Problems of Defining the Concept of Incompatibility as a Requirement for Judges. *International Journal of Advanced Science and Technology*. Vol. 29, № . 11s, (2020), pp. 1819–1824. URL: <http://serisc.org/journals/index.php/IJAST/article/view/21837/10867>
3. Khotynska-Nor, L Moskvych 'Limits of a Judge's Freedom of Expressing His/Her Own Opinion: The Ukrainian Context and ECtHR Practice' 2021 3(11) *Access to Justice in Eastern Europe*. 170–180. DOI: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-4.3-n000077>
4. Авдеєнко Є. В. Можливості використання зарубіжного досвіду правового забезпечення та організації діяльності судів в Україні. *Європейські перспективи*. 2020. № 72. С. 121–127.
5. Бабенко Г. О., Європейські стандарти судоустрою й статусу суддів. *Електронне наукове видання «Аналітично-порівняльне правознавство»*. С. 353–356. URL: <https://doi.org/10.24144/2788-6018.2021.04.61>
6. Бакаянова Н. М., Пушкар С. І. Дискусійні питання щодо створення служби дисциплінарних інспекторів. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 161. С. 57–74. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.161.281050>.
7. Боровик А. В. Адміністративно-правові засади здійснення суддівського самоврядування в Україні: навч. посіб. / А. В. Боровик, В. В. Щербачков, О. Ю. Дрозд та ін.; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. О. Ю. Дрозда. Херсон: Видавничий дім «Гельветика», 2021. 288 с. URL: <https://dspace.megu.edu.ua:8443/jspui/bitstream/123456789/2329/1/teoret.pdf>
8. Боровицький О. А. Суддівське врядування та суддівське самоврядування як гарантія незалежності судової влади. *Університетські наукові записки*. 2019. Том 18. № 3 (71). С. 367–377. URL: https://unz.univer.km.ua/article/download/71_367-377/pdf/
9. Вишнева А. В. Інститут суддівського врядування в Україні: теоретико-правовий аналіз сутності. *Юридична наука*. 2020. № 2(104). С. 108–115. URL: <https://journal-nam.com.ua/index.php/journal/article/download/75/71>
10. Вон Д., Петрова Н., Філіпенко Д., Мухін Ю., Солдатенко І., Земляной В. Зв'язки із громадськістю в судах: навчально-практичний посібник для суддів і працівників апарату судів. К.: ТОВ «Друкарня «Бізнесполіграф», 2015. 232 с.
11. Глушенко А. Організаційно-правові основи створення Вищої ради правосуддя. Історичний аспект. *Юридичний вісник*. 2021. № 6. С. 240–248.
12. Городовенко В. Деякі аспекти діяльності органів суддівського самоврядування у сфері запобігання корупції в судовій системі України. *Право України: Юрид. журн*. 2017. № 1. С. 28–36.
13. Грабар О. Управління в судах: Стратегічне планування. Посібник для працівників апарату суду. Київ, 2010. 88 с.
14. Губанов О. О. Європейський досвід у сфері організації суддівського самоврядування: адміністративно-правовий аспект. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 6. С. 122–128.
15. Дараган В. В., Бойко О. П., Бублик Н. С. та ін. Судові та правоохоронні органи України: підруч.: Дніпро: Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2021. 400 с.
16. Документи Консультативної ради європейських суддів: упоряд. А. О. Кавакін. К.: Ін Юре, 2015. 772 с.

17. Єдаменко І. В. Адміністративно-правові засади функціонування суддівського самоврядування в Україні: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2016. 230 с.
18. Карпушева О. В. Фінансове та організаційне забезпечення суддів як проблема ефективної роботи суддів в Україні. *Соціальне право*. 2020. № 1. С. 248–256.
19. Ківалов С. В., Бакаянова Н. М., Долежан В. В. та ін. Реформування судової влади та суміжних інститутів в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Т. 17. — С. 5–24.
20. Ківалов С. В., Полянський Ю. Є., Бакаянова Н. М., Долежан В. В., Свида О. Г. Реформування судової влади та суміжних інститутів в Україні. *Наукові праці Національного університету «Одеська юридична академія»*. 2015. Т. 17. С. 5–24.
21. Комарова Т. В. Формування суддівського корпусу в європейському союзі: останні тенденції. *Міжнародне право*. 2018. URL: doi 10.21564/2414- 990x.141.129446
22. Кравченко М. О. Деякі аспекти доступу до правосуддя в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р). У 2 т. / за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 191–194.
23. Кравчук В. М. Поняття та структура конституційно-правового статусу суддів в Україні. *Право. Серія. Економіка і право*. Вип. 14. 2019. С. 95–101.
24. Кравчук В. М., Юхимович О. М. Статусні принципи правового статусу суддів. URL: <https://maup.com.ua/assets/files/expert/5/8.pdf>
25. Курганський О. В. До питання щодо суддівського врядування. Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В. В. Долежана : матер. кругл. столу; відп. ред. Н. М. Бакаянова ; уклад.: І. О. Кіслицина, М. О. Деменчук, С. І. Єленич; МОН України, НУ «ОЮА». Одеса: *Юридична література*, 2018. С. 152–154.
26. Лопушинський Т. Досвід скандинавських країн у забезпеченні умов для повного й незалежного здійснення правосуддя. *Підприємництво, господарство і право*. № 10. 2020. URL: <https://doi.org/10.32849/2663- 5313/2020.10.53>
27. Лях М. Ю. Зарубіжні моделі органів суддівського самоврядування. Актуальні проблеми правознавства. 2017. Вип. 4. С. 92–96. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprprg_2017_4_17.
28. Макаров М. А., Симчук А. С., Кулик М. Й., Терещенко Ю. В. та ін. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник. Київ: *нац. акад. внутр. справ*, 2022. 656 с.
29. Москвич Л. М. Організаційно-правові проблеми статусу суддів: автореф. дис. ...канд. юрид. наук. Харків, 2003. 229 с.
30. Москвич Л. М. Підсилення інституційної незалежності суду в системі євроінтеграційних кроків України. *Проблеми законності*. 2023. Вип. 162. С. 179–195. <https://doi.org/10.21564/2414-990X.162.284111>
31. Москвич Л. М. Статус суддів: теоретичний та порівняльно-правовий аналіз: Монографія. Білозерка: *Білозерська районна друкарня*, 2004. 224 с.
32. Москвич Л. М. Звільнення судді за станом здоров'я як самостійна підстава припинення статусу судді: проблеми правозастосування. Сучасні виклики та актуальні проблеми судової реформи в Україні: матеріали III Міжнар. наук.-практ. конф. (Чернівці, 24–25 жовт. 2019 р). Чернівці. 2019. С. 27–30.
33. Москвич, Л. М., Іваницький С. О., Русанова І. О. Правовий статус носіїв судової влади в Україні (професійні судді, народні засідателі, суд присяжних) [Текст]: монографія / за заг. ред. І. Є. Марочкіна. Х.: ФІНН, 2009. 488 с.
34. Нарис до судового права: монографія / за заг. ред. О. З. Хотинської-Нор. Київ: ВД «Дакор», 2024. 504 с.
35. Нестерчук Л. П. Організація діяльності судів в умовах воєнного стану в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція»*. 2022. № 56. С. 127–131.
36. Нестерчук Л. П. Суддівська етика: зміст та значення. Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України): у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса, 21 трав. 2021 р. С. 107–109.
37. Організація судових та правоохоронних органів: підручник / І. Є. Марочкін, Л. М. Москвич, П. М. Каркач та ін.; за ред. І. Є. Марочкіна. Х.: Право, 2014. 548 с.

38. Плакса В. І., Рибалко В. О. Організаційно-правові аспекти діяльності Вищої ради правосуддя: монографія. Київ — Львів: Видавець Вікторія Кундельська, 2023. 244 с.
39. Полянський Ю. Є. Деякі питання формування суддівського корпусу в Україні. Правове життя сучасної України: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Гельветика, 2020. Т. 1. С. 365—367.
40. Попик А. В. Особливості правового статусу Вищої кваліфікаційної комісії суддів як суб'єкта реалізації кадрової політики. *Юридичний бюлетень*. Вип. 12. 2020. С. 105—110.
41. Прилуцький С. Вища рада правосуддя — самостійний орган судової влади України!? Актуальні питання новітнього конституційного формату. *Публічне право: Науково-практичний юридичний журнал*. 2017. № 4. С. 9—18.
42. Пустовойт Т. В. Теоретико-правові питання організації суддівського самоврядування в Україні як конституційної засади єдності статусу суддів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія ПРАВО*. 2015. Випуск 33. Том 1. С. 96—101.
43. Пушкар С. І. Особливості діяльності органів суддівського врядування: зарубіжні моделі. *Актуальні проблеми політики*. 2019. Вип. 63. С. 99—110.
44. Пушкар С. І. Роль Вищої ради правосуддя в забезпеченні незалежності судової влади: дис. ... докт. філософії. Одеса, *Національний університет «Одеська юридична академія»*, 2023. 220 с. URL: <http://dspace.onua.edu.ua/handle/11300/26752>
45. Ревер С. Вища рада правосуддя: порядок формування та компетенція. *Український часопис конституційного права*. 2018. № 3. С. 54—61
46. Результати національних опитувань населення та правників, які є учасниками судових проваджень, щодо довіри до судової гілки влади, суддівської незалежності й підзвітності, сприйняття корупції та готовності повідомляти про її прояви: *електронна публікація Програми «Нове правосуддя» USAID від 9 червня 2021 р.* URL: <https://newjustice.org.ua/uk/novini/rezultati-natsionalnihopituvan-naselennya-ta-pravnikiv-yaki-yeuchasnikami-sudovih-provazhzen-shhododoviri-do-sudovoyi-gilki-vladi-suddivskoyinezalezhnosti-j-pidzvitnosti-spriynyattakoruptsiyi-ta/>
47. Рижкова О. А., Овчинникова О. О. Суд присяжних: міжнародна практика та проблеми реалізації в Україні. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 7. С. 403—406.
48. Робота Вищої ради правосуддя слід відновити у конституційний спосіб. *Звернення громадських організацій до парламенту*. Дата публікації 19.04.2022 URL: <https://texty.org.ua/fragments/106409/robotu-vyshoyi-rady-pravosuddya-slid-vidnovyту-u-konstytucijnyj-sposib-zvernennya-hromadskyh-orhanizacij-do-parlamentu/>
49. Свида О. Г. Вища рада правосуддя: проблеми функціонування в умовах воєнного стану. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022. № 6. С. 463—467. DOI <https://doi.org/10.32782/2524-0374/2022-6/104>
50. Свида О. Г. Окремі проблеми організації та діяльності Вищої ради правосуддя в умовах воєнного стану. Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар. науково-практ. конф. (Одеса, 17 червня 2022 р.). Т. 2. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. С. 198—200.
51. Свида О. Г. Присяга суддів в Україні та державах-членах ЄС: порівняльно-правове дослідження. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 722—727. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2025/177.pdf
52. Свида О. Г. Співвідношення понять «статус судді» та «повноваження судді». Правове життя сучасної України : у 3 т. : матеріали Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2020 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2020. Т. 1. С. 371—373.
53. Сенченко І. В., Пророченко В. В. Вища рада правосуддя як орган, що здійснює забезпечення діяльності судів в Україні. *Право і суспільство*. 2019. № 3. С. 69—73
54. Стеценко В. Ю., М'якота В. В. Особливості судового розгляду кримінальних справ у суді присяжних. *Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 18. Право* Випуск 33. 2018. С. 43—49.
55. Судові, правоохоронні, контрольно-наглядові та правозахисні органи України: підручник / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2020. 508 с.
56. Сухарко А. В. Система органів суддівського врядування в Україні. *Актуальні проблеми держави і права*: зб. наук. пр. Вип. 88 / редкол.: Г. І. Чанишева (голов. ред.) та ін. Одеса: Гельветика, 2020. С. 128—134.

57. Халюк С. О Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя в Україні та відповідних органів у зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: дис. ... д-ра юрид. наук. 12.00.02; 081. *Національна академія внутрішніх справ*. К., 2023. 543 с.
58. Халюк С. О. Конституційно-правовий статус Вищої ради правосуддя в Україні та відповідних органів у зарубіжних країнах: порівняльний аналіз: дис. ... д-ра юрид. наук. 12.00.02; 081. *Національна академія внутрішніх справ*. К., 2023. 543 с.
59. Хотинська-Нор О. З. Дисциплінарна відповідальність vs незалежність судді: у пошуках балансу. *Право України*. 2018. № 3. С. 110–122.
60. Хотинська-Нор О. З. Конституційні засади формування Вищої ради правосуддя: окремі аспекти. Конституційно-правове будівництво на зламі епох: пошуки оптимальних моделей: матеріали міжн. наук.-практ. конференції (присвяченій 30-тій річниці з дня проголошення незалежності України), м. Ужгород, 23 серпня 2021. *Ужгород: Ужгородський національний університет*, 2021. С. 267–270.
61. Шпенюв Д. Ю. Поняття суддівського самоврядування як однієї з основних форм управління службою суддів в Україні. *Форум права*. 2014. № 4. С. 364–369.
62. Щербаков В. В. Повноваження органів суддівського самоврядування щодо забезпечення незалежності суддів. *Юридичний бюлетень*. 2019. № 11. С. 117–122.
63. Щербаков В. В. Щодо правової природи суддівського самоврядування. Реформування національного та міжнародного права: перспективи та пріоритети: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, Україна, 17–18 січ. 2020 р.). Одеса, 2020. С. 70–73.
64. Щербатий Р. Р. Добір на посаду судді місцевого суду: поняття, принципи, ознаки та етапи. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО. 2025. Ч. 5. Вип. 90. С. 49–51.

Тема 5

ПРОКУРАТУРА УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

Метою вивчення теми «Прокуратура України» є формування у здобувачів освіти системного уявлення про місце і роль прокуратури в механізмі держави, її завдання, функції, засади організації та діяльності, правовий статус прокурорів і систему органів прокуратури. Особлива увага має приділятися історії становлення інституту прокуратури в Україні, його трансформації від радянської моделі до сучасної системи, що відповідає європейським стандартам верховенства права та незалежності прокуратури.

Вивчення теми передбачає розкриття таких ключових питань: історія зародження та етапи розвитку прокуратури; конституційно-правові засади організації та діяльності прокуратури; місце прокуратури в механізмі державної влади та її взаємодія з іншими інститутами; система органів прокуратури (Офіс Генерального прокурора, обласні, окружні та спеціалізовані прокуратури); засади кадрового забезпечення; вимоги до кандидатів на посаду прокурора та порядок їх призначення. Важливими аспектами є також питання органів прокурорського самоврядування, професійної етики та дисциплінарної відповідальності прокурорів.

Під час вивчення теми необхідно звернути увагу на правові основи діяльності прокуратури, зокрема положення Конституції України, Закону України «Про прокуратуру», актів, що видаються Генеральним прокурором, а також міжнародних документів та рекомендацій (зокрема Ради Європи та Венеціанської комісії), які впливають на реформування української прокуратури. Слід підкреслити значення функцій прокуратури, порівняти формулювання функцій прокуратури, що закріплені у Конституції України та Законі України «Про прокуратуру».

Важливим елементом підготовки є опрацювання лекційного матеріалу, аналіз наукової та навчальної літератури, коментарів до законодавства, монографій і наукових публікацій. Доцільно ознайомитися з відомчими нормативно-правовими актами Офісу Генерального прокурора та практикою органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів. Значний інтерес становить дослідження актуальних

напрямів реформування прокуратури України в умовах євроінтеграції та воєнного стану, а також проблем забезпечення незалежності прокурорів і підвищення довіри суспільства до цього інституту.

Лекційні питання

1. Історія зародження і етапи розвитку прокуратури України.
2. Місце прокуратури у механізмі держави. Співвідношення діяльності прокуратури України та інших владних структур.
3. Правові основи організації та діяльності прокуратури в Україні.
4. Засади організації та діяльності прокуратури України.
5. Завдання та функції прокуратури України.
6. Система і структура органів прокуратури в Україні. Офіс Генерального прокурора, обласні прокуратури, окружні прокуратури, спеціалізовані прокуратури.
7. Кадрове забезпечення органів прокуратури. Вимоги до кандидатів на посади прокурорів окружних, прокуратур, обласних прокуратур, прокурорів Офісу Генерального прокурора та прокурорів спеціалізованих прокуратур. Порядок призначення на посаду та звільнення прокурорів.
8. Органи прокурорського самоврядування.
9. Професійна етика та дисциплінарна відповідальність прокурорів.

Питання до практичного заняття

1. Історія зародження і етапи розвитку прокуратури України.
2. Місце прокуратури у механізмі держави. Співвідношення діяльності прокуратури України та інших владних структур.
3. Правові основи організації та діяльності прокуратури в Україні. Конституція України, Закон України «Про прокуратуру» та інші нормативні акти, що регулюють суспільні відносини щодо організації та діяльності прокуратури. Акти, що видає Генеральний прокурор та їх значення для забезпечення ефективності прокурорської діяльності.
4. Засади організації та діяльності прокуратури України.
5. Завдання та функції прокуратури України.
6. Система і структура органів прокуратури в Україні. Офіс Генерального прокурора, обласні прокуратури, окружні прокуратури, спеціалізовані прокуратури.

7. Кадрове забезпечення органів прокуратури. Вимоги до кандидатів на посади прокурорів окружних, прокуратур, обласних прокуратур, прокурорів Офісу Генерального прокурора та прокурорів спеціалізованих прокуратур. Порядок призначення на посаду та звільнення прокурорів.
8. Органи прокурорського самоврядування.
9. Професійна етика прокурорів.
10. Дисциплінарна відповідальність прокурорів.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Історія становлення та розвитку прокуратури у світі.
2. Місце спеціалізованих прокуратур у системі прокуратури України.
3. Конкурсний добір на посаду прокурора окружної прокуратури в Україні.
4. Статус Генерального прокурора та його роль у функціонуванні системи прокуратури України.
5. Заохочення прокурорів в Україні, матеріальне і соціальне забезпечення, соціальний захист.
6. Координаційна діяльність прокуратури.
7. Надання прокуратурою України правової допомоги відповідно до міжнародних угод.

№ 1

Громадська організація звернулася до прокуратури з вимогою втрутитися у діяльність місцевої ради, оскільки депутати, на їхню думку, порушили закон при прийнятті рішення про розподіл земельної ділянки. Прокуратура відмовила у вжитті заходів, пояснивши, що це питання віднесене до компетенції органів місцевого самоврядування, а не прокуратури.

Яке місце прокуратури у механізмі держави? Чим відрізняється діяльність прокуратури від функцій інших органів влади? Як мала прокуратура діяти в цій ситуації?

№ 2

Після відставки попереднього Генерального прокурора Президент України вніс до Верховної Ради кандидатуру свого радника на посаду Генерального прокурора. У суспільстві виникла дискусія: чи має ця особа достатній професійний і правовий досвід для виконання

повноважень, адже раніше вона не працювала в органах прокуратури. Деякі народні депутати поставили під сумнів законність такого призначення.

Який порядок призначення Генерального прокурора України? Які вимоги висуваються до кандидата на цю посаду? Який правовий статус Генерального прокурора та його роль в системі прокуратури?

№ 3

Громадська організація звернулася до прокуратури з вимогою втрутитися у діяльність місцевої ради, оскільки депутати, на їхню думку, порушили закон при прийнятті рішення про розподіл земельної ділянки. Прокуратура відмовила у вжитті заходів, пояснивши, що це питання віднесене до компетенції органів місцевого самоврядування, а не прокуратури.

Яке місце прокуратури у механізмі держави? Чим відрізняються функції прокуратури від функцій інших органів влади? Як мала діяти прокуратура в цій ситуації?

№ 4

Громадянка К., яка має диплом магістра права, працювала три роки у адвокатському об'єднанні. Вона подала документи на участь у конкурсі на посаду прокурора обласної прокуратури. Проте комісія відмовила їй у допуску до конкурсу, аргументуючи це відсутністю достатнього досвіду роботи саме в органах прокуратури.

Чи відповідає така відмова вимогам Закону України «Про прокуратуру»? Які саме умови передбачені для кандидатів на посаду прокурора обласної прокуратури?

№ 5

Прокурор окружної прокуратури у соціальних мережах публікував дописи, у яких різко критикував діяльність суддів місцевих судів, використовуючи некоректні висловлювання. У своїх публікаціях він також розкривав деталі кримінальних проваджень, у яких підтримував публічне обвинувачення. Після скарги громадськості кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів почала перевірку.

Які норми професійної етики було порушено прокурором? Чи можна прокурора притягнути до дисциплінарної відповідальності в даному випадку?

№ 6

Прокурор окружної прокуратури систематично порушував строки внесення відомостей до Єдиного реєстру досудових розслідувань, що стало підставою для скарг адвокатів і учасників кримінальних проваджень. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів розпочала дисциплінарне провадження.

Оцініть, чи є підстави для притягнення прокурора до дисциплінарної відповідальності? Які види дисциплінарних стягнень можуть бути застосовані у цій ситуації?

№ 7

Оголошено конкурс на посаду прокурора-стажиста окружної прокуратури. Участь у конкурсі вирішили взяти шість осіб. Проаналізуйте, хто з цих кандидатів відповідає вимогам для участі у конкурсі на посаду прокурора-стажиста окружної прокуратури?

1. А. — громадянин України, 24 роки, здобув диплом магістра зі спеціальності 081 «Право» у Національному Університеті «Одеська юридична академія», проходив стажування в адвокатському об'єднанні, досвіду роботи за спеціальністю не має. Судимостей не має. Володіє державною мовою.

2. Б. — громадянка України, 27 років, здобула диплом магістра зі спеціальності 081 «Право» у Румунському національному університеті, має 2 роки стажу помічником судді в Україні. Вільно володіє державною мовою, має наукові публікації з кримінального процесу. Судимостей не має.

3. В. — 25 років, громадянин України, здобув ступінь бакалавра зі спеціальності 081 «Право» у Національному Університеті «Одеська юридична академія» і наразі навчається в магістратурі. Паралельно працює помічником юриста у приватній компанії. Судимостей немає. Вільно володіє державною мовою.

4. Г. — 23 роки, громадянин Польщі, має диплом магістра зі спеціальності 081 «Право», юридичну освіту здобув у Львівському національному університеті, легально проживає в Україні 4 роки. Досконало володіє українською мовою. Судимостей не має.

5. Д. — 30 років, громадянка України, має диплом магістра зі спеціальності 081 «Право», працювала 5 років юристом у державному підприємстві. Має дисциплінарне стягнення за порушення трудової дисципліни. Вільно володіє державною мовою.

6. Е. — 22 роки, громадянка України, має вищу освіту, після закінчення навчання ще ніде не працювала. Вільно володіє державною мовою. Судимостей немає.

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-ВР>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 р. (Європейська Конвенція з прав людини, ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 груд.2006 р. № 3477-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про внесення змін до Кримінального процесуального кодексу України та інших законодавчих актів України щодо посилення самостійності Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: Закон України від 8 грудня 2023 року № 3509-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3509-20#Text>
6. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо посилення повноважень Національного антикорупційного бюро України та Спеціалізованої антикорупційної прокуратури: Закон України від 31 липня 2025 року № 4560-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4560-20#Text>
7. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 груд.1993 р. № 3781-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>
8. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>
9. Про прокуратуру: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1697-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1697-18#Text>
10. Про запобігання корупції: Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18>

11. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12 травня 2015 р. № 1647-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/389-19>
12. Про судоустрій і статус суддів: Закон України від 02 червня 2016 р. № 1402-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>
13. Інструкція про порядок розгляду звернень і запитів в органах прокуратури України, Порядку організації та проведення особистого прийому громадян в органах прокуратури України: Наказ Генерального прокурора від 25 червня 2024 року № 153. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=250757
14. Кодекс професійної етики та поведінки прокурорів : затв. Всеукраїнською конференцією прокурорів 27.04.2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/n0001900-17#Text>
15. Положення про управління підтримання публічного обвинувачення в суді Офісу Генерального прокурора: Наказ Генерального прокурора від 30 січня 2020 року № 56. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=208431
16. Положення про Спеціалізовану екологічну прокуратуру (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора: Наказ Генерального прокурора від 05.07.2023. № 185. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=233641
17. Положення про Спеціалізовану прокуратуру у сфері оборони (на правах Департаменту) Офісу Генерального прокурора: Наказ Генерального прокурора від 13.05.2023. № 144. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=232107
18. Про загальні засади організації роботи в органах прокуратури України: Наказ Генерального прокурора від 07.08.2020 № 365. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0365905-20#Text>
19. Про затвердження Регламенту Офісу Генерального прокурора: Наказ Генерального прокурора від 22.02.2022 № 35. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0035905-22>
20. Про організацію діяльності прокурорів у кримінальному провадженні: Наказ Генерального прокурора України від 30.09.2021 р. № 309. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0309905-21#Text>
21. Про організацію діяльності прокурорів щодо представництва інтересів держави в суді: Наказ Генерального прокурора від

- 21.08.2020 р. № 389. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=212674
22. Порядок організації та проведення особистого прийому громадян в органах прокуратури України: Наказ Генерального прокурора від 25 червня 2024 року № 153. URL: https://old.gp.gov.ua/ua/file_downloader.html?_m=fslib&_t=fsfile&_c=download&file_id=270655

Рекомендована література

- Бакаянова Н. М., Свида О. Г. Перспективи розвитку прокуратури України у світлі законодавчих змін. *Право України*. 2019. № 11. С. 316–333.
- Беспалько І. Л., Гетьман Г. М. Особливості участі прокурора у судовому провадженні на підставі угод. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2022 № 3. С. 225–231 URL: http://www.lsej.org.ua/3_2022/52.pdf
- Белов Д. М. Правоохоронна функція держави: роль та місце органів прокуратури. *Науковий вісник Ужгородського університету. Серія: Право*. 2023. Т. 1, вип. 76. С. 13–19.
- Билиця І. О. Професійна етика прокурора : монографія; НУ «ОЮА», рец. : В. Д. Берназ, В. В. Долежан. Одеса : Юрид. л-ра, 2015. 184 с.
- Бортник Н. П., Вітик О. Д. Прокурор як представник інтересів громадян та держави в суді: досвід країн Євросоюзу. *Європейські перспективи*. 2021. № 1. С. 46–52.
- Вахліс І. В. Правова природа та співвідношення процесуального керівництва, контролю та нагляду у кримінальному досудовому провадженні. *Право і суспільство*. 2024. № 2. С. 247–254.
- Долежан В. В. Реформування прокуратури: процес завершено? *Традиції та новачі юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє*: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р. 2017.: Т. 2. 2017. 848 с. С. 134–135.
- Долежан В. В. Судово-представницька функція прокуратури: перспективи збереження і розвитку. *Правові та інституційні механізми забезпечення розвитку держави та права в умовах євроінтеграції*: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 20 трав. 2016 р.). 2016. : Т. 2. 2016. — 712 с. — С. 116–111.
- Драган О. В. Діяльність прокурора у виконавчому провадженні: актуальні питання теорії та практики: монографія. Львів: Видавництво Львівської політехніки, 2019. 512 с.
- Дяченко С. В., Ільницька О. А. Представництво прокурором інтересів держави у господарському процесі. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2023. Випуск 1. С. 17–23.
- Єднак В. Органи прокуратури в системі правоохоронних органів України: дис. докт. юрид. наук: 12.00.07 / Харківський національний університет внутрішніх справ. Х., 2020. 446 с.
- Жувака С. Історико-правовий аналіз розвитку функцій прокуратури України: дис. канд. юрид. наук: 12.00.01 / Національна академія внутрішніх справ. Київ, 2019. 265 с.
- Каркач П. М. Організація та діяльність органів прокуратури України : навч. посіб. / Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків: Право, 2019. 498 с.
- Кацавець Р. С. Судові промови державного обвинувача та адвоката-захисника у кримінальному судочинстві України: правові, етичні, логічні та мовні аспекти: Монографія. К.: ЦУЛ. 2021. 150 с.
- Кісліцина І. О. Актуальні питання діяльності прокуратури в умовах воєнного стану. *Правова позиція*. № 3 (40), 2023. С. 170–174. URL: <https://www.legalposition.umsf.in.ua/archive/2023/3/33.pdf>
- Кісліцина І. О. До питання про роботу САП у період воєнного стану. *Європейські орієнтири розвитку України в умовах війни та глобальних викликів XXI століття: синергія наукових, освітніх та технологічних рішень*: у 2 т.: Матеріали міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 травня 2023 р.)/ за заг. ред. С. В. Ківалова. Одеса: Видавництво «Юридика», 2023. Т. 2. С. 128–130. URL: <https://dspace.opua.edu.ua/items/918197e0-e89d-4069-9ea9-15eb9aba6e06>
- Кісліцина І. О. Напрямки удосконалення законодавства, що регулює дисциплінарну відповідальність прокурорів. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності України та 25-річчя прийняття Конституції України)*: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 100–102.
- Кісліцина І. О. Проблематика функцій прокуратури у працях Ю. Є. Полянського та сучасні перспективи реформування прокуратури. *Наукова та педагогічна спадщина професора Ю. Є. Полянського : зб. мат. круглого столу (Одеса, 17 лютого 2023 р.) / відп. ред. проф. Н. М. Бакаянова ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія»*. Одеса, 2023. 248 с. С. 108–113.

19. Кісліцина І. О. Роль Спеціалізованої антикорупційної прокуратури у боротьбі із корупцією в Україні. *Антикорупційні органи: проблеми становлення, розвитку та взаємодії: матер. Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 9 квітня 2021 р.)* / редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін. Одеса: Фенікс, 2021. С. 151–155.
20. Кісліцина І. О. Роль прокурора у кримінальному провадженні на підставі угод про визнання винуватості: питання теорії і практики : дис.... канд. юрид. наук : 12.00.10 / Ірина Олександрівна Кісліцина ; наук. кер. канд. юрид. наук, професор Ю. Є. Полянський ; Нац. ун-т «Одес. юрид. акад.». Одеса, 2018. 205 с.
21. Кісліцина І. О. Самостійність та незалежність САП: нові підходи. *Актуальні проблеми судового права : матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (26 квіт. 2024 р.)* / [відп. ред. Л. М. Москвич] ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ; Навч.-наук. ін-т права Київ. Нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції ; Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. організації судових, правоохоронних органів та адвокатури; Нім.-Укр. об-ня юристів. Харків : Право, 2024. С. 46–48.
22. Кісліцина І. О. Участь прокурора в укладенні угод про визнання винуватості у кримінальних провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень: організаційний та етичний аспект. *Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції* (м. Одеса, 26 травня 2025 р.) 2025. С. 351–355. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5558b3d2-cfcc-4637-8317-c388d0f4ae8f/content>
23. Костенко С. Призначення та звільнення Генерального прокурора в Україні у світлі європейських стандартів. *Juris Europensis Scientia*. 2025. № 1. С. 121–126.
24. Клопотання прокурора у кримінальному провадженні: наук.-практ. посіб. за ред. д-ра юрид. наук, професора Столітнього А. В., канд. юрид. наук, доцента Туркота М. С. вид. 3-с., переробл. та допов. Київ. 2022. 265 с.
25. Клочков В. Організація і процесуальне керівництво прокурором досудовим розслідуванням. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 3. С. 260–267.
26. Костенко С. Дисциплінарна відповідальність прокурорів: національна практика та міжнародний досвід. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія: Юриспруденція. 2025. № 73. С. 112–116.
27. Костенко С. К. Доступ до професії прокурора в Україні : проблема ефективності законодавчої моделі. *Вісник Національної академії прокуратури України*. 2018. № 3. С. 7–21.
28. Костенко С. Кваліфікаційно-дисциплінарна комісія прокурорів: правовий статус та шляхи реформування : монографія. Київ : Національна академія прокуратури України, 2019. 242 с.
29. Костенко С. Координаційна діяльність органів прокуратури в умовах воєнного стану: виклики та перспективи. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2025. № 1. С. 153–158.
30. Костенко С. К. Органи прокурорського самоврядування та органи прокурорського врядування: розмежування понять. *Право і суспільство*. 2019. № 1, ч. 2. С. 10–17.
31. Костенко С. К. Правовий статус членів Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*, Серія: Право. 2019. Вип. 55. Т. 2. С. 141–146.
32. Костенко С. Призначення та звільнення Генерального прокурора в Україні у світлі європейських стандартів. *Juris Europensis Scientia*. 2025. № 1. С. 121–126.
33. Костенко С. К. Статус Кваліфікаційно-дисциплінарної комісії прокурорів як органу системи правосуддя. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. Вип. 5, т. 3. С. 146–153.
34. Костенко С. Формування прокурорського корпусу в Україні: актуальні проблеми діючого організаційно-правового механізму. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 4. С. 392–396.
35. Косюта М. В. Місце прокуратури України в системі поділу влади в сучасних реаліях. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 12. С. 467–469.
36. Косюта М. В. Місце прокуратури у керівництві досудовим розслідуванням згідно українського законодавства. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична*. Випуск 41. 2024. С. 15–21. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1172/1019>
37. Косюта М. В., Кісліцина І. О. Прокуратура у системі кримінальної юстиції: проблеми та перспективи. *Правові новели. Науковий юридичний журнал*. 2021. № 15. С. 153–159. URL: http://www.legalnovels.in.ua/journal/15_2021/21.pdf
38. Косюта М. В. Прокуратура як суб'єкт державної влади України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2023. Вип. 97. С. 104–116.

39. Косюта М. В. Прокуратура України: навч. посіб. Одеса: Юридична література, 2024. 448 с.
40. Косюта М. В., Кісліцина І. О. Прокуратура у системі кримінальної юстиції: проблеми та перспективи. *Правові новели*. 2021. № 15. С. 153–159. URL: http://legalnovels.in.ua/journal/15_2021/21.pdf
41. Кубаєнко А. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів: погляд на проблему. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 202–208.
42. Кубаєнко А. В. Сучасні підходи до модернізації правоохоронної системи в умовах цифрової трансформації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2022. № 56. С. 122–126.
43. Лапкін А. В. Прокурор у кримінальному провадженні: теоретичні, правові та організаційно-методичні проблеми: монографія. Харків: Право, 2020. 1304 с.
44. Лапкін А. В. Міжнародні стандарти прокуратури як орієнтир європейської інтеграції. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2022. № 4. Ч. 2. С. 70–76. URL: http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2022/4/part_2/11.pdf
45. Лапкін А. В. Міжнародні стандарти як основа реформування системи кримінальної юстиції в напрямі євроінтеграції. *Ампаро*. 2022. Спецвипуск. Том 2. С. 24–30.
46. Лапкін А. В. Проблеми підвищення якості підготовки фахівців у сфері кримінальної юстиції. *Вісник Асоціації кримінального права України*. 2020. № 1 (13). С. 259–269. DOI: <https://doi.org/10.21564/2311-9640.2020.13.204763>.
47. Мазурик Р. В. Міжнародні стандарти діяльності прокурорів та їх реалізація на рівні обласних прокуратур. *Актуальні питання юриспруденції*. Правова позиція. 2021. № 1 (30). С. 103–107.
48. Мельник О. В. Поняття і складові організаційного забезпечення роботи прокуратури. *Правовий часопис Донбасу*. 2021. С. 27–31.
49. Немчинов Є. С. Участь прокурора у кримінальному процесуальному доказуванні під час судового провадження. Дис. канд. юрид. наук: 081 «Право». Одеса, 2021. 249 с.
50. Нестерчук Л. П., Кісліцина І. О. Теоретико-правові основи правозахисної діяльності прокуратури в Україні. *Наукові перспективи*. № 6 (60). 2025. С. 851–862. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/np/article/view/25944/25918>
51. Подкопаєв С. В. Організація та діяльність прокуратури в Україні: монографія / НДІ вивч. проблем злочинності ім. В. В. Сташиса Нац. акад. прав. наук України. Харків: Право, 2020. 362 с.
52. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми реорганізації прокуратури. *Традиції та новачії юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє*: матер. Міжнар. наук.-практ. конф.(м. Одеса, 19 трав. 2017 р.). У 2-х т. Т. 2/ відп. ред. ГО Ульянова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2017. С. 131–133.
53. Полянський Ю. Окремі питання функціонування прокурорського самоврядування в Україні. *Юридичний вісник*. 2018. № 2. С. 33–38.
54. Полянський Ю. Є. Про деякі процедурні питання призначення та звільнення з посади Генерального прокурора України. *«Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В. В. Долежана»*: матер. кругл. столу // Творчий шлях вченого: до 80-річчя професора В. В. Долежана / відп. ред. Н. М. Бакаянова; уклад.: І. О. Кісліцина, М. О. Деменчук, С. І. Єленич; МОН України, НУ «ОЮА». — Одеса: Юридична література, 2018. — С. 98–99.
55. Свида О. Г. Проблемні аспекти реалізації функції представництва прокуратурою інтересів держави в суді. *Правові новели*. 2024. № 22. С. 293–300.
56. Стефанчук М. Представництво прокурором інтересів держави в суді: у пошуках тенденцій розвитку концептуального обґрунтування. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна*. Серія: Право. 2024. № 37. С. 165–172.
57. Стефанчук М. Представницька функція прокуратури: актуальний концепт судової практики. *Актуальні проблеми правознавства*. 2024. № 1. С. 117–125.
58. Струневич О. П. Історія прокурорської діяльності в Україні: теоретико-правовий аналіз: дис. докт. юрид. наук: 12.00.01. Дніпро, 2021. 423 с.
59. Улютіна О. А. Інститут спеціалізованої антикорупційної прокуратури в Україні та зарубіжних країнах: порівняльно-правовий аналіз. *Право. Людина. Довкілля*. 2021. Vol. 12, № 1. С. 134–141.
60. Khotynska-Nor O, Bakaianova N., Kravchenko M. 'Prosecutor's Office of Ukraine Under Martial Law: Challenges, Trends. Statistical Data' 2023. 3(20) Access to Justice in Eastern Europe 1–14. URL: <https://ajee-journal.com/prosecutor-s-office-of-ukraine-under-martial-law-challenges-trends-statistical-data>

Тема 6

МІНІСТЕРСТВО ВНУТРІШНІХ СПРАВ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

Метою вивчення теми «Міністерство внутрішніх справ України» є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про правовий статус, завдання, функції та структуру Міністерства внутрішніх справ України як головного органу у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування державної політики у сферах: забезпечення охорони прав і свобод людини, інтересів суспільства і держави, протидії злочинності, підтримання публічної безпеки і порядку, а також надання поліцейських послуг; захисту державного кордону та охорони суверенних прав України в її виключній (морській) економічній зоні; цивільного захисту, захисту населення і територій від надзвичайних ситуацій та запобігання їх виникненню, ліквідації надзвичайних ситуацій, рятувальної справи, гасіння пожеж, пожежної та техногенної безпеки, діяльності аварійно-рятувальних служб, а також гідрометеорологічної діяльності; міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

Вивчення теми передбачає розкриття таких ключових питань: правовий статус МВС як центрального органу виконавчої влади; структура апарату МВС; завдання, функції та повноваження міністра внутрішніх справ і його заступників; система органів та підрозділів, діяльність яких координується і спрямовується міністром внутрішніх справ (Національна поліція, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Національна гвардія України, Державна міграційна служба України, Сервісні центри МВС). Важливим аспектом є вивчення правового регулювання, принципів діяльності та структури кожного з цих органів.

Під час опрацювання матеріалу слід звернути увагу на Нормативно-правові акти, які визначають правові засади функціонування МВС та його підрозділів, зокрема Конституцію України, Закони України «Про центральні органи виконавчої влади», «Про Національну поліцію», «Про Державну прикордонну службу України», «Про На-

ціональну гвардію України». Доцільно також проаналізувати Положення про Міністерство внутрішніх справ України, Положення про Державну службу України з надзвичайних ситуацій, Положення про Державну міграційну службу України» інші відомчі акти.

Важливим елементом підготовки є ознайомлення студентів із практичною діяльністю органів системи МВС, вивчення прикладів їхньої взаємодії з громадськістю, дослідження напрямів реформування у контексті євроінтеграційних процесів і сучасних безпекових викликів, зокрема в умовах воєнного стану.

Лекційні питання

1. Міністерство внутрішніх справ України: загальна структура та чисельний склад.
2. Основні завдання, функції та повноваження Міністерства внутрішніх справ України.
3. Структура апарату Міністерства внутрішніх справ України.
4. Правовий статус Міністерства внутрішніх справ України та його заступників.
5. Органи, підрозділи системи МВС та центральні органи виконавчої влади, які координуються і спрямовуються міністром внутрішніх справ України: Національна поліція, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Національна гвардія України, Державна міграційна служба України, Сервісний центр МВС.
6. Державна прикордонна служба України: правове регулювання, принципи діяльності, основні функції та загальна структура.
7. Державна служба України з надзвичайних ситуацій: правове регулювання, основні завдання та повноваження, загальна структура.
8. Національна гвардія України: правове регулювання, принципи діяльності, основні функції, загальна структура та організація діяльності.
9. Державна міграційна служба України: правове регулювання, основні завдання, загальна структура та організація діяльності.

Питання до практичного заняття

1. Міністерство внутрішніх справ України: загальна структура та чисельний склад.

2. Основні завдання, функції та повноваження Міністерства внутрішніх справ України.
3. Структура апарату Міністерства внутрішніх справ України.
4. Правовий статус Міністерства внутрішніх справ України та його заступників.
5. Органи, підрозділи системи МВС та центральні органи виконавчої влади, які координуються і спрямовуються міністром внутрішніх справ України: Національна поліція, Державна прикордонна служба України, Державна служба України з надзвичайних ситуацій, Національна гвардія України, Державна міграційна служба України, Сервісний центр МВС.
6. Державна прикордонна служба України: правове регулювання, принципи діяльності, основні функції та загальна структура.
7. Державна служба України з надзвичайних ситуацій: правове регулювання, основні завдання та повноваження, загальна структура.
8. Національна гвардія України: правове регулювання, принципи діяльності, основні функції, загальна структура та організація діяльності.
9. Державна міграційна служба України: правове регулювання, основні завдання, загальна структура та організація діяльності.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Історія становлення та розвитку Міністерства внутрішніх справ України.
2. Реформування системи МВС: проблеми та перспективи.
3. Повноваження Міністра внутрішніх справ України та його заступників.
4. Роль МВС у системі органів виконавчої влади України.
5. Взаємодія МВС із Верховною Радою, Кабінетом Міністрів та іншими органами державної влади.
6. Державна прикордонна служба України: основні функції та роль у забезпеченні національної безпеки.
7. Державна служба України з надзвичайних ситуацій та її завдання у сфері цивільного захисту.
8. Роль Національної гвардії України у забезпеченні правопорядку.
9. Державна міграційна служба України: повноваження та напрями роботи.

10. Міжнародне співробітництво МВС у сфері протидії злочинності.
11. Громадський контроль за діяльністю МВС та його органів.

№ 1

Мешканці прикордонного району Одеської області скаржаться на випадки незаконного перетину державного кордону та відсутність належної реакції прикордонників. Вони звернулися до місцевих органів влади, а також до МВС.

Які органи системи МВС відповідають за охорону державного кордону? Які дії має вжити МВС у цій ситуації?

№ 2

Після масштабної пожежі в регіоні громадськість висловлює претензії до роботи Державної служби України з надзвичайних ситуацій, стверджуючи, що рятувальники прибули із запізненням і не мали необхідного обладнання.

Дайте правову оцінку ситуації. Які завдання покладаються на ДСНС України? Яким чином можна підвищити ефективність її діяльності?

№ 3

У соціальних мережах була опублікована інформація про те, що окремі підрозділи Національної гвардії застосували силу під час охорони громадського порядку на мирній акції протесту. Це викликало критику правозахисних організацій.

Дайте правову оцінку ситуації. Чи є правомірним застосування сили у таких випадках? Які принципи діяльності Національної гвардії України?

№ 4

Іноземець звернувся до територіального органу Державної міграційної служби для отримання дозволу на тимчасове проживання в Україні. Йому було відмовлено без пояснення причин.

Проаналізуйте повноваження Державної міграційної служби України? Чи відповідає така відмова вимогам чинного законодавства?

№ 5

Національна поліція отримала повідомлення від громадян про зловживання службовим становищем працівниками місцевого сервісного центру МВС, які вимагали неправомірну вигоду за надання послуг.

Дайте правову оцінку ситуації. Які органи системи МВС здійснюють внутрішній контроль і протидію корупції? Які наслідки можуть настати для працівників сервісного центру МВС у такій ситуації?

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254k/96-ВР>
2. Європейська конвенція про взаємну допомогу у кримінальних справах від 20 квітня 1959 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_036#Text.
3. Європейська конвенція про боротьбу з тероризмом від 27.01.1977. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_331#Text.
4. Європейська конвенція про запобігання катуванням чи нелюдському або такому, що принижує гідність, поводженню чи покаранню від 26 листопада 1987 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_068#Text.
5. Кодекс поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку від 17 грудня 1979 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_282#Text.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 р. (Європейська Конвенція з прав людини, ратифікована Законом України № 475/97-ВР від 17.07.1997 р.). URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_004#Text
7. Основні принципи застосування сили та вогнепальної зброї посадовими особами з підтримання правопорядку від 07.09.1990. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_334#Text.
8. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13 квітня 2012 р. № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
9. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: закон України від 23.12.1993 р. № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>

10. Про Державну прикордонну службу України: Закон України від 3 квітня 2003 року № 661-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/661-15#Text>
11. Про Національну гвардію України: закон України від 13 березня 2014 року № 876-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/876-18#Text>
12. Про Національну поліцію: закон України від 02.07.2015 № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>
13. Про Державну міграційну службу України: Положення, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 20 серпня 2014 р. № 360. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/360-2014-S%D0S%BF#Text>
14. Про Державну службу України з надзвичайних ситуацій: Положення, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 16 грудня 2015 р. № 1052. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1052-2015-S%D0S%BF#Text>
15. Про затвердження Положення про військові частини і підрозділи з охорони громадського порядку Національної гвардії України: наказ МВС України від 16.06.2014 № 567. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0729-14#Text>
16. Про затвердження Положення про військові частини оперативно-го призначення Національної гвардії України: наказ МВС України від 16.06.2014 № 566. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0730-14#Text>
17. Про затвердження Положення про Міністерство внутрішніх справ: постанова Кабінету Міністрів України від 28.10.2015 № 878. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/878-2015-S%D0S%BF#Text>
18. Про затвердження Положення про Національну поліцію: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-S%D0S%BF#Text>
19. Про затвердження Порядку організації взаємодії Державної прикордонної служби України та Національної поліції України під час забезпечення дотримання режиму державного кордону та прикордонного режиму: Наказ МВС України від 15.11.2022 № 740. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1502-22#Text>
20. Про затвердження Порядку організації взаємодії Національної гвардії України та Національної поліції України під час забезпечення (охорони) публічної (громадської) безпеки і порядку : Наказ МВС України від 10.08.2016 № 773. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/go/z1223-16>.

Рекомендована література

1. Агапова О. В. Адміністративно-правові засади діяльності Національної гвардії України : дис ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харків, 2017. 244 с.
2. Аллеров Ю. В. Роль і місце Національної гвардії України у структурі сектору національної безпеки і оборони України. *Военна безпека*. 2018. № 3. С. 3–9.
3. Байрачна Т. О. Особливості президентського контролю за діяльністю Національної гвардії України. *Право і безпека*. 2016. № 4 (63). С. 29–34.
4. Буличев А. О. Адміністративно-правовий статус військовослужбовця Національної гвардії України : дис... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2014. 279 с.
5. Гапонов О. О. Теоретико-правовий аналіз нормативно-правових основ регулювання адміністративно-правових послуг, що надаються Державною міграційною службою України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2022. Вип. 69. С. 243–248. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pvuzhpr_2022_69_43
6. Гапонов О. О. Види та особливості адміністративно-правових послуг, що надаються Державною міграційною службою України. *Юридичний бюлетень*. 2021. Вип. 23. С. 136–143. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ub_2021_23_19
7. Герич А. Й. Правове регулювання міграційного контролю в Україні: дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2020. 187 с.
8. Горбач Д. О. Адміністративно-правовий статус Національної гвардії України : монографія / за заг. ред. д-ра. юрид. наук, проф. О. І. Безпалової). Х. : Харківський національний університет внутрішніх справ, 2017. 288 с.
9. Корнієнко Д. М. Удосконалення організаційно-правових засад діяльності Національної гвардії України по забезпеченню громадської безпеки. *Право і суспільство*. 2020. № 6(2). С. 208–213.
10. Кузьменко А. В. Особливості організації взаємодії Національної гвардії України з правоохоронними органами. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2017. № 27. С. 18–21.
11. Мартянова Р. А. Необхідність взаємодії органів Державної міграційної служби України з органами Служби безпеки України щодо нейтралізації загроз національній безпеці. *Вчені записки Таврій-*

- ського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Державне управління. 2019. Т. 30(69), № 3. С. 174–179. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2019_30\(69\)_3_32](http://nbuv.gov.ua/UJRN/sntvupa_2019_30(69)_3_32)
12. Мота А. Ф. Теорія і практика протидії нелегальній міграції органами Державної прикордонної служби України: адміністративно-правовий аспект: дис ... д.ю.н. 12.00.07 «Адміністративне право і процес; фінансове право; інформаційне право». Хмельницький, 2019. 519 с.
 13. Омельченко А. В. Адміністративно-правовий статус Державної міграційної служби України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2022. Т. 33(72), № 1. С. 117–120. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2022_33\(72\)_1_23](http://nbuv.gov.ua/UJRN/UZTNU_law_2022_33(72)_1_23)
 14. Пискун О. В. Адміністративно-правовий статус командувача Національної гвардії України : дис. ... д-ра філ. : 081 Право. Донецький державний університет внутрішніх справ. Кропивницький. 2023. 247 с.
 15. Пімахова Д. В. Механізм інституціонального вдосконалення Державної міграційної служби України. *Публічне управління і адміністрування в Україні*. 2021. Вип. 25. С. 61–66. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/puaui_2021_25_12
 16. Половников В. В. Використання понять «управління» і «керівництво» в діяльності Державної прикордонної служби України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія : Юридичні науки. 2018. Вип. 2. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2018_2_4
 17. Половников В. Функції Державної прикордонної служби України у сфері оперативної охорони державного кордону України. *Вісник Національної академії Державної прикордонної служби України*. Серія : Юридичні науки. 2019. Вип. 3. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnadpcurn_2019_3_14
 18. Половников В. В. Окремі питання адміністративно-правового регулювання статусу суб'єктів управління Державної прикордонної служби України. *Правовий часопис Донбасу*. 2020. № 1. С. 115–123. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/pppd_2020_1_16
 19. Протасенко К. О. Державне управління Національною гвардією України в умовах надзвичайного стану: організаційно-правові інструменти : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ, 2020. 264 с.

20. Рижкова С. А. Нормативно-правова основа діяльності Державної міграційної служби як суб'єкта протидії правопорушенням, що вчиняються іноземцями в Україні. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2022. № 1. С. 109–117. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2022_1_21
21. Савочкіна Д. О. Правовий статус головного управління Національної гвардії України. *Актуальні проблеми держави і права*. 2014. Вип. 73. С. 101–117.
22. Тищенко І. О. Практика надання електронних послуг у сфері міграції та громадянства міграційною службою України. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2023. № 3. С. 180–184. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvdduvs_2023_3_32
23. Хитра О. Л. Особливості діяльності Державної служби з надзвичайних ситуацій щодо реалізації державної політики у сфері цивільного захисту населення. Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. Випуск 32/2022. С. 212–219. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/download/542/501>

Тема 7

НАЦІОНАЛЬНА ПОЛІЦІЯ УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

1. Метою вивчення теми «Національна поліція України» є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про правовий статус, завдання, принципи діяльності, організаційну структуру та повноваження Національної поліції України, а також її місце у системі органів виконавчої влади та правоохоронних органів держави. Особливу увагу слід приділити правовим засадам діяльності поліції, її ролі у забезпеченні прав і свобод людини, підтриманні публічної безпеки та протидії злочинності.
2. Вивчення теми передбачає розкриття таких ключових питань: поняття та правова природа Національної поліції України, основні принципи та завдання її діяльності, організаційна структура та функціональне призначення підрозділів поліції, правові засади проходження служби, добір на посади, а також підстави та порядок застосування поліцейських заходів. Окрему увагу необхідно звернути на гарантії законності у діяльності поліції, механізми контролю та нагляду, правовий і соціальний захист поліцейських, а також види юридичної відповідальності у разі порушення закону.
3. Важливим елементом підготовки є опрацювання нормативно-правових актів, зокрема положень Конституції України та Закону України «Про Національну поліцію», а також інших документів, що регулюють порядок проходження служби, застосування заходів примусу та соціальне забезпечення поліцейських. Слід урахувати міжнародні стандарти діяльності поліції, зокрема положення Європейської конвенції з прав людини та Кодексу поведінки посадових осіб з підтримання правопорядку.
4. Рекомендується опрацювати лекційний матеріал, наукову й навчальну літературу (підручники, коментарі до законів, монографії, статті), а також ознайомитися з відомчими нормативними актами та сучасною судовою практикою. Необхідно дослідити сучасний стан реформування поліції, впровадження новітніх концепцій і тенденцій її розвитку в умовах європейської інтеграції та воєн-

ного стану. Особливе значення має розуміння взаємодії поліції з громадськістю та іншими органами державної влади для забезпечення публічної безпеки та правопорядку в демократичному суспільстві.

Лекційні питання

1. Національна поліція України: поняття, завдання, принципи діяльності та повноваження.
2. Організаційна структура та підпорядкованість Національної поліції України.
3. Правовий статус поліцейських.
4. Характеристика поліцейських заходів.
5. Порядок проходження служби в органах поліції.
6. Контроль і нагляд за діяльністю Національної поліції. Правовий і соціальний захист та пенсійне забезпечення поліцейських. Відповідальність поліцейських.

Питання до практичного заняття

1. Національна поліція України: поняття, завдання, принципи діяльності та повноваження.
2. Система Національної поліції України.
3. Обов'язки та права поліцейських.
4. Поліцейські заходи.
5. Добір на посаду поліцейського. Загальні засади проходження служби в поліції.
6. Контроль і нагляд за діяльністю Національної поліції. Правовий і соціальний захист та пенсійне забезпечення поліцейських. Відповідальність поліцейських.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Структура та організаційна побудова системи Національної поліції: центральний апарат, територіальні та міжрегіональні органи.
2. Правовий статус поліцейського: основні права, обов'язки та гарантії.
3. Поліцейські заходи як засіб реалізації функцій поліції: підстави та порядок застосування.

4. Порядок добору та вимоги до кандидатів на службу в поліції: етапи відбору.
5. Громадський контроль поліції.
6. Пенсійне забезпечення поліцейських.
7. Дисциплінарна відповідальність поліцейських.

Завдання № 1

Кандидатка Іваненко О. В., 25 років, подала документи для участі у конкурсі на посаду інспектора патрульної поліції в м. Одеси. Вона успішно пройшла тестування та співбесіду, проте на етапі фізичної підготовки не змогла виконати нормативи. Комісія рекомендувала допустити її до конкурсу на підставі високих результатів тестування та співбесіди.

Під час медичного обстеження медична комісія визнала її тимчасово непридатною через хронічний бронхіт. Проте приватна клініка надала висновок, що захворювання не обмежує виконання службових обов'язків.

Додатково стало відомо, що брат Іваненко О. В. працює старшим слідчим у тому ж місті. Комісія вирішила не приймати кандидатку на службу, аргументуючи це родинними зв'язками та станом здоров'я.

Іваненко О. В. вважає, що відмова є дискримінацією.

1. Чи законною є відмова кандидату через стан здоров'я та висновок медичної комісії?

2. Чи можна відмовити кандидату через наявність родинних зв'язків в поліції?

3. Як реалізується принцип недискримінації під час конкурсу на службу в поліції?

4. Які органи контролюють законність прийняття рішень конкурсної комісії?

5. Чи законним є допуск кандидата до конкурсу при невиконанні нормативів фізичної підготовки?

6. Які дії може здійснити кандидатка для оскарження рішення комісії?

Завдання № 2

Патрульні отримали сигнал про групу осіб, які вели себе підозріло біля залізничного вокзалу. При підході група спробувала швидко розійтися. Поліцейські зупинили трьох осіб, перевірили документи та провели поверхневу перевірку, виявивши заборонені предмети. Для

забезпечення безпеки оточення обмежили доступ на територію вокзалу та викликали слідчо-оперативну групу.

1. *Які превентивні заходи застосовано та чи були вони пропорційні ситуації?*

2. *Чи законним було обмеження доступу до території вокзалу?*

3. *Як документується поверхнева перевірка та вилучення предметів?*

Нормативно-правові акти

1. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254S%D0S%BA/96-S%D0S%B2S%D1S%80>.
2. Про Національну поліцію : Закон України від 2 липня 2015 р. № 580-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/580-19#Text>.
3. Про запобігання корупції : Закон України від 14 жовтня 2014 р. № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>.
4. Про Дисциплінарний статут Національної поліції України : Закон України від 15 березня 2018 р. № 2337-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2337-19#Text>.
5. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю : Закон України від 30 червня 1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341-12#Text>.
6. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів : Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>.
7. Про оперативно-розшукову діяльність : Закон України від 18 лютого 1992 р. № 2135-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>.
8. Про грошове забезпечення поліцейських Національної поліції : Постанова Кабінету Міністрів України від 11 листопада 2015 р. № 988. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/988-2015-S%D0S%BF#Text>.
9. Про затвердження Положення про Національну поліцію : Постанова Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2015 р. № 877. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/877-2015-S%D0S%BF#Text>.
10. Про утворення Національної поліції України : Постанова Кабінету Міністрів України від 2 вересня 2015 р. № 641. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/641-2015-S%D0S%BF#Text>.

11. Про затвердження Положення з організації перевірки рівня фізичної підготовленості кандидатів до вступу на службу в Національну поліцію України : Наказ МВС України від 9 лютого 2016 р. № 90. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1445-15#Text>.

12. Про затвердження Положення про організацію первинної професійної підготовки поліцейських, яких вперше прийнято на службу в поліції : Наказ МВС України від 16 лютого 2016 р. № 105. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0576-16#n14>.

13. Про затвердження Положення про організацію службової підготовки працівників Національної поліції України : Наказ МВС України від 26 січня 2016 р. № 50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0260-16>.

14. Про затвердження Порядку присвоєння спеціальних звань поліції та позбавлення спеціальних звань : Наказ МВС України від 7 листопада 2018 р. № 893. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1355-18#Text>.

15. Про затвердження Порядку психофізіологічного обстеження кандидатів на службу в поліції та Порядку обстеження на предмет виявлення алкогольної, наркотичної та токсичної залежності кандидатів на службу в поліції : Наказ МВС України від 17 грудня 2015 р. № 1583. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0037-16#n6>.

16. Про затвердження Порядку складання Присяги працівниками Національної поліції : Наказ МВС України від 9 листопада 2015 р. № 1453. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1487-15>.

17. Про організацію добору (конкурсу) та просування по службі поліцейських : Наказ МВС України від 25 грудня 2015 р. № 1631. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#Text>.

18. Про реалізацію окремих положень Дисциплінарного статуту Національної поліції України : Наказ МВС України від 12 березня 2016 р. № 177. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0049-16#n15>.

Рекомендована література

1. Kubaienko A., Okhrimenko I., Kryzhanovska O., Kislitsyna I., Hryshchenko M. The police competence to ensure the rights and freedoms of citizens in modern society. *Cuestiones Politicas* (2021) Vol. 39 N°m. 69. P. 164–181.

2. Бакаянова Н. М., Кубаєнко А. В., Свида О. Г. Організація діяльності національної поліції України та оперативних підрозділів: навчально-методичний посібник. Одеса : Фенікс, 2020. 251 с.
3. Бараннік Р. В. Судові та правоохоронні органи України : підручник. Запоріжжя: ЗНУ, 2025. 508 с.
4. Кубаєнко А. В. Інноваційні підходи до стратегічного управління як фактор оптимізації поліцейської діяльності. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2024. № 3 (11). С. 3–10.
5. Кубаєнко А. В. Стратегічне управління як ключовий фактор ефективності поліцейської діяльності. *Право та державне управління*. 2024. № 2. С. 71–76.
6. Кубаєнко А., Крижановська О., Курганський О. Сучасні практики поліцейської діяльності: навчально-методичний посібник; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Юридична література, 2024. 144 с.
7. Кубаєнко А., Ульянов О., Крижановська О. Превентивна діяльність підрозділів Національної поліції України: навчально-методичний посібник; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса: Юридична література, 2024. 128 с.
8. Кубаєнко А. В. Взаємодії поліції та суспільства в сфері реалізації правоохоронної функції. *Юридичний вісник*. 2020. № 2. С. 81–87.
9. Кубаєнко А. В. Довіра до органів Національної поліції як ключовий фактор ефективності правоохоронної системи. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2017. № 6(1). С. 221–226.
10. Кубаєнко А. В. Ефективність адміністрування в органах Національної поліції: алгоритм оцінки. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2023. № 2(6). С. 11–17.
11. Кубаєнко А. В. Інформаційно-аналітичне забезпечення оцінки ефективності діяльності правоохоронних органів: погляд на проблему. *Київський часопис права*. 2023. № 1. С. 202–208.
12. Кубаєнко А. В. Оптимізація організаційних процесів досудового розслідування: необхідність структурних змін. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Юридичні науки*. 2023. Том 34 (73). № 2. С. 186–190.
13. Кубаєнко А. В. Сучасні тенденції розвитку довіри населення в умовах реформування правоохоронних органів. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2016. № 3–4. С. 7–10.
14. Кубаєнко А. В. Теоретико-прикладні питання адміністративно-юрисдикційної діяльності поліцейських. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2017. № 1. С. 75–78.
15. Куліш А. М. Судові, правоохоронні органи та органи юстиції України: навч. посіб. Суми : СумДУ, 2021. 816 с.
16. Софіна І. Функціональне призначення національної поліції в контексті прав людини: сучасні виклики. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2025. Серія ПРАВО. Випуск 91: частина 3. С. 220–224.
17. Судові та правоохоронні органи України : підручник / В. В. Дарган, О. П. Бойко, Т. Г. Бадалова та ін.; 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро : ДДУВС, 2023. 436 с.
18. Тертишник В., Батраченко Т., Сачко О., Крижановська О., Тертишник І. Судові та правоохоронні органи України. Підручник / За заг. ред. В. Тертишника. Київ: Алерта, 2025. 408 с.
19. Улинець В. І. Функції поліції сучасної держави: дисертація на здобуття наук. ступ. доктора філософії за спец. 081 «Право». Ужгород, 2024. 224 с.
20. Хрідочкін А. В. Судові та правоохоронні органи України: підручник. Дніпро : Університет митної справи та фінансів, 2022. 291 с.

Тема 8

НАЦІОНАЛЬНЕ АНТИКОРУПЦІЙНЕ БЮРО УКРАЇНИ

Методичні рекомендації

Метою вивчення теми «Національне антикорупційне бюро України» є формування у здобувачів уявлення про місце і роль НАБУ в системі правоохоронних органів, його завдання, функції, принципи організації та діяльності, правовий статус працівників і особливості взаємодії з іншими державними інституціями та громадянським суспільством. Особлива увага має приділятися історії створення НАБУ як спеціалізованого антикорупційного органу, унікальності його статусу та значенню у забезпеченні верховенства права і подоланні корупції в Україні.

Під час вивчення теми необхідно звернути увагу на правові основи діяльності НАБУ, зокрема норми Конституції України, Закону України «Про Національне антикорупційне бюро України», Кримінального процесуального кодексу України, а також необхідно проаналізувати міжнародні документи та рекомендації (зокрема GRECO, ООН, Європейського Союзу), які визначають стандарти незалежності та ефективності антикорупційних інституцій.

Вивчення теми передбачає розкриття таких питань, як: передумови створення НАБУ та його місце у системі антикорупційних органів; конституційно-правові засади організації та діяльності НАБУ; структура та повноваження НАБУ; особливості правового статусу та гарантій незалежності НАБУ; порядок призначення Директора НАБУ та його роль у функціонуванні НАБУ; кадрове забезпечення та порядок добору працівників, зокрема вимоги до детективів НАБУ та критерії їх доброчесності. Важливими аспектами є також співпраця НАБУ з іншими антикорупційними органами (САП, НАЗК, ВАКС) та міжнародними інституціями.

Важливим елементом підготовки до практичних занять є опрацювання лекційного матеріалу, аналіз наукової і навчальної літератури, коментарів до законодавства, монографій і наукових публікацій. Доцільно ознайомитися з річними звітами НАБУ, судовою практикою Вищого антикорупційного суду, аналітичними звітами міжнародних експертів. Значний інтерес становить дослідження ефективності діяльності НАБУ, його впливу на рівень корупції та проблем забезпечення довіри суспільства до антикорупційних органів.

Лекційні питання

1. Правове регулювання та загальна характеристика Національного антикорупційного бюро.
2. Принципи діяльності Національного антикорупційного бюро.
3. Структура Національного антикорупційного бюро.
4. Повноваження Національного антикорупційного бюро.
5. Директор Національного антикорупційного бюро та його повноваження.
6. Порядок добору працівників до Національного антикорупційного бюро, їх правовий статус.

Питання до практичного заняття

1. Правове регулювання та загальна характеристика Національного антикорупційного бюро.
2. Принципи діяльності Національного антикорупційного бюро.
3. Структура Національного антикорупційного бюро.
4. Повноваження Національного антикорупційного бюро.
5. Директор Національного антикорупційного бюро та його повноваження.
6. Порядок добору працівників до Національного антикорупційного бюро, їх правовий статус.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Передумови створення та етапи становлення Національного антикорупційного бюро України.
2. Міжнародні стандарти діяльності антикорупційних органів.
3. Правовий статус та повноваження Директора Національного антикорупційного бюро України.
4. Вимоги до кандидатів та порядок добору працівників Національного антикорупційного бюро України.
5. Співпраця НАБУ з іншими антикорупційними органами України (НАЗК, САП, ВАКС).
6. Компетенція та підслідність Національного антикорупційного бюро України.
7. Гарантії незалежності та підзвітності Національного антикорупційного бюро України.

8. Проблеми та перспективи діяльності Національного антикорупційного бюро України у протидії корупції в Україні.
9. Порівняльно-правовий аналіз Національного антикорупційного бюро України та антикорупційних органів зарубіжних країн.
10. Етика та дисциплінарна відповідальність працівників Національного антикорупційного бюро України.

№ 1

До НАБУ надійшло повідомлення про те, що керівник одного з центральних органів виконавчої влади вимагав неправомірну вигоду від підприємця за видачу ліцензії.

Які дії має здійснити НАБУ у цій ситуації? Чи належить розслідування таких кримінальних правопорушень до підслідності НАБУ?

№ 2

У медіа з'явилася інформація про те, що окремі детективи НАБУ перебувають у близьких зв'язках із представниками політичних партій та відкрито виражають їм свою прихильність, зокрема, шляхом репостів їх виступів у своїх соціальних мережах. Громадські організації висловлюють сумнів у незалежності органу.

Які принципи діяльності НАБУ були поставлені під сумнів? Які механізми існують для забезпечення незалежності та політичної нейтральності НАБУ?

№ 3

Було оголошено конкурс на посаду детектива НАБУ. Одному із кандидатів було відмовлено в допуску до конкурсу через невідповідність критеріям доброчесності. Цей кандидат подав позов до суду, оскільки вважає, що конкурсна комісія неправомірно йому відмовила йому у допуску до конкурсу.

Дайте правову оцінку ситуації. З яких етапів складається конкурсний відбір на посаду детектива НАБУ? Які вимоги встановлює закон до кандидатів у НАБУ? Чи правомірною є відмова конкурсної комісії у цьому випадку?

№ 4

Директор НАБУ відмовився виконати доручення Прем'єр-міністра України, який вимагав передати копії матеріалів у справі щодо можливої корупції в одному з міністерств.

Дайте правову оцінку ситуації. Чи мав право Прем'єр-міністр вимагати такі дії? Які існують гарантії незалежності Директора НАБУ?

№ 5

НАБУ здійснює розслідування щодо корупції у сфері державних закупівель. У ході досудового розслідування з'ясувалося, що частина кримінальних правопорушень стосується посадових осіб обласної ради, які не входять до категорії «високопосадовців».

Чи має НАБУ право продовжувати розслідування? Які категорії кримінальних правопорушень відносяться до підслідності НАБУ? У яких випадках матеріали справи передаються до інших органів досудового розслідування?

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р., ратифікована Україною Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кодекс України про адміністративні правопорушення № 8074—10 від 07.12.84. URL: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/80731—10>.
4. Про запобігання корупції: Закон України від 14.10.2014. № 1700—VII. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1700—18>
5. Про засади державної антикорупційної політики на 2021—2025 роки: Закон України від 20.06.2022. № 2322-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2322—20#Text>
6. Про Національне антикорупційне бюро України: Закон України від 14 жовтня 2014 року № 1698-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1698—18#Text>
7. Про організаційно-правові основи боротьби з організованою злочинністю: Закон України від 30.06.1993 р. № 3341-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3341—12#Text>
8. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135 XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135—12#Text>
9. Кодекс професійної етики працівників Національного антикорупційного бюро України: Затверджений Наказом Директора

- НАБУ від 01.09.2016 № 242 (зі змінами). URL: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/page_uploads/17.12/nakaz_242.pdf
10. Про затвердження Порядку проведення повної перевірки декларації особи, уповноваженої на виконання функцій держави або місцевого самоврядування: Наказ НАЗК № 26/21 від 29.01.2021. URL: <https://nazk.gov.ua/wp-content/uploads/2022/01/Nakaz.pdf>
 11. Про положення про конкурсну комісію з проведення конкурсу на зайняття вакантних посад у Національному антикорупційному бюро України: Наказ Директора НАБУ № 4-н від 15.05.2015. URL: <https://nabu.gov.ua/nakazpro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-konkursnu-komisiyu-z-provedennyakonkursu-na-zaynyattya>
 12. Про затвердження Порядку проведення відкритого конкурсу для призначення на посади у Національному антикорупційному бюро України: Наказ Директора НАБУ № 123-О від 31.05.2017 (зі змінами). URL: <https://nabu.gov.ua/nakaz-pro-zatverdzhennya-poryadku-provedennya-vidkrytogokonkursu-dlya-pryznachennya-na-posady-u>
 13. Про затвердження Положення про Управління внутрішнього контролю Національного антикорупційного бюро України. Наказ Директора НАБУ № 142 від 29.11.2019. URL: <https://nabu.gov.ua/nakaz-pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-upravlinnya-vnutrishnogo-kontrolyu-nacionalnogo>
 14. Порядок роботи спеціальної телефонної лінії Національного антикорупційного бюро України: Затверджений Наказом Директора НАБУ від 21.05.2021 року № 67. URL: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/page_uploads/09.01/67_zvedenyu_nakaz_no_67_vid_21.05.2021_telefon liniya.pdf
 15. Інструкція з організації та проведення психофізіологічних досліджень із застосуванням поліграфа у діяльності Національного антикорупційного бюро України: Затверджена Наказом Директора НАБУ від 01.09.2020 року № 99. URL: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/page_uploads/24.06/nakaz_3.pdf
 16. Положення про порядок виплати додаткової винагороди працівникам Національного антикорупційного бюро України, яких задіяно до заходів з національної безпеки і оборони, відсічі і стримування збройної агресії: Затверджене Наказом Директора НАБУ від 08.06.2022 року № 214. URL: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/page_uploads/09.06/polozhennya.pdf
 17. Положення про Дисциплінарну комісію Національного антикорупційного бюро України: Наказ № 77 від 14.07.2020. URL: https://nabu.gov.ua/sites/default/files/page_uploads/21.04/polozhennya_dyscyplinar.pdf

nabu.gov.ua/sites/default/files/page_uploads/21.04/polozhennya_dyscyplinar.pdf

18. Про проведення оцінки корупційних ризиків у діяльності Національного антикорупційного бюро України: Наказ № 206-А від 14.07.2025. URL: https://nabu.gov.ua/site/assets/files/28140/nakaz_206-a_vid_14_07_2025.pdf

Рекомендована література

1. Антикорупційна діяльність: теорія та практика : методичні вказівки для підготовки до практичних занять та самостійної підготовки для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти в Національному університеті «Одеська юридична академія» (галузь знань 08 «Право», спеціальність 081 «Право») / уклад.: М. Кравченко, А. Кубаєнко, І. Кісліцина ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія. Одеса : Юридична література, 2024. 56 с.
2. Антонова С. Є., Мартинюк Г. Ф., Шинкарук А. Л., Бондар А. В. Дослідження сприйняття корупції в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2022. № 1. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/1_2022/36.pdf
3. Богданенко А. Організація діяльності Національного антикорупційного бюро України та його місце в системі органів державної влади України. *Публічне урядування*. 2020. № 24(4). С. 23–31.
4. Василенко В. М. Поняття та зміст громадського контролю за діяльністю Національного антикорупційного бюро України. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2017. Вип. 4. С. 165–176. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnuvs_2017_4_22
5. Губарєв С. В. Правові основи діяльності детектива Національного антикорупційного бюро України. *Наукові перспективи*. 2024. № 1. С. 617–630.
6. Демків Д. М. Взаємодія спеціалізованої антикорупційної прокуратури з національним антикорупційним бюро України. *Вісник Маріупольського державного університету*. Серія : Право. 2017. Вип. 14. С. 263–268. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vmdu_pr_2017_14_36
7. Єренко Д. В. Правове регулювання у сфері протидії корупції службовцями Національного антикорупційного бюро України. *Юридичний вісник. Повітряне і космічне право*. 2018. № 2. С. 76–82. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npna_2018_2_12

8. Запобігання корупції у приватному секторі: монографія / Б. М. Головкін, В. С. Батиргарєєва, О. В. Новіков та ін.; за заг. ред. Б. М. Головкіна. Харків: Право, 2020. 286 с.
9. Зозуля Є. В. Система спеціалізованих антикорупційних органів на сучасному етапі державотворення України (правові, організаційні та функціональні аспекти взаємодії). *Центральноукраїнський вісник права та публічного управління*. Випуск 1, 2024. С. 27–36.
10. Іщук Д. О. Адміністративно-правовий статус спеціалізованих суб'єктів протидії корупції в Україні: моногр. Київ: Вид. дім «Гельветика», 2020. 356 с.
11. Іщук Д. О. До характеристики повноважень Національного антикорупційного бюро України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2020. Вип. 1. С. 12–16. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Pjiv_2020_1_5
12. Кубаєнко А., Кравченко М. Організаційне забезпечення антикорупційної діяльності : навч.-метод. посіб. (для здобувачів вищої освіти денної форми навчання) [Електронне видання] / А. Кубаєнко, М. Кравченко ; Нац. ун-т «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2023. 178 с.
13. Кікалішвілі М. В. Стратегія й тактика протидії корупційній злочинності в Україні: монографія. Запоріжжя: Гельветика, 2020. 415 с.
14. Ковальчук І. С. Проблемні аспекти розмежування компетенції Національного антикорупційного бюро України та Державного бюро розслідувань. *Право і суспільство*. 2021. № 1. Ч. 2. С. 98–102.
15. Козленко В. Види гарантій діяльності Національного антикорупційного бюро України. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 1. С. 98–102.
16. Корнієць П. Ю. Інституційна роль органів прокуратури в запобіганні та протидії корупції в Національному антикорупційному бюро України: розмежування повноважень і шляхи вдосконалення правових засад. *Вісник Харківського національного університету внутрішніх справ*. 2021. № 4. С. 135–145.
17. Корнієць П. Ю. Компетенція суб'єктів запобігання і протидії корупції в Національному антикорупційному бюро України: функціональний зміст та перспективи вирішення проблем правового регулювання. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2021. № 4. С. 150–156. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/anporp_2021_4_28
18. Корнієць П. Ю. Адміністративно-правові засади запобігання і протидії корупції в Національному антикорупційному бюро України: дис.... д-ра філософії : 081 Право ; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2023. 270 с.
19. Кубаєнко А. В. Сучасні підходи до модернізації правоохоронної системи в умовах цифрової трансформації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2022. № 56. С. 122–126.
20. Курганський О. В. Окремі питання організації та діяльності НАБУ. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права) : у 2 т. : матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 217–220.*
21. Мельник В. І. Адміністративно-правове забезпечення діяльності Національного антикорупційного бюро України як суб'єкта забезпечення функціонування системи економічної безпеки держави. *Правові горизонти*. 2020. Вип. 21 (34). С. 65–70.
22. Нестерчук Л. П. Національне антикорупційне бюро України у системі антикорупційних інститутів: Історико-теоретичний аналіз. *Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час*: Матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 26 травня 2025 р.) 2025. С. 366–369. URL: <https://dSPACE.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5558b3d2-cfcc-4637-8317-c388d0f4ae8f/content>
23. Осипчук Р. Громадський контроль як вид заходів зовнішнього контролю за Національним антикорупційним бюро України. *Юридичний вісник*. 2020. № 6. С. 381–388. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/urid_2020_6_49
24. Панов В. В. Адміністративно-правове регулювання дисциплінарної відповідальності детективів Національного антикорупційного бюро України: дис. доктора філософії в галузі права. Київ, 2021. 220 с.
25. Питель Ю. М. Адміністративно-правова взаємодія Національного антикорупційного бюро України з Радою громадського контролю. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2018. № 1. С. 116–118.
26. Питель Ю. М. Загальна характеристика прав та обов'язків працівників Національного антикорупційного бюро України. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2018. № 1. С. 123–128.

27. Питель Ю. М. Юридична відповідальність працівників Національного антикорупційного бюро України. *Науковий вісник Херсонського державного університету*. Серія «Юридичні науки». 2017. Вип. 2. Т. 3. С. 134–139.
28. Расюк Е. В. Проблемні питання взаємодії спеціальних суб'єктів запобігання корупції під час здійснення заходів з протидії корупційній злочинності в Україні. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2022. Вип. 70. С. 435–443.
29. Розсоха К. О. Діяльність антикорупційних органів України в умовах сьогодення: стан та основні виклики. *Теорія і практика правознавства*. 2021. Вип. 2. С. 274–287.
30. Рева Ю. О. Антикорупційне декларування: теорія, правове регулювання, практика. Дисертація на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 Право. Національний університет «Одеська юридична академія», Одеса, 2020. 228 с.
31. Трепак В. М. Теоретико-прикладні проблеми запобігання та протидії корупції в Україні : дис. на здобут. наук. ступеня докт. юрид. наук :12.00.08. Л., 2020. 481 с.
32. Часова Т. О. Взаємодія Спеціалізованої антикорупційної прокуратури та Національного антикорупційного бюро України під час розслідування корупційних злочинів. *Судова апеляція*. 2019. № 4. С. 40–46. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Suap_2019_4_7
33. Юрченко А. В. Політико–правові засади інституціоналізації Національного антикорупційного бюро України. *Гілея: науковий вісник*. 2019. Вип. 140(3). С. 77–81. URL: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2019_140\(3\)_15](http://nbuv.gov.ua/UJRN/gileya_2019_140(3)_15)
34. Юрченко А. В. Рада громадського контролю Національного антикорупційного бюро України як форма участі громадськості в боротьбі з корупцією в Україні. *Регіональні студії*. 2019. № 19. С. 64–69. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regst_2019_19_13

Тема 9

ДЕРЖАВНЕ БЮРО РОЗСЛІДУВАНЬ

Методичні рекомендації

Метою вивчення теми «Державне бюро розслідувань» є формування у здобувачів освіти системного уявлення про місце і роль ДБР у механізмі держави, його завдання, функції, принципи організації та діяльності, правовий статус працівників і систему підрозділів. Особлива увага має приділятися процесу становлення ДБР як правоохоронного органу, створеного в умовах реформування системи кримінальної юстиції в Україні.

Вивчення теми передбачає розкриття таких ключових питань: правові основи діяльності ДБР та гарантії його незалежності; структура ДБР (центральный апарат, територіальні управління, спеціальні підрозділи, навчальні та наукові установи); завдання та функції органу у сфері розслідування злочинів, вчинених високопосадовцями, правоохоронцями та військовослужбовцями; правовий статус Директора ДБР, порядок його призначення та повноваження. Важливими аспектами є також кадрове забезпечення ДБР, особливості служби та стажування працівників, питання їхнього соціального й правового захисту.

Особливу увагу при підготовці до практичного заняття слід приділити аналізу правових основ діяльності ДБР — Конституції України, Закону України «Про Державне бюро розслідувань», Кримінального процесуального кодексу України, а також підзаконних актів, що регулюють діяльність органу. Доцільно ознайомитися з практикою функціонування ДБР, його річними звітами, результатами розслідувань, а також міжнародними рекомендаціями, які стосуються стандартів незалежності та ефективності діяльності органів кримінальної юстиції.

Під час вивчення теми необхідно звернути увагу на особливості взаємодії ДБР з іншими органами державної влади, зокрема Національною поліцією, прокуратурою, НАБУ, СБУ, а також на роль ДБР у системі кримінальної юстиції. Значний інтерес становить діяльність Дисциплінарної комісії ДБР та Ради громадського контролю як елементів демократичного нагляду за органом.

Важливим елементом підготовки здобувачів при вивченні цієї теми є аналіз лекційного матеріалу, наукових і навчальних джерел, коментарів до законодавства, наукових статей та монографій. Доцільним є також вивчення проблем формування інституційної незалежності ДБР, механізмів забезпечення прозорості його діяльності та перспектив подальшого реформування системи кримінальної юстиції.

Лекційні питання

1. Державне бюро розслідувань: правове регулювання, основні засади організації та діяльності, гарантії незалежності.
2. Система Державного бюро розслідувань: центральний апарат, територіальні органи, спеціальні підрозділи, навчальні заклади та науково-дослідні установи.
3. Основні завдання та функції Державного бюро розслідувань.
4. Правовий статус Директора Державного бюро розслідувань: вимоги для зайняття посади, порядок призначення, повноваження.
5. Статус працівників Державного бюро розслідувань. Служба в Державному бюро розслідувань. Стажування працівників Державного бюро розслідувань.
6. Соціальний, правовий захист та пенсійне забезпечення працівників Державного бюро розслідувань. Відповідальність працівників Державного бюро розслідувань.
7. Взаємодія Державного бюро розслідувань з іншими державними органами.
8. Контроль за діяльністю Державного бюро розслідувань. Дисциплінарна комісія Державного бюро розслідувань. Рада громадського контролю при Державному бюро розслідувань.

Питання до практичного заняття

1. Державне бюро розслідувань: правове регулювання, основні засади організації та діяльності, гарантії незалежності.
2. Система Державного бюро розслідувань: центральний апарат, територіальні органи, спеціальні підрозділи, навчальні заклади та науково-дослідні установи.
3. Основні завдання та функції Державного бюро розслідувань.
4. Правовий статус Директора Державного бюро розслідувань: вимоги для зайняття посади, порядок призначення, повноваження.

5. Статус працівників Державного бюро розслідувань. Служба в Державному бюро розслідувань. Стажування працівників Державного бюро розслідувань.
6. Соціальний, правовий захист та пенсійне забезпечення працівників Державного бюро розслідувань. Відповідальність працівників Державного бюро розслідувань.
7. Взаємодія Державного бюро розслідувань з іншими державними органами.
8. Контроль за діяльністю Державного бюро розслідувань. Дисциплінарна комісія Державного бюро розслідувань. Рада громадського контролю при Державному бюро розслідувань.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Історія створення та становлення Державного бюро розслідувань в Україні.
2. Гарантії незалежності ДБР у системі кримінальної юстиції: українська практика та міжнародні стандарти.
3. Особливості правового статусу Директора ДБР та порядок його призначення.
4. Структура та функції центрального апарату і територіальних управлінь ДБР.
5. Соціальний і правовий захист працівників ДБР: проблеми та перспективи розвитку.
6. Дисциплінарна комісія та Рада громадського контролю при ДБР: роль у забезпеченні прозорості та підзвітності органу.
7. Взаємодія ДБР з прокуратурою, НАБУ, СБУ та Національною поліцією: проблеми координації та шляхи їх вирішення.

№ 1

Група народних депутатів звернулася із запитом до ДБР про надання інформації щодо перебігу конкретного кримінального провадження. ДБР відмовило, посилаючись на таємницю слідства.

Чи правомірною відмова? Як забезпечується баланс між принципом гласності та охороною таємниці досудового розслідування?

№ 2

Один із працівників ДБР у позаробочий час публікує в соціальних мережах дописи, у яких критикує рішення судів і розкриває деталі кримінальних проваджень, що перебувають у його провадженні.

Які норми етики та закону порушено? Чи можна притягнути працівника ДБР до дисциплінарної відповідальності? Який орган має повноваження це зробити?

№ 3

До ДБР звернулася громадська організація з вимогою розслідувати факти корупції серед місцевих депутатів. ДБР відмовило у внесенні інформації до Єдиного реєстру досудових розслідувань, пояснивши, що розслідування злочинів депутатів місцевих рад не належить до їхньої компетенції.

Зробіть правовий аналіз ситуації. Чи правомірна така відмова? Визначте підслідність ДБР.

№ 4

Працівник ДБР отримав догану за систематичне запізнення на роботу. Він оскаржив це рішення, аргументуючи, що дисциплінарне стягнення було застосоване з порушенням процедури.

Який порядок притягнення працівників ДБР до дисциплінарної відповідальності? Яка роль Дисциплінарної комісії ДБР? Чи може працівник оскаржити рішення?

№ 5

Працівник ДБР, який проходив стажування, відмовився від участі у слідчих діях, мотивуючи це тим, що ще не має достатнього досвіду. Керівник підрозділу вважає, що відмова є підставою для припинення стажування.

Який правовий статус стажера ДБР? Які права та обов'язки він має під час стажування? Чи може стажер бути залучений до проведення слідчих (розшукових) дій? Які підстави для припинення стажування передбачені законодавством?

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>

2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р., ратифікована Україною Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийнятий 13.04.2012 № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини: Закон України від 23 груд.2006 р. № 3477-IV. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3477-15>
5. Про Державне бюро розслідувань: Закон України від 12.11.2015 № 794-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/794-19#Text>
6. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. № 3781-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12#Text>
7. Про запобігання корупції: закон України від 14.10.2014 № 1700-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1700-18#Text>
8. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лют. 1992 р. № 2135-XII. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>
9. Про утворення Державного бюро розслідувань : Постанова Кабінету Міністрів України № 127 від 29 лютого 2016 р. № 127. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/127-2016-S%D0S%BF#Text>
10. Про державну охорону Державного бюро розслідувань: Указ Президента України від 29 січня 2021 року № 40/2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/40/2021/sp:max100#Text>
11. Положення про Раду громадського контролю при Державному бюро розслідувань: Указ Президента України від 5 лютого 2020 року № 42/2020. URL: <https://dbr.gov.ua/rada-gromadskogo-kontrolyu/polozhennya-pro-rgk-pri-dbr>
12. Про затвердження Положення про проходження служби особами рядового та начальницького складу Державного бюро розслідувань: Постанова Кабінету Міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 743. URL: <https://www.kmu.gov.ua/npas/pro-zatverdzhennya-polozhennya-pro-743>
13. Про введення в дію змін до Правил професійної етики працівників Державного бюро розслідувань: Наказ Державного бюро роз-

слідувань від 31.12.2024 № 535. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/pravovi-zasadi/2024/12/nakaz-535.pdf>

14. Про затвердження Порядку проведення в Державному бюро розслідувань стажування працівників, які не мають досвіду практичної роботи за спеціальністю: Наказ Державного бюро розслідувань від 11.11.2024 № 426. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/nra/426-vid-11.11.24.PDF>
15. Положення про проведення тестування з фізичної підготовки кандидатів на зайняття посад осіб рядового та начальницького складу Державного бюро розслідувань: Наказ Державного бюро розслідувань від 01.08.2023 № 396. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/pravovi-zasadi/2023/testuvannya.PDF>
16. Положення про Дисциплінарну комісію Державного бюро розслідувань: Наказ Державного бюро розслідувань від 06.01.2021 № 7. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/pravovi-zasadi/2024/nakaz-dbr-vid-06.01.2021-n7-polozhennya-pro-disciplinarnu-komisiyu-derzhavnogo-byuro-rozsliduvan.pdf>
17. Стратегічна програма діяльності ДБР на 2022–2026 роки. URL: <https://dbr.gov.ua/assets/files/diyalnist/strategichna-programa-diyalnosti/strategichna-prog.pdf>

Рекомендована література

1. Бакаянова Н. М. Єдиноначальність та колективний спосіб реалізації повноважень у діяльності Державного бюро розслідувань аспект. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16 червня 2018 р., м. Одеса / Редкол.: Г. О. Ульянова (голова) [та ін.]. Одеса: Юридична література, 2018. С. 11–14.
2. Бакаянова Н. М. Кадрова політика та її значення у реалізації завдань Державного бюро розслідувань. *Державне бюро розслідувань: досвід становлення*. Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції (21 червня 2019 року, м. Одеса, Національний університет «Одеська юридична академія»). О.: «Юридична література», 2019. С. 11–15.
3. Бакаянова Н. М. Правовий статус Державного бюро розслідувань у світлі конституційного принципу поділу державної влади. *Наука та суспільне життя України в епоху глобальних викликів людства у цифрову еру* (з нагоди 30-річчя проголошення незалежності Укра-

їни та 25-річчя прийняття Конституції України) : у 2 т. : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 трав. 2021 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса : Видавничий дім «Гельветика», 2021. Т. 2. С. 84–88.

4. Богданов Р. І. Зміст діяльності територіальних управлінь Державного бюро розслідувань як суб'єкта адміністративно-правових відносин. *Наше право*. 2024. № 1. С. 313–317. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/c6f198b9-f1ae-4f4f-807b-1a1916e9a19d/content>
5. Богданов Р. І. Компетенція територіальних управлінь Державного бюро розслідувань. *Вісник Луганського навчально-наукового інституту імені Е. О. Дідоренка*. 2024. Вип. 2(106) Ч. 1. С. 63–71. URL: <https://luhbulletin.dnuvs.ukr.education/index.php/main/article/view/199/188>
6. Богданов Р. І. Сутність та зміст функцій територіальних управлінь Державного бюро розслідувань. *Наше право*. 2023. № 3. С. 256–261. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/460eba26-36fd-4523-aeef-a3d245a4d716/content>
7. Державне бюро розслідувань (ДБР). Історія створення, основні завдання та компетенція, особливості діяльності під час воєнного стану, нормативно-правова основа діяльності / укл.: Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 352 с.
8. Дрозд О. Ю. Поняття та класифікація основних принципів діяльності Державного бюро розслідувань. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Випуск 1. С. 158–163.
9. Дрозд О. Ю. Принципи організації та діяльності Державного бюро розслідувань. *Підприємництво, господарство і право*. 2020. № 3. С. 251–257.
10. Запорожець А. М., Смоков С. М. Роль оперативних підрозділів у становленні Державного бюро розслідувань як окремого спеціалізованого правоохоронного органу. *Південноукраїнський правничий часопис*. № 1 2023. С. 271–277. URL: <http://www.sulj.oduvs.od.ua/archive/2023/1/47.pdf>
11. Звіт про діяльність Державного бюро розслідувань за 2024 рік. URL: <https://dbr.gov.ua/reports/kopiya-zvit-pro-diyalnist-derzhavnogo-byuro-rozsliduvan-za-2024-rik>
12. Зозуля О. І. Про суб'єкта призначення та звільнення директора НАБУ і директора ДБР. *Теоретичні питання юриспруденції і проблеми правозастосування: виклики XXI століття* : тези доп. учасни-

- ків IV Всеукр. наук.-практ. конф. (Харків, 20 лист. 2020 р.), 22–25. URL: https://library.pp-ss.pro/index.php/ndippsn_20201120/article/view/zozulia_o
13. Ільченко О. В. Правові аспекти створення та діяльності Державного бюро розслідувань. *Порівняльно-аналітичне право*. 2017. № 4. С. 281–283.
 14. Ківалов С. В. Організація діяльності Державного бюро розслідувань: науково-правовий аспект. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (16 червня 2018 р., м. Одеса) / Редкол.: Г. О. Ульянова (голова) [та ін.]. Одеса: Юридична література, 2018. С. 5–7.
 15. Кісліцина І. О. До питання про демократичний цивільний контроль за діяльністю Державного бюро розслідувань. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 10. С. 547–550. URL: http://www.lsej.org.ua/8_2024/132.pdf
 16. Кісліцина І. О. Державне бюро розслідувань в Україні — аналог Федерального бюро розслідувань у США чи нова інституція? *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови*: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (16 червня 2018 р., м. Одеса) / Редкол.: Г. О. Ульянова (голова) [та ін.]. Одеса: Юридична література, 2018. С. 50–52.
 17. Ковальчук І. С. Проблемні аспекти розмежування компетенції Національного антикорупційного бюро України та Державного бюро розслідувань. *Право і суспільство*. 2021. № 1. Ч. 2. С. 98–102.
 18. Ковальчук І. С. Особливості правового статусу Державного бюро розслідувань. *Держава та регіони*. Серія: Право. 2020. № 4 (70). С. 221–225.
 19. Кубаєнко А. В. Сучасні підходи до модернізації правоохоронної системи в умовах цифрової трансформації. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». 2022. № 56. С. С. 122–126.
 20. Курганський О. В. Тернистий шлях створення Державного бюро розслідувань. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (16 червня 2018 р., м. Одеса) / Редкол.: Г. О. Ульянова (голова) [та ін.]. Одеса: Юридична література, 2018. С. 53–55.
 21. Курепін Р. Ю. Зміст та особливості правоохоронної діяльності територіального управління Державного бюро розслідувань. *Право. UA*. 2023. № 1. С. 242–247.
 22. Лісойван Я. М. Деякі правові аспекти здійснення внутрішнього контролю за законністю діяльності Державного бюро розслідувань України. *Актуальні проблеми сучасної науки в дослідженнях молодих учених, курсантів та студентів в умовах воєнного стану* : тези доп. Всеукр. наук.-практ. конф. (м. Харків, 22 черв. 2022 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ, Наук. парк «Наука та безпека». Харків : ХНУВС, 2022. С. 254–257.
 23. Лісойван Я. М. Зміст та особливості компетенції Державного бюро розслідувань України в сфері діяльності правоохоронних органів в умовах воєнного стану. *Актуальні питання у сучасній науці*. 2023. № 12(18). С. 576–587. URL: <https://dSPACE.univd.edu.ua/bitstreams/3a01eb2f-edf6-4270-8e9d-db3dc96d1763/download>
 24. Лісойван Я. М. Адміністративно-правове забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань України : дис.... д-ра філософії : 081 Право; МВС України, Харків. нац. ун-т внут. справ. Харків, 2024. 261 с.
 25. Літвінова І. Ф., Рєпіна Є. Ю. Державне бюро розслідувань у сучасній системі правоохоронних органів України: правові аспекти створення та діяльності. *Юрид. вісн. Повітр. і косм. право : Наук. пр. Нац. авіац. ун-ту*. 2022. № 4. С. 179–184.
 26. Максимович А. М. Адміністративно-правове регулювання дисциплінарної відповідальності працівників Державного бюро розслідувань: дис. доктора філософії в галузі права. Київ, 2021. 210 с.
 27. Микитюк С. В. Становлення Державного бюро розслідувань та проблеми його діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2022. № 5. С. 205–210. URL: http://apnl.dnu.in.ua/5_2022/30.pdf
 28. Моїсєєв М. С. Адміністративно-правовий статус Державного бюро розслідувань України: дисертація... канд. юрид. наук, спец.: 12.00.07. Суми: СумДУ, 2019. 227 с.
 29. Нестерчук Л. П. Державне бюро розслідувань як новий правоохоронний орган в Україні. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (16 червня 2018 р., м. Одеса) / Редкол.: Г. О. Ульянова (голова) [та ін.]. Одеса: Юридична література, 2018. С. 55–59.
 30. Носевич Н. Р. Державне бюро розслідувань як суб'єкт протидії злочинності в Україні : автореф. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.08. Донецький юридичний інститут Міністерства внутрішніх справ України. Кривий Ріг, 2020. 20 с.

31. Полянський Ю. Є. Актуальні проблеми застосування Закону України «Про Державне бюро розслідувань». *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції (16 червня 2018 р., м. Одеса) / Редкол.: Г. О. Ульянова (голова) [та ін.]. Одеса: Юридична література, 2018. С. 8–10.
32. Свида О. Г. Незалежність як засада функціонування Державного бюро розслідувань. *Державне бюро розслідувань: на шляху розбудови* : матеріали Міжнародної науково-практичної конференції, 16 червня 2018 р., м. Одеса / Редкол.: Г. О. Ульянова (голова) [та ін.]. Одеса: Юридична література, 2018. С. 43–45.
33. Тимошенко В. О. Адміністративно-правові засади кадрового забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань: дис. кандидата юридичних наук. Київ, 2020. 235 с.
34. Тимошенко В. О. Процедури кадрового забезпечення діяльності Державного бюро розслідувань. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2020. Вип. 3. Т. 2. С. 145–151.
35. Труба Р. М. Адміністративно-правове регулювання діяльності Державного бюро розслідувань : монографія / Р. М. Труба. Одеса : Фенікс, 2021. 197 с.
36. Францевич А. П. Адміністративно-правові засади взаємодії Державного бюро розслідувань з органами державної влади : автореф. дис.... канд. юрид. наук : 12.00.07. Київ, 2021. 21 с.
37. Цимбал П. В., Манзюк О. І. Зарубіжний досвід організації інституцій у сфері антикорупційної діяльності: правові засади вдосконалення діяльності Державного бюро розслідувань у світлі адаптації до міжнародних стандартів. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2020. № 9. С. 32–34.
38. Чорний М. М. Щодо змісту поняття «процесуальне керівництво у кримінальних провадженнях, досудове розслідування у яких здійснюється органами Державного бюро розслідувань». *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів*: матеріали міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 26 квітня 2024 р.). Одеса: Фенікс, 2024. С. 293–294.

Тема 10

БЮРО ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ

Методичні рекомендації

Метою вивчення теми «Бюро економічної безпеки України» є формування у здобувачів освіти системного уявлення про місце і роль цього органу в механізмі держави, його завдання, функції, засади організації та діяльності, правовий статус працівників і систему контролю за його роботою.

Особлива увага має бути приділена причині створення Бюро економічної безпеки як нового органу спеціальної компетенції, що прийшов на зміну податковій міліції, та його ролі у реформуванні сфери боротьби з економічними злочинами в Україні.

Вивчення теми передбачає розкриття таких ключових питань: правові засади організації та діяльності БЕБ, його структура та система підрозділів, принципи діяльності та гарантії незалежності, повноваження Директора та порядок його призначення, статус працівників, їхні соціальні та правові гарантії. Необхідно звернути увагу на особливості проходження служби у Бюро, порядок стажування, дисциплінарну відповідальність і функціонування механізмів внутрішнього та зовнішнього контролю.

Важливим є дослідження взаємодії БЕБ з іншими правоохоронними органами, зокрема НАБУ, ДБР, СБУ, Національною поліцією, прокуратурою, а також із податковими та митними органами. Важливим для розуміння компетенції БЕБ є його порівняння із іншими правоохоронними органами.

При підготовці до теми варто звернутися до положень Конституції України, Закону України «Про Бюро економічної безпеки України», профільних підзаконних актів, а також до аналітичних матеріалів і наукових публікацій, що стосуються проблем становлення та діяльності Бюро економічної безпеки України. Корисними для здобувачів будуть також міжнародні рекомендації і практика європейських країн у сфері протидії економічним злочинам. Актуальними напрямками для обговорення є питання ефективності роботи Бюро в умовах воєнного стану, виклики кадрового забезпечення та незалежності, проблеми уникнення політичного впливу, а також перспективи подальшої інституційної розбудови цього органу в контексті євроінтеграції.

Лекційні питання

1. Бюро економічної безпеки: правове регулювання, засади організації та діяльності.
2. Основні завдання та повноваження Бюро економічної безпеки.
3. Структура Бюро економічної безпеки.
4. Правовий статус Директора Бюро економічної безпеки: вимоги для зайняття посади, порядок призначення, повноваження.
5. Правовий статус працівників Бюро економічної безпеки. Стажування працівників Бюро економічної безпеки.
6. Соціальний, правовий захист та пенсійне забезпечення працівників Бюро економічної безпеки.
7. Контроль за діяльністю Бюро економічної безпеки. Рада громадського контролю при Бюро економічної безпеки. Підрозділи внутрішнього контролю, підрозділ з питань запобігання корупції Бюро економічної безпеки України. Дисциплінарна комісія Бюро економічної безпеки України.
8. Взаємодія Бюро економічної безпеки з іншими правоохоронними органами.

Питання до практичного заняття

1. Бюро економічної безпеки: правове регулювання, засади організації та діяльності.
2. Основні завдання та повноваження Бюро економічної безпеки.
3. Структура Бюро економічної безпеки.
4. Правовий статус Директора Бюро економічної безпеки: вимоги для зайняття посади, порядок призначення, повноваження.
5. Правовий статус працівників Бюро економічної безпеки. Стажування працівників Бюро економічної безпеки.
6. Соціальний, правовий захист та пенсійне забезпечення працівників Бюро економічної безпеки.
7. Контроль за діяльністю Бюро економічної безпеки. Рада громадського контролю при Бюро економічної безпеки. Підрозділи внутрішнього контролю, підрозділ з питань запобігання корупції Бюро економічної безпеки України. Дисциплінарна комісія Бюро економічної безпеки України.
8. Взаємодія Бюро економічної безпеки з іншими правоохоронними органами.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Історія створення та становлення Бюро економічної безпеки України: передумови і виклики.
2. Порівняльний аналіз компетенції Бюро економічної безпеки та інших правоохоронних органів у сфері протидії економічним злочинам.
3. Принципи діяльності БЕБ та їх реалізація на практиці.
4. Роль і повноваження Директора Бюро економічної безпеки.
5. Соціальні та правові гарантії працівників БЕБ: порівняння з іншими правоохоронними органами.
6. Роль Ради громадського контролю в контролі за діяльністю БЕБ.
7. Взаємодія Бюро економічної безпеки з міжнародними організаціями у сфері протидії фінансовим злочинам.
8. Проблеми та перспективи розвитку Бюро економічної безпеки України в умовах євроінтеграції.

№ 1

Працівник Бюро економічної безпеки у соціальних мережах публічно обговорював результати розслідування щодо діяльності банку, називаючи прізвища підозрюваних. Це викликало суспільний резонанс.

Дайте правову оцінку ситуації. Які норми етики та закону порушив працівник БЕБ? Чи може він бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності?

№ 2

Народний депутат звернувся до Бюро економічної безпеки із запитом про надання детальної інформації щодо кримінального провадження про ухилення від сплати податків великим підприємством. БЕБ відмовило, посилаючись на таємницю досудового розслідування.

Чи правомірна така відмова? Як забезпечується баланс між принципом відкритості та таємницею досудового розслідування?

№ 3

Рада громадського контролю при Бюро економічної безпеки ухвалила негативний висновок щодо діяльності одного з підрозділів. Директор БЕБ заявив, що цей висновок носить лише рекомендаційний характер і не має правових наслідків.

Дайте правову оцінку ситуації. Який статус рішень Ради громадського контролю? Чи може вона реально впливати на діяльність БЕБ?

№ 4

Кандидат на посаду працівника БЕБ пройшов конкурс, але не мав достатнього стажу роботи у сфері права чи фінансів. Конкурсна комісія все одно рекомендувала його до призначення, мотивуючи це високим рівнем знань і практичних навичок.

Чи відповідає таке рішення вимогам законодавства? Які критерії передбачено для добору працівників БЕБ?

№ 5

Директор Бюро економічної безпеки був запрошений на засідання Кабінету Міністрів України для звіту про діяльність органу. Під час обговорення виникло питання: чи є Бюро підзвітним уряду?

Який порядок контролю за діяльністю БЕБ? Яким органам підзвітне та підконтрольне Бюро економічної безпеки?

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254к/96-вр#Text>
2. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод від 4.11.1950 р., ратифікована Україною Законом № 475/97-ВР від 17.07.97. URL: http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/995_004
3. Кримінальний процесуальний кодекс України: прийм. від 13.04.2012 № 4651-VI. Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
4. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18.02.1992 р. № 2135 XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12#Text>
5. Про Бюро економічної безпеки України: Закон України № 1150-IX від 28.01.2021. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1150-20>
6. Положення про Бюро економічної безпеки України: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 6 жовтня 2021 р. № 1068. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1068-2021-S%D0S%BF#Text>
7. Положення про Раду громадського контролю при Бюро економічної безпеки України: Затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 18 серпня 2021 р. № 872. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/872-2021-S%D0S%BF#Text>

8. Про початок діяльності Бюро економічної безпеки: Розпорядження Кабінету Міністрів України від 24 листопада 2021 р. № 1493-р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1493-2021-S%D1S%80#Text>
9. Порядок взаємодії АРМА і Бюро економічної безпеки України щодо виявлення та розшуку активів: Затверджений Наказом Національного агентства України з питань виявлення, розшуку та управління активами, одержаними від корупційних та інших злочинів, Бюро економічної безпеки України 22 лютого 2022 року № 54/50. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0507-22#Text>
10. Положення про дисциплінарну комісію Бюро економічної безпеки України: Затверджене Наказом Бюро економічної безпеки України 24 січня 2022 року № 15. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0359-22#Text>
11. Положення про територіальні управління Бюро економічної безпеки України: Затверджене Наказом Бюро економічної безпеки України 21 січня 2022 року № 14. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0133-22#Text>

Рекомендована література

1. Аркуша Л. І., Стародубов С. В., Стоянов М. М., Торбас О. О., Шилін Д. В. Бюро економічної безпеки України: перспективи та ризики. *Право і суспільство*. 2020. № 6.2(2). С. 172–177.
2. Бабаєва О. В. Дядик В. О. Бюро економічної безпеки України в системі органів кримінальної юстиції. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2021. № 4. С. 505–509.
3. Билиця І. О. Особливості правового статусу працівників Бюро економічної безпеки України. *Приватне та публічне право*. 2021. № 3. С. 83–87.
4. Бюро економічної безпеки України. Історія створення, основні завдання та компетенція, особливості діяльності під час воєнного стану, нормативно-правова основа діяльності / укл.: Коропатнік І. М., Микитюк М. А., Павлюк О. О., Петков С. В. Київ. ВД «Професіонал», 2023. 524 с.
5. Гетьман О. Бюро економічної безпеки — черговий каральний орган чи прорив для України? *Юридичний вісник України*: Загальнонац. правова газ. 2021. 5–11 лютого (№ 5). С. 4.

6. Гримін А. Плутанина з підпорядкуванням БЕБ ставить під сумнів його ефективність. *Юридичний вісник України* : Загальнонац. правова газ. 2021. 10–24 червня (№ 22–23). С. 6.
7. Доля В. В. До питання загальної характеристики завдань Бюро економічної безпеки України. *Аналітично-порівняльне правознавство*. 2023. № 6. С. 441–445.
8. Доля В. В. Особливості становлення бюро економічної безпеки України, як суб'єкта із захисту національної економіки: теоретико-правовий огляд. *Міжнародний науковий журнал «Інтернаука»*. Серія : Юридичні науки. 2022. № 5. С. 15–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/mnjju_2022_5_4
9. Дрозд О. Ю. Повноваження Бюро економічної безпеки України: деякі проблеми нормативно-правового врегулювання. *Науковий вісник Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ*. 2021. № 2. С. 100–106. URL: <https://er.dduvs.edu.ua/handle/123456789/9155>
10. Ігнатів Н. О., Сіренко О. В. Щодо перспектив становлення Бюро економічної безпеки України як суб'єкта кримінального процесу. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. Вип. 2. С. 121–127.
11. Карелін В. В., Макаренко О. О. Становлення Бюро економічної безпеки України як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням у фінансовій сфері. *Науковий вісник Сіверщини*. Серія : Право. 2022. № 2. С. 67–79. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/shssl_2022_2_8
12. Карелін В. В. Щодо компетенції бюро економічної безпеки України як суб'єкта запобігання кримінальним правопорушенням у сфері економічної діяльності. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2021. Вип. 1. С. 116–119.
13. Катамадзе Г. Про створення нового правоохоронного органу в боротьбі з економічною злочинністю. URL: <https://appu.org.ua/main-news/prostvorennya-novogo-pravooohoronnogo-organu-v-borotbi-z-ekonomichnoyuzlochinnisty>
14. Ковальчук І. С. Правовий статус Бюро економічної безпеки України. *Приватне та публічне право*. 2021. № 3. С. 88–92. URL: http://pp-law.in.ua/archive/3_2021/16.pdf
15. Ковальчук Я. С. Поняття та елементи адміністративно-правового статусу працівників Бюро економічної безпеки України. *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2023. Т. 34(73), № 1. С. 49–55.
16. Козар Ю. Ю., Попенко Я. В. Бюро економічної безпеки: завдання та проблеми утворення. *Українська поліцейстика: теорія, законодавство, практика*. 2021. № 2. С. 87–93.
17. Корсун С. І., Льовкіна О. Г. Питання психологічного відбору кандидатів на службу до Бюро економічної безпеки України. *Табітус*. 2021. Вип. 24(2). С. 151–154. URL: Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2021_24\(2\)_29](http://nbuv.gov.ua/UJRN/habit_2021_24(2)_29)
18. Марчевський С. В., Моргун Н. С., Шевчук О. О. Зарубіжний досвід забезпечення економічної безпеки держави правоохоронними органами. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2022. № 73. Т. 2. С. 74–80.
19. Овчаренко А. О., Мишанич А. В. Роль бюро економічної безпеки України в умовах воєнного стану. *Правова позиція*. 2022. № 2. С. 67–71. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vamsup_2022_2_14
20. Перепічай І. В. Соціальний захист працівників Бюро економічної безпеки України. *Збірник наукових праць Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди*. «Право». 2023. Вип. 38. С. 197–202.
21. Перунін В. М. Адміністративно-правові засади діяльності територіальних управлінь Бюро економічної безпеки України щодо запобігання правопорушенням у сфері функціонування економіки: дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. К., 2025. 265 с. URL: https://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2025/09/dis_S%D0S%9FS%D0S%B5S%D1S%80S%D1S%83S%D0S%BDS%D1S%96S%D0S%BD.pdf
22. Пилип В. Взаємодія Бюро економічної безпеки України з інститутами громадянського суспільства. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2024. № 1. С. 102–117.
23. Піхоцька М. Р. Бюро економічної безпеки як новітній суб'єкт державного фінансового контролю. *Економічний вісник*. Серія : Фінанси, облік, оподаткування. 2021. Вип. 7. С. 117–125.
24. Пчелін В. Б., Звірянський Г. В. Особливості нормативно-правової регламентації юридичної відповідальності працівників Бюро економічної безпеки України. *Право і безпека*. 2023. № 3. С. 32–43.
25. Резнік О. М. Адміністративно-правові засади діяльності правоохоронних органів із забезпечення фінансово-економічної безпеки України : дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.07. Суми, 2019. 509 с.
26. Руденко М. В. Замість податкової міліції — бюро економічної безпеки: наскільки доцільна така модель? *Актуальні проблеми права*:

теорія і практика. 2021. № 2. С. 33–39. URL: <https://journals.snu.edu.ua/index.php/app/article/view/220>

27. Сиймовський Р. М. Адміністративно-правовий статус Бюро економічної безпеки України як суб'єкта протидії порушенням бюджетного законодавства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія : Право. 2025. Вип. 87(3). С. 169–174.
28. Терехов В. Ю. Правоохоронні відносини у сфері економічної безпеки (в контексті роботи Бюро економічної безпеки України). *Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського*. Серія : Юридичні науки. 2022. Т. 33(72), № 3. С. 29–33. URL: https://juris.vernadskyjournals.in.ua/journals/2022/3_2022/5.pdf

Тема 11

СЛУЖБА БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ. ВІЙСЬКОВА СЛУЖБА ПРАВОПОРЯДКУ У ЗБРОЙНИХ СИЛАХ УКРАЇНИ

Методичні вказівки

Метою вивчення теми є формування у здобувачів освіти системного уявлення про місце і роль Служби безпеки України (СБУ) та Військової служби правопорядку у Збройних силах України (ВПС) в механізмі держави, їх завдання, функції, засади організації та діяльності, правовий статус працівників і систему контролю за їх роботою.

Вивчення теми передбачає розкриття таких ключових питань: правові засади організації та діяльності СБУ та ВСП, їх структура та система підрозділів, принципи діяльності та гарантії незалежності, статус працівників, їхні соціальні та правові гарантії. Необхідно звернути увагу на особливості проходження служби СБУ та ВСП, порядок притягнення до дисциплінарної відповідальності працівників.

Важливим є дослідження взаємодії з іншими правоохоронними органами, зокрема НАБУ, ДБР, Національною поліцією, прокуратурою. Важливим для розуміння компетенції СБУ та ВСП є порівняння із компетенцією інших правоохоронних органів.

При підготовці до теми варто звернутися до положень Конституції України, Законів України «Про Службу безпеки України» та «Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України», профільних підзаконних актів, а також до аналітичних матеріалів і наукових публікацій, що стосуються проблем їх діяльності. Корисними для здобувачів будуть також міжнародні рекомендації і практика європейських країн у сфері протидії злочинам проти національної безпеки та в сфері військової дисципліни. Актуальними напрямками для обговорення є питання ефективності роботи СБУ та ВСП в умовах воєнного стану, виклики кадрового забезпечення та незалежності, проблеми уникнення політичного впливу, а також перспективи подальшої інституційної розбудови цього органу в контексті євроінтеграції.

Лекційні питання

1. Правовий статус Служби безпеки України, основні засади її діяльності.
2. Система органів Служби безпеки України.
3. Права та обов'язки Служби безпеки України.
4. Військової служба правопорядку: її завдання та призначення. Структура військової служби правопорядку. Права та функції Військової служби правопорядку.
5. Статус військовослужбовців Служби правопорядку. Проходження військової служби у Службі правопорядку.
6. Соціальний і правовий захист військовослужбовців Служби правопорядку. Відповідальність військовослужбовців Служби правопорядку.

Питання до практичного заняття

1. Правовий статус Служби безпеки України, основні засади її діяльності.
2. Історія становлення та розвитку Служби безпеки України.
3. Система Служби безпеки України.
4. Права та обов'язки Служби безпеки України.
5. Військової служба правопорядку: її завдання та призначення.
6. Структура військової служби правопорядку.
7. Права та функції Військової служби правопорядку.
8. Статус військовослужбовців Служби правопорядку. Проходження військової служби у Службі правопорядку.
9. Соціальний і правовий захист військовослужбовців Служби правопорядку. Відповідальність військовослужбовців Служби правопорядку.

Теми і кейси для самостійної роботи

Матеріально-технічне забезпечення Служби безпеки України.

Особливості функціонування Служби безпеки України в умовах воєнного стану.

Взаємодія Служби безпеки України із іншими правоохоронними органами.

№ 1

Співробітник Служби безпеки України, громадянин В. Вирішив вступити до політичної партії «Перемога», лідером якої є його дружина, з метою підтримання її під час виборчої кампанії.

Чи може бути громадянин В. під час роботи у Службі безпеки України членом політичної партії? Дайте правову оцінку ситуації.

№ 2

Голова Служби безпеки України 15 лютого 2025 року подав до Верховної Ради України звіт про діяльність Служби безпеки України за 2024 рік.

Чи вбачається порушення норм законодавства у діях Голови Служби безпеки України? Хто здійснює контроль за діяльністю Служби безпеки України?

№ 3

Під час проведення навчань на полігоні військової частини А1234 військовослужбовці помітили сторонній автомобіль без номерних знаків. Черговий по частині доповів про подію начальнику штабу, а через 15 хвилин на місце прибув патруль Військової служби правопорядку у Збройних силах України (ВСП).

У цей час до автомобіля підійшов військовослужбовець частини — сержант К., який заявив, що «просто припаркувався» і «нічого протиправного не робив». Під час огляду автомобіля патруль виявив у багажнику кілька коробок з електронними приладами, які за маркуванням схожі на елементи систем зв'язку, проте будь-яких документів сержант К. щодо виявлених електронних приладів не надав, а його поведінка була підозрілою. Сержант К. був затриманий патрулем ВСП.

Визначить, чи має патруль ВСП право затримати військовослужбовця сержанта К.? Якщо так, на яких підставах? Які подальші дії має здійснити командування частини після повідомлення ВСП? Які документи та матеріали повинні бути оформлені ВСП у ситуації, якщо з'ясується, що виявлені електронними приладами були викрадені з військової частини?

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254S%D0S%BA/96S%D0S%B2S%D1S%80#Text2>. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13.04.2012 р. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_043.
2. Про боротьбу з тероризмом: Закон України від 20 березня 2003 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/638-15#Text>
3. Про Військову службу правопорядку у Збройних Силах України: Закон України від 07.03.2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3099-14#Text>
4. Про державну таємницю: Закон України від 21 січня 1994 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3855-12#Text>
5. Про загальну структуру і чисельність Служби безпеки України: Закон України від 20.10.2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3014-15#Text>
6. Про державний захист працівників суду і правоохоронних органів: Закон України від 23 грудня 1993 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3781-12>.
7. Про контррозвідувальну діяльність: Закон України від 26 грудня 2002 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/374-15#Text>
8. Про Службу безпеки України: Закон України від 25.03.1992 р. URL: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1698-18>
9. Про національну безпеку України: Закон України від 21 червня 2018 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#n355>.
10. Про оперативно-розшукову діяльність: Закон України від 18 лютого 1992 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2135-12>.
11. Про затвердження Порядку здійснення деяких виплат військовослужбовцям Служби безпеки України під час дії воєнного стану: Наказ т.в.о. Голови служби безпеки України № 37 від 31.01.2023, зареєстрований в Міністерстві юстиції України 01 лютого 2023 р. за № 205/39261. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0205-23#Text>

Рекомендована література

1. Гаруст Ю. В., Степановський В. С. Адміністративно-правовий статус Служби безпеки України як суб'єкта забезпечення фінансово-економічної безпеки держави. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2019. № 1 (26). С. 123–127. DOI: [https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i1\(26\).24](https://doi.org/10.32837/ryuv.v0i1(26).24)

2. Гриценко В. Г. Сутність та особливості забезпечення Службою безпеки України національної безпеки держави як об'єкта адміністративно-правової охорони та захисту. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. Серія ПРАВО. 2024. Вип. 82. Ч. 2. С. 126–129.
3. Каглинський О. Є. Правові засади діяльності Служби Безпеки України як суб'єкта сфери безпеки і оборони. *Нове українське право*. 2022. № 3. С. 68–74. URL: <http://newukrainianlaw.in.ua/index.php/journal/article/view/285/250>
4. Коломієць В. М. Забезпечення правопорядку в збройних силах України: адміністративно-правові аспекти: автореф. дис. ...канд. юр. наук. Тернопіль, 2020. 23 с. URL: <https://dspace.wunu.edu.ua/bitstream/316497/40492/1/aref-kolomiets-na-sajt.pdf>
5. Котляренко О. П., Сивак В. В. Основні функції Військової служби правопорядку у збройних силах України в умовах воєнного стану. *Наукові записки*. Серія : Право. 2024. № 17. С. 15–18.
6. Корнієнко М. В. Адміністративно-правові засади діяльності Служби безпеки України в умовах геополітичних реалій сучасності. *Правові новели*. 2023. № 21. С. 214–223.
7. Кумейко А. В. Адміністративно-правовий статус Служби безпеки України у системі суб'єктів протидії злочинності: автореф. дис.... канд. юрид. наук: 12.00.07. Харків, 2016. 20 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/xmlui/handle/123456789/1122>
8. Лежнін К. В. Стандарти забезпечення прав людини в діяльності Служби безпеки України в умовах воєнного стану. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права*. Серія економічна. Серія юридична. 2022. Випуск 34. С. 93–101.
9. Манжула А. А. Права людини і національна безпека як об'єкт правового захисту у контексті діяльності Служби безпеки України. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 6. С. 227–229.
10. Миргород В. В. Діяльність Служби безпеки України в контексті національної безпеки. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Право. 2024. Т. 2. № 82. С. 222–227.
11. Національна безпека: світоглядні та теоретико-методологічні засади. Монографія за заг. ред. О. П. Дзьобаня. Харків. Право. 2021. 776 с.
12. Носач А. В. Форми взаємодії Служби безпеки України з органами державної влади та громадськістю у сфері протидії тероризму. *Європейські перспективи*. 2017. № 2. С. 72–78.

13. Павленко В. С., Каглинський О. Є. Удосконалення організаційно-правових засад діяльності СБУ: аналітичне дослідження законопроектів. *Європейські перспективи*. 2021. № 1. С. 14–20. URL: https://ep.unesco-socio.in.ua/wp-content/uploads/2021/03/14-Pavlenko_Kyglytskyj.pdf
14. Панченко М. В. Особливості змісту правовідносин під час проходження служби в органах Служби безпеки України суб'єктами трудового права. *Право та інновації*. 2016. № 4. С. 150–154.
15. Плахтій В. М. Адміністративно-правові засади застосування заходів адміністративного примусу Військовою службою правопорядку у Збройних Силах України : дис.... д-ра філософії : 081 Право; МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2025. 210 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/items/c44c7ce4-b207-40a0-9a21-7dfca27a45cb/request-a-copy?bitstream=8e1cbc16-230b-43d2-9c75-494cba24461b>
16. Погасій Ю. М. Адміністративно-правові засади реалізації правоохоронної функції держави Службою безпеки України: дис. ... канд.. юрид. наук: 12.00.07. К., 2025. 212 с. URL: https://sipl.com.ua/wp-content/uploads/2025/09/dis_S%D0S%9FS%D0S%BES%D0S%B3S%D0S%B0S%D1S%81S%D1S%96S%D0S%B9.pdf
17. Служба безпеки України. Історія, сучасний стан, основні нормативні акти, коментарі і роз'яснення. Київ: ВД «Професіонал», 2022. 560 с.
18. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник / М. А. Макаров, А. С. Симчук, М. Й. Кулик, Ю. В. Терещенко, С. В. Харченко. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.
19. Судові та правоохоронні органи України : підручник / В. В. Дарган, О. П. Бойко, Т. Г. Бадалова та ін.; 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро : ДДУВС, 2023. 436 с.
20. Теленик С. Служба безпеки України як суб'єкт державної системи захисту критичної інфраструктури. *Право України*. 2019. № 3. С. 260–286.
21. Умаєв Б. Особливості соціального захисту військовослужбовців і працівників Служби безпеки України. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право*. 2022. № 70. С. 248–252.
22. Фастонець В. А. Проблеми правової регламентації використання спеціальних знань оперативними підрозділами Служби безпеки України. *Теорія та практика судової експертизи і криміналістики: зб. наук. праць*. 2017. Вип. 17. С. 69–76.

Тема 12

МІНІСТЕРСТВО ЮСТИЦІЇ УКРАЇНИ

Методичні вказівки

Метою вивчення теми є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про правовий статус, місце та роль Міністерства юстиції України (Мін'юст) у системі органів державної влади, його основні завдання, функції, напрями діяльності, структуру та механізми взаємодії з іншими державними інституціями.

Вивчення теми передбачає розкриття таких ключових питань: правові засади організації та діяльності Міністерства юстиції України, його внутрішня структура, система територіальних та спеціалізованих органів, повноваження міністра та апарату міністерства. Особливу увагу слід приділити функціям Мін'юсту у сферах нормотворчої діяльності, правової експертизи актів, виконання рішень судів, організації нотаріату, державної реєстрації, пробації та управління державними підприємствами у сфері юстиції.

Під час підготовки до заняття здобувачам варто звернутися до положень Конституції України, Закону України «Про центральні органи виконавчої влади», Положення «Про Міністерство юстиції України», профільних нормативно-правових актів, аналітичних матеріалів та наукових публікацій щодо організації та ефективності роботи Мін'юсту. Корисним також є вивчення міжнародного досвіду, зокрема практик країн ЄС щодо управління системою юстиції, організації пробації, виконання судових рішень та захисту прав людини у діяльності органів юстиції.

Актуальними напрямками для обговорення є питання підвищення ефективності виконання судових рішень, цифровізації послуг Мін'юсту, запобігання корупції, а також подальший розвиток міністерства у контексті євроінтеграційних процесів України. Окремо варто зупинитися на особливостях функціонування Міністерства юстиції в умовах воєнного стану. Доцільним також буде ознайомлення з веб-сайтом Міністерства юстиції України.

Лекційні питання

1. Міністерство юстиції України — центральний орган державної виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері юстиції.
2. Становлення і основні етапи розвитку органів юстиції.
3. Система установ і органів юстиції: центральний апарату Міністерства юстиції України та його структурні підрозділи; територіальні органи; установи та органи юстиції; органи, що координуються через Міністра юстиції; підвідомчі установи та державні підприємства.
4. Основні завдання Міністерства юстиції України. Повноваження Міністерства юстиції України та його органів. Напрямки діяльності Міністерства юстиції України у сфері право охорони та правозахисту.

Питання до практичного заняття

1. Міністерство юстиції України — центральний орган державної виконавчої влади, який забезпечує реалізацію державної політики у сфері юстиції.
2. Становлення і основні етапи розвитку органів юстиції.
3. Система органів та установ юстиції України. Органи, що координуються через Міністра юстиції; підвідомчі установи та державні підприємства.
4. Структура Міністерства юстиції України.
5. Основні завдання Міністерства юстиції України.
6. Повноваження Міністерства юстиції України та його органів. Напрямки діяльності Міністерства юстиції України у сфері право охорони та правозахисту.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Повноваження та компетенція Департаменту з питань виконання кримінальних покарань.
2. Компетенція органів юстиції у сфері діяльності нотаріату.
3. Правозабезпечення — дія правоохоронної діяльності органів юстиції.
4. Правовідновлення — дія правоохоронної діяльності органів юстиції.
5. Статус координаційного центру з надання правничої допомоги.

6. Відобразить схематично структуру Міністерства юстиції України.
7. Вкажіть основні напрями діяльності Міністерства юстиції України.
8. З'ясуйте особливості діяльності територіальних органів юстиції під час воєнного стану.

№ 1

До місцевого загального суду надійшли матеріали кримінального провадження з обвинувачення Кірієнко М. Н. у крадіжці. При ознайомленні з матеріалами провадження, не маючи достатнього досвіду у роботі, суддя звернувся до керівника управління юстиції за консультацією з питань застосування закону.

Чи мав право суддя звертатися в управління юстиції за наданням такої консультації? Надати аргументовану відповідь.

№ 2

Визначте та обґрунтуйте, який з вказаних суб'єктів наділений повноваженнями щодо призначення на посаду Міністра юстиції України?

Варіанти відповіді:

1. Президент України.
2. Верховна Рада України за поданням Прем'єр-міністра України.
3. Обирається колегією Міністерства юстиції України.
4. Президент за поданням Прем'єр-міністра України.

№ 3

Які нормативні акти видає Міністерство юстиції України? Виберіть відповідний акт та підготуйте його проект (ситуацію сплануйте самостійно).

Варіанти відповіді:

1. Накази, укази, закони.
2. Нормативно-правові акти.
3. Рішення, постанови, приписи.
4. Спільні акти з іншими центральними та місцевими органами виконавчої влади.

№ 4

На підставі результатів перевірки роботи нотаріальних органів міста, начальник Головного управління юстиції Н-ської області анулював реєстраційне посвідчення приватного нотаріуса і скасував

постанову державного нотаріуса про відмову у вчиненні нотаріальної дії. Чи правомірні дії начальника Головного управління юстиції Н-ської області?

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 черв. 1996 р.. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254S%D0S%BA/96-S%D0S%B2S%D1S%80#Text>.
2. Про безоплатну правничу допомогу: Закон України від 02 червня 2011 р. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3460-17>
3. Про Державну кримінально-виконавчу службу України: Закон України від 23 червня 2005 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2713-15>
4. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України від 2 червня 2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1403-19#Text>
5. Положення про Міністерство юстиції України: постанова Кабінету Міністрів України від 02 липня 2014 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2282014-S%D0S%BF>
6. Положення про міжрегіональні управління Міністерства юстиції України: Постанова Кабінету Міністрів України від 23.06.2011 № 1707/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-11#Text>
7. Типове положення про відділи державної реєстрації актів цивільного стану міжрегіональних управлінь Міністерства юстиції України: Наказ Міністерства юстиції України від 11.04.2016 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0536-16#Text>
8. Правила внутрішнього службового розпорядку Міністерства юстиції України: затверджені Конференцією державних службовців Міністерства юстиції України (протокол від 05 травня 2022 року № 2–2022). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0457-16#Text>
9. Деякі питання міжрегіональних територіальних органів Міністерства юстиції: Постанова Кабінету Міністрів України від 06.05.2025 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/517-2025-p#Text>

Рекомендована література

1. Агапова О. В. Роль міністерства юстиції України у відновленні справедливості для України через міжнародний реєстр збитків. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 1. С. 795–798.
2. Берназюк Я. О. Міністерство юстиції України та природа його прямих і опосередкованих повноважень у сфері запобігання та протидії корупції *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2016. № 9. С. 34–40.
3. Желінський В. М. Поняття та види спеціальних принципів реєстраційної діяльності Міністерства Юстиції України. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського. Серія: юридичні науки*. 2020. Том 31 (70) № 3. С. 7–12.
4. Журанов Д. І. Актуальні проблеми державної реєстрації нормативно-правових актів. *Сайт Міністерства юстиції України*. URL: https://minjust.gov.ua/m/str_7741
5. Зливко С. Роль нормативних актів Міністерства юстиції в правовому регулюванні діяльності керівників у системі виконання покарань. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 6. С. 123–127. URL: <http://www.pgp-journal.kiev.ua/archive/2018/5/25.pdf>
6. Корнієнко П. С. Міністерство юстиції України як важливий суб'єкт конституційної правозахисної діяльності. *Часопис Київського університету права: Укр. науково-теоретичний часопис*. 2016. № 3. С. 96–99.
7. Крупнова Л. В. Роль та місце Міністерства юстиції України в системі суб'єктів виконавчого провадження. *Держава і право. Сер. Юридичні і політичні науки*. 2017. Вип. 75. С. 317–327.
8. Марченко О. В. Адміністративні обов'язки Міністерства юстиції України. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2017. № 4. С. 45–49.
9. Марченко О. В. Поняття та зміст адміністративно-правового статусу Міністерства юстиції України. *Бюлетень Міністерства юстиції України: загальнодержавне науково-практ. фахове вид.* 2017. № 1. С. 52–57.
10. Мерза О. І. Теоретичні підходи до розуміння сутності юстиції в сучасних умовах. *Ефективність державного управління*. 2018. Вип. 2. С. 58–64.
11. Оліференко С. В. Становлення органів юстиції в контексті українського державотворення. *Ефективність державного управ-*

- ління. 2013. Вип. 34. С. 128–134. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/efdu_2013_34_15
12. Предместніков О. Міністр юстиції України як державний політичний діяч: статус, порядок призначення на посаду та припинення повноважень. *Підприємництво, господарство і право*. 2016. № 7. С. 89–94.
 13. Предместніков О. Г. Адміністративно-правові засади діяльності органів юстиції України: автореф. дис. докт. юрид. Наук. Харків, 2017. 39 с. URL: <https://dspace.univd.edu.ua/server/api/core/bitstreams/fedf9d1a-e024-49f0-86ed-3f7c719a8bfc/content>
 14. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник / М. А. Макаров, А. С. Симчук, М. Й. Кулик, Ю. В. Терещенко, С. В. Харченко. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.
 15. Судові та правоохоронні органи України : підручник / В. В. Дарган, О. П. Бойко, Т. Г. Бадалова та ін.; 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро : ДДУВС, 2023. 436 с.
 16. Фесянов П. О., Хомуйло С. С. Трансформація сутності організації України на шляху євроінтеграції та сучасний стан побудови управлінської вертикалі. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2021. № 7. URL: http://www.dy.nayka.com.ua/pdf/7_2021/32.pdf

Тема 13

НОТАРІАТ В УКРАЇНІ

Методичні вказівки

Метою вивчення теми є формування у здобувачів освіти цілісного уявлення про правову природу, завдання, функції та організаційні засади діяльності нотаріату в Україні, його місце та роль у захисті прав громадян та юридичних осіб.

Вивчення теми передбачає розкриття таких ключових питань: правові засади функціонування нотаріату, види нотаріальних органів та їхні повноваження, статус державних і приватних нотаріусів, принципи діяльності, порядок допуску до професії та кваліфікаційні вимоги. Важливо розглянути особливості вчинення нотаріальних дій, відповідальність нотаріуса, систему контролю за нотаріальною діяльністю та механізми гарантування її законності.

Необхідно звернути увагу на структуру нотаріату в Україні: роль Міністерства юстиції України, територіальних органів юстиції, кваліфікаційних комісій нотаріату, а також порядок ведення нотаріального діловодства та архівів.

Під час підготовки до теми здобувачам варто звернутися до положень Конституції України, Закону України «Про нотаріат», профільних наказів Міністерства юстиції України, а також до наукових досліджень щодо проблематики нотаріальної діяльності.

Актуальними питаннями для обговорення є модернізація нотаріальної діяльності, цифровізація нотаріальних послуг, боротьба з шахрайством у сфері реєстраційних дій, удосконалення контролю та дисциплінарної практики, а також перспективи розвитку нотаріату України у контексті євроінтеграційних процесів. Доцільним також буде ознайомлення з вкладкою «Нотаріат» на веб-сайті Міністерства юстиції України.

Лекційні питання

1. Правове регулювання нотаріату в Україні. Нотаріат в Україні — система органів і посадових осіб.
2. Державні нотаріальні контори, державні нотаріальні архіви.

3. Приватна нотаріальна діяльність.
4. Повноваження по здійсненню нотаріальних дій. Види нотаріальних дій та порядок їх здійснення.
5. Органи та посадові особи, які мають право здійснювати деякі нотаріальні дії.
6. Права та обов'язки нотаріуса. Вища кваліфікаційна комісія нотаріату, її повноваження.

Питання до практичного заняття

1. Правове регулювання нотаріату в Україні. Нотаріат в Україні — система органів і посадових осіб.
2. Правовий статус нотаріусу.
3. Державні нотаріальні контори, державні нотаріальні архіви.
4. Приватна нотаріальна діяльність.
5. Повноваження по здійсненню нотаріальних дій. Види нотаріальних дій та порядок їх здійснення.
6. Органи та посадові особи, які мають право здійснювати деякі нотаріальні дії.
7. Права та обов'язки нотаріуса. Вища кваліфікаційна комісія нотаріату, її повноваження

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Посадові особи, на яких покладено обов'язок посвідчувати права.
2. Органи, на які покладено обов'язок посвідчувати факти, що мають юридичне значення з метою надання їм юридичної вірогідності.
3. Вимоги, що висуваються до приміщення, в якому розташоване робоче місце (контора) приватного нотаріуса.
4. Правила професійної етики нотаріусів України.
5. Актуальні проблеми інституту нотаріату в умовах воєнного стану.

№ 1

Назвіть з наведеного переліку органи та посадових осіб, яким закон надає право вчиняти нотаріальні дії у певних, встановлених законом випадках:

- 1) посадові особи місцевих рад;
- 2) консульські установи;
- 3) лікарі швидкої допомоги;

- 4) командири військових частин;
- 5) адвокати.

№ 2

Приватний нотаріус вчинив нотаріальні дії:

- 1) видав дублікати документів, що зберігаються в справах нотаріату;
- 2) видав свідоцтво про право на спадщину;
- 3) вжив заходів до охорони спадкового майна;
- 4) засвідчив справжність підпису на документі, призначеному для дії за кордоном;
- 5) від імені клієнта склав позовну заяву до господарського суду;
- 6) склав протокол огляду місця події у кримінальній справі на прохання слідчого;
- 7) посвідчив протест прокурора на незаконне рішення міської ради;
- 8) вчинив виконавчий напис про стягнення заборгованості з заробітної плати.

Які з перелічених дій нотаріуса є правомірними? Відповідь обґрунтуйте з посиланнями на відповідні норми правових актів.

№ 3

Нотаріус Н-ської нотаріальної контори направив спадкоємцю Грушко П. лист наступного змісту: «Вами була подана заява про прийняття спадщини 23 травня 2022 р. після померлого 25 листопада 2021 р. Іванчука О. До цього часу Ви жодного разу не звертались в нотаріальну контору щодо оформлення документів на спадщину. На запити нотаріуса не відповідаєте. Прошу Вас відповісти, чому Ви не оформлюєте спадщину. У випадку неотримання відповіді спадщина буде видана повністю дружині померлого».

На підставі норм чинного законодавства обґрунтуйте, яких помилок припустився нотаріус? Які принципи нотаріального процесу при цьому порушуються?

№ 4

Антонов О. звернувся до нотаріуса з проханням засвідчити копію його паспорта, що необхідна йому для надання у кредитну спілку для отримання кредиту. Нотаріус відмовив у вчиненні такої нотаріальної дії. Тоді Антонов О. попросив засвідчити правильність виписки з паспорта про реєстрацію його за місцем проживання.

На підставі норм чинного законодавства зазначте, якими мають бути дії нотаріуса?

Нормативно-правові акти

1. Конституція України від 28.06.1996 р. URL: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/254S%D0S%BA/96-S%D0S%B2S%D1S%80>
2. Про нотаріат: Закон України від 02.09.1993 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3425-12#Text>
3. Порядок вчинення нотаріальних дій нотаріусами України: порядок, затверджений наказом Міністерства юстиції України від 22 лютого 2012 року № 296/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0282-12#Text>
4. Положення про порядок реєстрації приватної нотаріальної діяльності та заміщення приватного нотаріусу: затверджено наказом Міністерства юстиції України 22.03.2011 № 871/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0388-11#Text>
5. Про Вищу кваліфікаційну комісію нотаріату: положення, затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 31 серпня 2011 р. № 923. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/923-2011-S%D0S%BF#Text>
6. Порядок допуску осіб до складання кваліфікаційного іспиту та проведення кваліфікаційного іспиту Вищою кваліфікаційною комісією нотаріату: порядок, затверджений наказом Міністерства юстиції України 28.07.2011 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0926-11#Text>
7. Порядок видачі свідоцтва про право на зайняття нотаріальною діяльністю: порядок, затверджений наказом Міністерства юстиції України 11.07.2012 № 1043/5. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1170-12#Text>
8. Положення про вимоги до робочого місця (контори) приватного нотаріуса та здійснення контролю за організацією нотаріальної діяльності: положення, затверджене наказом Міністра юстиції України від 23 березня 2011 року за № 888/5, та зареєстроване у Міністерстві юстиції України 28 березня 2011 р. за № 406/19144. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0406-11>
9. Кодекс правил професійної етики нотаріусів України від 07 червня 2021 року № 2039/5. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/RE36381?an=1>

10. Правила професійної етики нотаріусів України від 07.06.2021 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0759-21#Text>
11. Деякі питання нотаріату в умовах воєнного стану: Постанова Кабінету Міністрів України від 28 лютого 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/164-2022-S%D0S%BF#Text>

Рекомендована література

1. Бондарєва М. Реформування нотаріату в Україні: актуальні проблеми. *Право України: Юрид. журн.* 2020. № 9. С. 81–96.
2. Бордюг Т. Теоретичні підходи щодо формулювання загальних і спеціальних правил вчинення нотаріальних проваджень за участю дітей. *Право України: Юрид. журн.* 2020. № 9. С. 271–284.
3. Денисяк Н. М. Короткий аналіз історії виникнення, розвитку та реформування інституту нотаріату в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція.* 2010–2012. Вип. 4. С. 97–100.
4. Денисяк Н. М. Становлення та формування нотаріату як самостійного інституту в Україні. *Традиції та новації юридичної науки: минуле, сучасність, майбутнє: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 19 трав. 2017 р.): Т. 2. О., 2017. С. 557–560.*
5. Денисяк Н. М. Стратегія реформування та удосконалення українського нотаріату. *Наукові записки Міжнародного гуманітарного університету:* зб. ст. 2004–2015. Вип. 23. С. 39–40.
6. Дякович М. Особливості правового статусу нотаріуса в Україні: теоретичні та практичні аспекти. *Право України.* 2020. № 9. С. 97–106.
7. Єфіменко Л. В. Теоретико-методологічні засади нотаріату України. *Бюлетень Міністерства юстиції України.* 2014. № 9. С. 30–36.
8. Законодавство України про нотаріат XIX–XXI століть / за ред. Журавльова Д. В. К.: ОВК, 2021. 1802 с.
9. Заїка Ю. Процедура нотаріального посвідчення заповіту: теоретичні та практичні проблеми. *Право України: Юрид. журн.* 2020. № 9. С. 123–135.
10. Лілопол І. М. Деякі особливості вчинення нотаріальних дій щодо цінного майна в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів XXI століття» (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та*

- 175-річчя Одеської школи права): у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 770–773.
11. Клименко О. Концепція розвитку нотаріату України. *Право України*. 2020. № 9. С. 62–80.
 12. Корнєєв Ю. В. Нотаріат в Україні: навчальний посібник. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 120 с.
 13. Коротюк О. В. Посвідчення нотаріусом фактів: загальна характеристика, зразки нотаріальних документів. К.: ОВК, 2021. 56 с.
 14. Лихолат І. П. Реалізація принципу правової безпеки і захисту довіри в теорії та практиці нотаріату. *Загальнотеоретичне правознавство, верховенство права та Україна*: зб. наук. ст. до 75-річного ювілею М. І. Козюбри. 2013. 608 с. С. 524–536.
 15. Мединська А. В. Адміністративно-правовий статус нотаріуса в Україні та у зарубіжних країнах: дис. ... канд. юр. наук. Тернопіль, 2025. 215 с.
 16. Невзорова І. В. Теоретико-правові основи компетентнісної діяльності нотаріуса: дис. доктора філософії в галузі права. Дніпро, 223 с. URL: <https://dduvs.in.ua/wp-content/uploads/files/Structure/science/rada/df035/d.pdf>
 17. Невзорова І. В. Генеза розвитку деонтологічних засад діяльності нотаріуса. *Актуальні проблеми вітчизняної юриспруденції*. 2020. № 2. С. 14–18.
 18. Нелін О. Актуальні проблеми функціонування системи нотаріату в Україні: спроба концентричного рівного визначення. *Юридична Україна*. 2017. № 1. С. 64–69.
 19. Нелін О. Модернізація нотаріату і конкуренція в нотаріальній діяльності в Україні: проблема, гіпотеза, закон. *Юридична Україна: Щомісячний правовий часопис*. 2017. № 2/3. С. 65–69.
 20. Нелін О. І. Прогалини законодавчої регламентації визначення мети і завдання нотаріату України. *Юридична Україна: Щомісячний правовий часопис*. 2017. № 5/6. С. 111–115.
 21. Нотаріат України. Для підготовки до іспитів. Навчальний посібник за ред. Тетарчук І. В. ТОВ «Центр учбової літератури». Київ. 2018. 332 с.
 22. Підпала І. В., Боксгорн А. В., Міщенко В. С. Адміністративно-правові засади виникнення та розвитку інституту нотаріату. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2024. № 12. С. 634–642.
 23. Письменний О. Сучасні проблеми інституту нотаріату в умовах воєнного стану. *Публічне право*. 2023. № 1 (49). С. 23–30.
 24. Предместніков О. Г. Правові засади діяльності і підрозділів головних територіальних управлінь юстиції з питань нотаріату, банкрутства, судової роботи та реєстрації правових актів. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2017. № 2. С. 27–32.
 25. Поповченко О. І. Енциклопедія захисту нотаріальної діяльності. Х.: ФОП Лисяк Л. С., 2020. 448 с.
 26. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник / М. А. Макаров, А. С. Симчук, М. Й. Кулик, Ю. В. Терещенко, С. В. Харченко. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.
 27. Судові та правоохоронні органи України: підручник / В. В. Дарган, О. П. Бойко, Т. Г. Бадалова та ін.; 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро: ДДУВС, 2023. 436 с.
 28. Чепець О. С. Історіографія становлення і розвитку інституту нотаріату радянського періоду в Україні. *Юридична наука: Науковий юридичний журнал*. 2017. № 3. С. 128–137.
 29. Чижмар К. І. Поняття нотаріату: питання правової природи. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Сер.: Юриспруденція: зб. наук. праць. 2014. Вип. 9–1. С. 138–140.
 30. Шутенко О. В. Нотаріат та нотаріальні дії консульських установ: впровадження змін щодо діяльності консульських установ при здійсненні нотаріальних дій. *Scientific Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2021. № 1(15). С. 20–23.
 31. Фурса С. Я., Фурса Є. І., Бордюг Т. О., Фурса Є. Є. Нотаріальний процес. Інтерактивний курс (з практикумом). Підручник. Київ: Алерта, 2021. 480 с.
 32. Фурса С. Я. Нотаріальний процес: теорія і практика. Концепції вчених з удосконалення законодавства про нотаріат. Київ: Алерта, 2023. 364 с.

Тема 14

АДВОКАТУРА УКРАЇНИ

Методичні вказівки

Метою вивчення теми є формування у здобувачів освіти розуміння правової природи, організації та функціонування адвокатури України, її ролі у правовій системі держави, механізмах забезпечення права на професійну правничу допомогу та гарантіях незалежності адвокатської діяльності.

Вивчення теми передбачає розкриття таких ключових питань: правові засади організації та діяльності адвокатури, статус адвоката, порядок доступу до професії, система органів адвокатського самоврядування, дисциплінарна відповідальність адвокатів та гарантії їх незалежності.

Засвоєння цієї теми потребує розуміння змісту поняття «адвокат» та його розвитку. В рамках цієї теми необхідно приділити увагу ст. 131–2 Конституції України та проблематиці запровадження «монополії» адвокатури в Україні. Здобувачам вищої освіти, окрім Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність», профільних підзаконних актів, рішень Ради адвокатів України, Правил адвокатської етики, також бажано дослідити міжнародні стандарти у сфері організації та діяльності адвокатури. Вивчаючи організаційні форми адвокатської діяльності, варто приділити увагу науковим позиціям щодо можливості їх розширення. Висвітлюючи питання щодо гарантій адвокатської діяльності, необхідно приділити увагу звітам Комітету захисту прав та гарантій адвокатської діяльності НААУ щодо випадків втручання у професійну діяльність адвоката. Аналізуючи питання щодо Правил адвокатської діяльності, необхідно з'ясувати зміст поняття «адвокатська етика» та її роль у професії адвоката.

Окремо варто зупинитися на особливостях функціонування адвокатури в умовах воєнного стану. Доцільним також буде ознайомлення з веб-сайтом Національної асоціації адвокатів України та Ради адвокатів Одеської області.

Лекційні питання

1. Адвокатура України та її завдання. Конституційно-правові основи діяльності адвокатури України.
2. Принципи організації та діяльності адвокатури. Організаційні форми адвокатської діяльності.
3. Набуття права на заняття адвокатською діяльністю. Присяга адвоката. Правовий статус помічника адвоката та стажиста.
4. Права та обов'язки адвоката. Правила адвокатської етики.
5. Поняття та види адвокатської діяльності, підстави її здійснення.
6. Гарантії адвокатської діяльності. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю.
7. Національна асоціація адвокатів України як єдина професійна організація адвокатів в Україні.
8. Адвокатське самоврядування в Україні.
9. Здійснення в Україні адвокатської діяльності адвокатом іноземної держави. Особливості статусу адвоката іноземної держави.

Питання до практичного заняття

1. Адвокатура України та її завдання. Конституційно-правові основи діяльності адвокатури України.
2. Принципи організації та діяльності адвокатури. Організаційні форми адвокатської діяльності.
3. Набуття права на заняття адвокатською діяльністю. Присяга адвоката. Правовий статус помічника адвоката та стажиста.
4. Права та обов'язки адвоката. Правила адвокатської етики.
5. Поняття та види адвокатської діяльності, підстави її здійснення.
6. Гарантії адвокатської діяльності. Зупинення та припинення права на заняття адвокатською діяльністю.
7. Національна асоціація адвокатів України як єдина професійна організація адвокатів в Україні.
8. Адвокатське самоврядування в Україні.
9. Здійснення в Україні адвокатської діяльності адвокатом іноземної держави. Особливості статусу адвоката іноземної держави.

Теми і кейси для самостійної роботи

1. Дисциплінарна відповідальність адвоката.
2. Адвокатська таємниця та відповідальність за її розголошення.

3. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правничої допомоги.
4. Роль адвокатури у системі надання безоплатної правничої допомоги.
5. Громадські організації адвокатів.
6. Міжнародні стандарти адвокатської діяльності.

№ 1

До адвоката Доценко О. Л. звернувся клієнт за консультацією, у ході якої адвокат прийшов до висновку про причетність клієнта до легалізації доходів, одержаних злочинним шляхом. Наступного дня до адвоката Доценко О. Л. звернулися співробітники правоохоронних органів, які запропонували адвокату надати інформацію щодо питань, з яких до адвоката звернувся клієнт, адже це може бути важливим для розслідування тяжкого злочину.

Чи може адвокат надати таку інформацію? Чи є зазначена інформація адвокатською таємницею? Чи може бути надано перевагу протидії скоєння злочинів над розголошенням адвокатської таємниці?

№ 2

До регіонального відділення Всеукраїнської громадської організації «Спілка адвокатів України» звернулася громадянка Рубан К. Д. з проханням термінового укладення договору про надання правової допомоги з адвокатом для здійснення захисту її сина від кримінального обвинувачення. Рубан К. Д. сказала, що не знає, до кого їй звертатися та просила члена Спілки, з яким розмовляла, якщо він являється адвокатом, бути захисником її сина.

Член Спілки адвокатів України — адвокат Онопенко М. М. відповів, що зараз він виконує певний обсяг роботи, доручений йому Спілкою, та взагалі не спеціалізується на веденні кримінальних справ.

Отже, він особисто не може допомогти сину Рубан К. Д. Крім того, адвокат пояснив, що Спілка адвокатів України не надає правової допомоги, що громадянка має звернутися до будь-якого адвокатського об'єднання чи до адвоката, який працює індивідуально.

Надайте правову оцінку ситуації з посиланням на норми чинного законодавства.

№ 3

Адвокату Семиноженко Р. П. було доручено ведення справи з звинувачення Красного Р. О. за ч. 2 ст. 115 КК України. Під час проведення досудового розслідування було вкрай поверхово встановлено дані про особу Красного Р. О. Адвокат направив лист за місцем його роботи з проханням надіслати більш детальну характеристику та опитав сусідів Красного Р. О. за місцем його проживання.

Чи правильно вчинив адвокат? Оцініть правові можливості адвоката з доказування за законодавством України про адвокатуру та адвокатську діяльність.

№ 4

Адвокат Степаненко О. В. під час вечері розповів дружині, що сьогодні до нього з питання розірвання шлюбу звернувся клієнт, який є батьком однокласника їх сина. Під час вечері син знаходився в іншій кімнаті, проте почув вказану інформацію. Наступного дня в школі син адвоката Степаненко О. В. розповів кільком однокласникам, що батьки їхнього однокласника розлучаються.

Дайте правову оцінку ситуації. Порушення яких норм Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» допущено адвокатом Степаненко О. В.?

Нормативно-правові акти

1. Конституція України: Закон України від 28 червня 1996 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254S%D0S%BA/96S%D0S%B2S%D1S%80#Text>
2. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 5 липня 2012 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#n5>
3. Про затвердження Стратегії розвитку Національної асоціації адвокатів України на 2021–2025 роки: Рішення Ради адвокатів України від 2 липня 2021 року № 38. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/vr038871-21#Text>
4. Статут Національної асоціації адвокатів України: затверджений рішенням Установчого з'їзду адвокатів України від 17.11.2012. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/inshi-dokumenty/statut_naau.pdf

5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів України 09 червня 2017 р. URL: http://unba.org.ua/assets/uploads/8354a317c5dd15913f18_file.pdf.
6. Про запобігання та протидію легалізації (відмиванню) доходів, одержаних злочинним шляхом, фінансуванню тероризму та фінансуванню розповсюдження зброї масового знищення: Закон України від 06.11. 2019 № 361-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/361-20#n831>
7. Положення про помічника адвоката: затверджене рішенням Ради адвокатів України від 25.09.2015 № 113. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/pologennya/2018-09-08-polozhennya-140_5bbc6f2dba29f.pdf
8. Положення про Раду адвокатів України: затверджено Установчим з'їздом адвокатів України 17.11.2012 р. URL: <http://unba.org.ua/assets/uploads/legislations/pologennya/2014.04.26-27-pologennya-pro-rau-pazy.pdf>
9. Порядок допуску до складення кваліфікаційного іспиту, порядок складення кваліфікаційного іспиту та методика оцінювання результатів складення кваліфікаційного іспиту для набуття права на заняття адвокатською діяльністю в Україні: затверджено рішенням Ради адвокатів України № 270 від 17.12.2013. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2020-02-14-poryadki-28_5e5d2a24c9799.pdf
10. Положення про організацію та порядок проходження стажування для отримання особою свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю: рішення Ради адвокатів України від 01.06.2018 р. № 80. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/files/Rishennya/Polojennya_stajuvannya_14032019.pdf
11. Програма проходження стажування для отримання свідоцтва про право на заняття адвокатською діяльністю: рішенням Ради адвокатів України від 21.09.2020 р. № 72. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/programi/2020-09-21-programi-72_5fc64626951c3.pdf
12. Порядок ведення Єдиного реєстру адвокатів України: рішення Ради адвокатів України № 26 від 17.12.2012 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2018-07-25-poryadki-109_5b597b1f8c28b.pdf
13. Порядок підвищення професійного рівня адвокатів України (нова редакція): Рішення Ради адвокатів України від 03.07.2021 р.

URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/poryadki/2024-12-13-poryadki-90_6773f2c5d4bd9.pdf

14. Регламент кваліфікаційно-дисциплінарної комісії адвокатури регіону: затверджено Рішенням адвокатів України № 268 від 17.12.2013 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0077418-13#Text>
15. Регламент ради адвокатів регіону: затверджено Рішенням Ради адвокатів України № 178 від 25.10.2014 р. URL: https://unba.org.ua/assets/uploads/legislation/reglamenti/2020-06-18-reglamenti-41_5efc2d72be190.pdf
16. Багатостороння угода країн- учасниць ООН «Основні положення про роль адвокатів»: прийняті VIII Конгресом ООН по запобіганню злочинам у серпні 1990 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/995_835#Text
17. Багатостороння угода країни- учасниць Європейського Співтовариства «Загальний кодекс правил для адвокатів країн Європейського співтовариства»: прийнято делегацією дванадцяти країн-учасниць на пленарному засіданні у Страсбурзі в жовтні 1988 року. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/994_343#Text
18. Рекомендація № R (2000) 21 Комітету Міністрів державам-членам про свободу професійної діяльності адвокатів від 25.10.2000 р. URL: https://supreme.court.gov.ua/userfiles/R_2000_21_2000_10_25.pdf
19. Хартія основних принципів європейської адвокатської професії. URL: https://yur-gazeta.com/pdf/Chartia_brand

Рекомендована література

1. Bakaianova N., Svyda O., Demenchuk M., Dzhaburiya O., Fomina O. Advocacy of Ukraine under constitutional reform. *Amazonia Investiga*. 2019. Vol.8. № 22P. 574–579.
2. Khotynska- Nor O, Bakaianova N 'Transformation of Bar in Wartime in Ukraine: on the Way to Sustainable Development of Justice (On the Example of Odesa Region)' 2022 3(15) *Access to Justice in Eastern Europe*. (146–154. DOI: <https://doi.org/10.33327/AJEE-18-5.2-n000322>)
3. Адвокатура Одеси та Одеської області: історичні нариси: моногр. / за ред. Н. М. Бакаянної; НУ «ОЮА», Нац. асоц. Адвокатів України. Одеса: Фенікс, 2020. 744 с.
4. Адвокатура України: Кн. 1. Організація адвокатури (з практикою): підруч. у 2 кн. / за заг. ред. С. Я. Фурси та Н. М. Бакаянної. 2-ге вид. доповн. і перероб. Київ: Алерта, 2016. 864 с.

5. Аракелян М. Р. Правозахисна діяльність адвокатури: теоретико-правовий ракурс: монографія. Одеса: Фенікс, 2018. 386 с.
6. Аракелян М. Р. Концептуальні засади правозахисної діяльності адвокатури: автореф. дис. ... докт. юрид. наук: 12.00.01. Одеса, 2019. 44 с.
7. Бакаянова Н. М. Дисциплінарне провадження стосовно адвоката у світлі правових реформ. Аналітично-порівняльне правознавство. 2025. № 3. Ч. 3. С. 221–225. URL: <https://app-journal.in.ua/wp-content/uploads/2025/06/35–2.pdf>
8. Бакаянова Н. М. Захист професії адвоката: сучасний вимір. Актуальні проблеми судового права: мат. Міжнар. наук.- практ. конф. (м. Харків, 25 квітня 2025 р.) / Відповід. ред.: Л. М. Москвич. Харків: Право, 2025. С. 3–5.
9. Бакаянова Н. М. Забезпечення діяльності адвокатури та здійснення адвокатської діяльності в умовах воєнного стану. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)*: у 2 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 180–183.
10. Бакаянова Н. М. Конституційно-правове регулювання діяльності адвокатури у нових реаліях суспільного життя. *Право України*: Юрид. журн. 2019. № 12. С. 131–145.
11. Бакаянова Н. М. Одяг адвоката: професійні вимоги. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє*: матер. XIV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 8 листоп. 2024 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, О. М. Кравченко [та ін.] ; НУ «ОЮА». Одеса: Юридична література, 2024. С. 8–17. URL: <https://hdl.handle.net/11300/29321>
12. Бакаянова Н. М. Основи адвокатури України: функціональні та організаційні аспекти. Одеса: Юридична література, 2017. 357 с.
13. Бакаянова Н. М. Професійна організація адвокатів в аспекті права на свободу об'єднання. *Європейські орієнтири розвитку України: науково-практичний вимір в умовах воєнних викликів*: мат. міжнар. наук.- практ. конф. Одеса, 26 квітня 2024 р., Національний університет «Одеська юридична академія» / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса, 2024. С. 262–265.
14. Бакаянова Н. М. Свобода вибору адвокатом справ: традиції та сучасні стандарти. *Адвокатура України: сучасний стан та перспективи розвитку*: матер. V Міжнар. наук.-практ. конф. (14 груд. 2023 р.). Харків, 2024. С. 20–23. URL: <https://hdl.handle.net/11300/29320>
15. Бірюкова А. М. Функціональні та організаційні основи адвокатури України: дис. ... д-ра юрид. наук: 12.00.10. Одеса, 2017. 395 с.
16. Бірюкова А. М. Адвокатура України в умовах глобалізації: монографія; Акад. адвокатури України. Київ: Правова єдність: Алерта, 2018. 423 с.
17. Бірюкова А. М. Забезпечення довірчих відносин між адвокатом і клієнтом як основоположний принцип адвокатської етики. *Роль права та закону в громадянському суспільстві*: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (м. Київ, 9–10 лютого 2018 р.). К.: Центр правових наукових досліджень, 2018. С. 80–83.
18. Вільчик Т. Святоцька В. Міжнародні стандарти адвокатури: проблеми імплементації у національну правову систему. *Право України*: Юрид. журн. 2019. № 12. С. 54–69.
19. Джабурія О. О. Організаційні форми адвокатської діяльності: 12.00.10: дис. ... д-ра філософії. Одеса, 2021. 223 с.
20. Іваницький С. О. Теоретичні основи організації адвокатури в Україні: принципи та система. Київ: Інтерсервіс, 2017. 800 с.
21. Каденко О. О. Правовий статус Національної асоціації адвокатів України: дис...доктора філос. Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. 283 с.
22. Кісліцина І. О. До питання про конфіденційність листування адвоката з клієнтом на прикладі практики ЄСПЛ. *Актуальні проблеми судового права: матеріали міжнар. конф. (Харків, 23 квіт. 2021 р.)* / редкол.: Л. М. Москвич та ін. Харків: Право, 2021. С. 467–470.
23. Кісліцина І. О. Етика та професіоналізм адвоката-захисника у кримінальних провадженнях щодо корупційних правопорушень. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3. С. 710–713. URL: http://www.lsej.org.ua/3_2025/174.pdf
24. Кісліцина І. О. Етичні засади взаємодії адвоката з судом та іншими учасниками судового процесу. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін.* Одеса: Фенікс, 2021. 671 с. С. 413–417.
25. Кісліцина І. О., Гресь Ю. О. Особливості діяльності адвоката-захисника з підготовки клієнта до участі у слідчих діях при розслідуванні вбивств: етичний та тактичний аспекти. *Успіхи і досягнення у науці*. 2025. № 5(15). С. 151–164. URL: <http://perspectives.pp.ua/index.php/sas/article/view/24290/24264>

25. Кісліцина І. О., Кравченко М. О. Стратегія і тактика участі адвоката-захисника у кримінальному провадженні: процесуальні та етичні аспекти. *Юридичний електронний науковий журнал*. 2025. № 1. С. 852–856. URL: http://www.lsej.org.ua/1_2025/208.pdf
26. Ковальчук І. С. Особливості здійснення професійних обов'язків адвоката в умовах воєнного часу. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.); НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2022. С. 59–61.
27. Кравченко М. О. До питання взаємодії представників адвокатури з закладами вищої освіти. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє*: матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.) (Одеса: Юридична література). 2024. С. 105–106. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5b47e531-7385-4eb5-8c46-72e2e5ca1d43/content>
28. Кравченко М. О. Міжнародне співробітництво як один з напрямків діяльності органів адвокатського самоврядування. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 10 листопада 2023 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), Є. С. Хижняк, О. Г. Свида [та ін.]. Одеса : Юридична література, 2023. С. 273–274.
29. Кравченко М. О. Роль комунікативних навичок адвоката у здійсненні професійної діяльності. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (12 листопада, 2021 р.); голова ред.колегії Н. М. Бакаянова Одеса : Фенікс, 12 листопада 2021 р., С. 44–46.
30. Кубаєнко А. В. Вимоги щодо несумісності з адвокатською діяльністю: погляд на проблему. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє*: матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 9 листопада 2021 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін. Одеса: Фенікс, 2021. С. 46–51.
31. Кубаєнко А. В. Правова невизначеність е-декларування членів дисциплінарних палат КДКА: актуальні питання: *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 8 листопада 2024 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, О. М. Кравченко та ін. Одеса : Юридична література, 2024. С. 501–504.
32. Кубаєнко А. В. Цифрова трансформація адвокатської діяльності та адвокатури: переваги і можливі недоліки. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.); НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2022. С. 63–66.
33. Кубаєнко А. В. Цифрова трансформація та майбутнє адвокатури. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листопада 2023 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.) ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса:, 2023. С. 71–74.
34. Курганський О. В. Особливості набуття статусу адвоката в окремих країнах Європи. *Матеріали 13-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність, майбутнє»* (10 листопада 2023 р. м. Одеса) Одеса, Юридична література. 2023. С. 479–482.
35. Курганський О. В. До питання щодо адвокатської монополії на судові представництва в окремих країнах Європи. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12 листопада 2021 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.) та ін. — Одеса : Фенікс, 2021. С. 592–595.
36. Нариси до судового права: монографія / за заг. ред. О. З. Хотинської-Нор. Київ: ВД «Дакор», 2024. 504 с.
37. Нестерчук Л. П. Особливості морально-етичних стосунків у сфері адвокатської діяльності. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.); НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2022. С. 310–313.
38. Нестерчук Л. П. Питання регулювання адвокатської таємниці країн Європейського Союзу та України. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія «Юриспруденція». 2023. № 61. С. 134–137. URL: <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc61/27.pdf>
39. Свида О. Г. Окремі проблеми здійснення адвокатської діяльності під час воєнного стану. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матеріали XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листопада 2023 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.) Є. С. Хижняк, О. Г. Свида [та ін.]. Одеса : Юридична література, 2023. С. 77–79.
40. Свида О. Г. Страхування професійної відповідальності адвокатів: досвід окремих держав- членів ЄС *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє*: матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.); НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2022. С. 444–448.

41. Святоцька В. О. Стандарти організації та професійної діяльності адвокатури: порівняльно- правове дослідження: автореф. дис.... докт. юрид. наук: 12.00.10; Нац. юрид. акад. України ім. Я. Мудрого. Харків, 2021. 42 с.
42. Стратегія розвитку адвокатури 2021–2025. URL: [https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1\(2\).pdf](https://unba.org.ua/assets/uploads/files/UNBA_Strategy_2021_1(2).pdf)
43. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник / М. А. Макаров, А. С. Симчук, М. Й. Кулик, Ю. В. Терещенко, С. В. Харченко. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.
44. Судові та правоохоронні органи України : підручник / В. В. Дарган, О. П. Бойко, Т. Г. Бадалова та ін.; 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро : ДДУВС, 2023. 436 с.
45. Фляжнікова Я. В. Правила адвокатської етики та юридична відповідальність за їх порушення: дис...доктора філос. Одеса, 2022. 251 с.
46. Фоміна О. І. Відносини адвоката з клієнтом за договором про надання правової допомоги. Одеса, 2021. 234 с.
47. Фурса С. Я. Адвокатура крізь призму правової доктрини. *Право України*. 2019. № 12. С. 16–41.
48. Храпенко О. О., Меденцев А. М., Сперанський В. О. Етичні дилеми адвокатської діяльності в умовах застосування штучного інтелекту у правосудді. *Юридичний науковий електронний журнал*. № 6. 2025 р. С. 250–254. URL: http://lsei.org.ua/6_2025/52.pdf
49. Храпенко О. Вплив воєнного стану на діяльність судової системи та адвокатури України. *Європейський вибір України, розвиток науки та національна безпека в реаліях масштабної військової агресії та глобальних викликів ХХІ століття (до 25-річчя Національного університету «Одеська юридична академія» та 175-річчя Одеської школи права)*: у 2 т.: матеріали Міжнар.наук.-практ. конф. (м. Одеса, 17 червня 2022 р.) / за загальною редакцією С. В. Ківалова. Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2022. Т. 2. С. 200–202.
50. Храпенко О. О. Конвенція про захист професії адвоката: перспективи для України. *Актуальні проблеми судового права* : матеріали Х міжнар. наук.-практ. конф. (25 квіт. 2025 р.) / [відп. ред. Л. М. Москвич]; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ; Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юстиції; Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг, суд., правоохорон. органів та адвокатури; Нім.-Укр. об-ня юристів; ГО «Сталеправосуддя». Харків : Право, 2025. С. 142–146.
51. Храпенко О. О. Онлайн-консультації та цифрові платформи: нова ера надання правничої допомоги. *Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Європейські орієнтири України: нові виміри у воєнний час»* (м. Одеса, 16 травня 2025 р.) / Нац. ун-т «Одеська юридична академія». м. Одеса: 2025.
52. Храпенко О. Щодо підвищення кваліфікації адвокатів під час війни. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє*: матеріали ХІІ Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.); НУ «Одеська юридична академія». Одеса: Фенікс, 2022. С. 107–109.
53. Чекмарьова Л. Ю. Страхування професійної відповідальності адвоката: 12.00.10: дис. ... канд. юрид. Одеса, 2021. 210 с.

Тема 15

СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ
ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН*Методичні вказівки*

Метою вивчення теми є формування у здобувачів освіти системного уявлення про організацію, функції та принципи діяльності судових і правоохоронних органів зарубіжних держав, а також розуміння їх ролі у забезпеченні законності, правопорядку та захисту прав людини.

Задля систематизації знань під час вивчення зарубіжного досвіду організації та діяльності судових та правоохоронних органів доцільним є приділення уваги функціонування цих органів в конкретних державах, до прикладу, США, Великобританії, Німеччині, Франції, Польщі та ін.

Окремо варто зупинитися на розбіжностях та тотожних аспектах у функціонуванні судових та правоохоронних органів за кордоном та в Україні. Здобувачам вищої освіти також необхідно звернути увагу на позитивний досвід зарубіжних країн, який може бути імplementовано в діяльність вітчизняних судових та правоохоронних органів та національне законодавство.

Лекційні питання

1. Конституційно-правові основи судоустрою європейських країн. Основи організації та діяльності правоохоронних органів у зарубіжних країнах.
2. Принципи організації та діяльності зарубіжних органів судової влади, правоохоронних та правозахисних органів.
3. Система і повноваження судів системи судоустрою в зарубіжних країнах.
4. Правовий статус суддів в зарубіжних країнах.
5. Становлення та розвиток прокуратури та її аналогів у зарубіжних країнах. Місце прокуратури в зарубіжних країнах у системі державного апарату.

6. Функції прокуратури у зарубіжних країнах.
7. Правовий статус прокурорів у зарубіжних країнах. Види поліцейських систем у зарубіжних країнах. Обов'язки і права поліції у зарубіжних країнах.
8. Міжнародне співробітництво поліцейських служб у боротьбі зі злочинністю і тероризмом, правовий статус Інтерполу.
9. Організація та діяльність адвокатури в зарубіжних країнах.

Питання до практичного заняття

1. Конституційно-правові основи судоустрою європейських країн.
2. Основи організації та діяльності правоохоронних органів у зарубіжних країнах.
3. Принципи організації та діяльності зарубіжних органів судової влади, правоохоронних та правозахисних органів.
4. Система і повноваження судів системи судоустрою в зарубіжних країнах.
5. Правовий статус суддів в зарубіжних країнах.
6. Становлення та розвиток прокуратури та її аналогів у зарубіжних країнах. Місце прокуратури в зарубіжних країнах у системі державного апарату.
7. Функції прокуратури у зарубіжних країнах.
8. Правовий статус прокурорів у зарубіжних країнах.
9. Види поліцейських систем у зарубіжних країнах. Обов'язки і права поліції у зарубіжних країнах.
10. Міжнародне співробітництво поліцейських служб у боротьбі зі злочинністю і тероризмом, правовий статус Інтерполу.
11. Організація та діяльність адвокатури в зарубіжних країнах.

Теми для самостійної роботи

1. Порівняльний аналіз системи судоустрою України та Італії.
2. Порівняльний аналіз системи судоустрою України та Франції.
3. Порівняльний аналіз повноважень поліцейського в Україні та в Німеччині.
4. Дослідіть природу Конституційної ради Франції. Зробіть висновок щодо того, чи є вона судовим органом?
5. Підготуйте схему системи судоустрою Німеччини. Червоним кольором покажіть систему загальних судів, зеленим — адміністра-

тивних судів, синім — спеціалізованих судів. Чи є між зазначеними гілками системи судоустрою зв'язок? Чи можна говорити про те, що система судоустрою Німеччини характеризується єдністю? На схемі позначте повноваження судів, що входять в систему. Стрілочками позначте взаємозв'язок окремих ланок системи судоустрою.

6. Охарактеризуйте Вищу Ряду магістратури в Італії.

Нормативно-правові акти

1. Резолюція Про захист прав особи стосовно актів адміністративних органів влади, прийнята Комітетом Міністрів держав — членів Ради Європи 28 вересня 2007 р. *Основи адміністративного судочинства та адміністративного права*. Навч. пос. К.: Центр політико-правових реформ, 2006. С. 427—437.
2. Рекомендація № R94/12 Комітету Міністрів державам — членам Ради Європи щодо незалежності, дієвості та ролі суддів від 13 жовтня 1994 року. *Вісник Верховного Суду України*. 1997. № 4. С. 10—11.
3. Роль прокуратури в системі кримінального судочинства. Рекомендація R/2000/19, прийнята Комітетом міністрів країн — членів Ради Європи 6 жовтня 2000 року. *Вісник прокуратури*. 2001. № 2. С. 71—77.

Рекомендована література

1. Бакаянова Н. М. Імплементация міжнародних принципів дисциплінарної процедури щодо адвокатів до законодавства України. *Прикарпатський юридичний вісник*. 2017. № 1. С. 179—183. URL: http://www.pjv.nuoua.od.ua/v1_2017/38.pdf
2. Бакаянова Н. М. Міжнародні стандарти адвокатури: поняття, система, класифікація. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2016. № 2. С. 203—206. URL: http://www.nvppp.in.ua/vip/2016/2/tom_1/48.pdf
3. Банах С. В. Міжнародний досвід організації прокуратури. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна*. Серія «Право». 2020. Вип. 29. С. 276—280.
4. Бандурка С. С. Адвокатура в країнах європейського союзу та можливості використання її досвіду в Україні. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 1. С. 3—10.

5. Білас А. І. Правоохоронна діяльність країн ЄС: порівняльно-правове дослідження : дисертація на здобуття наукового ступеня кандидата юридичних наук : 12.00.01 — теорія та історія держави і права; історія політичних і правових учень / Андрій Іванович Білас ; Міністерство внутрішніх справ України, Національна академія внутрішніх справ. Львів, 2016. 227 с.
6. Вільчик Т. Б. Адвокатура як інститут реалізації права на правову допомогу: порівняльно-правовий аналіз законодавства країн Європейського Союзу та України: автореф. дис.... д-ра юрид. наук : Харків, 2016. 40 с.
7. Григоренко І. А. Правоохоронна діяльність в Україні та Німеччині (порівняльно-правове дослідження): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2014. 19 с.
8. Грицаєнко Л. Р. Конституційно правовий статус прокуратури в країнах романо-германської правової системи (Франції). *Вісник академії прокуратури України*. 2007. № 2. С. 73—81.
9. Грицаєнко Л. Р. Прокуратура в країнах Європи. К.: Біноватор, 2006. 320 с.
10. Грицаєнко Л. Р. Прокуратура Європейського союзу: проблеми існування. *Право України*. 2013. № 1—2. С. 290—295.
11. Європейська хартія про статус суддів, розроблена багатосторонньою нарадою, що проводилась Радою Європи 8—10 липня 1998 року. *Вісник Верховного Суду України*. 1998. № 10. С. 9—11.
12. Коротун О. М. Вищі спеціалізовані суди: зарубіжний досвід і вітчизняні проекти. *Вісник господарського судочинства*. 2016. № 5/6. С. 145—151.
13. Коліушко І. Б., Куйбіда Р. О. Адміністративна юстиція: Європейський досвід та пропозиції для України. Центр політ.-прав. Реформ. Фонд сприяння правовим і політичним реформам. К.: Факт, 2003. 146 с.
14. Кісліцина І. О. Добросовісність суддів як гарантія довіри до правосуддя: європейські підходи та українські реалії. *Актуальні проблеми судового права : матеріали X міжнар. наук.-практ. конф.* (25 квіт. 2025 р.) / відп. ред. Л. М. Москвич ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. кримін. процесу ; Навч.-наук. ін-т права Київ. нац. ун-ту ім. Т. Шевченка, Каф. юс-тиції ; Нац. ун-т «Одеська юрид. акад.», Каф. орг., суд., правоохорон. органів та адвокатури ; Нім.-Укр. об-ня юристів ; ГО «Стале правосуддя». Харків : Право, 2025. URL: <https://hdl.handle.net/11300/29746>

15. Кісліцина І. О. Особливості адвокатської етики у Норвегії. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції 08 листопада. редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.). Одеса: Юридична література. 2024. С. 801–804. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5b47e531-7385-4eb5-8c46-72e2e5ca1d43/content>
16. Кісліцина І. О. Особливості дисциплінарної відповідальності адвоката у Німеччині. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матер. XII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 6 листоп., 2020 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін. Одеса : Фенікс, 2020. С. 629–631.
17. Кісліцина І. О. Особливості дисциплінарної відповідальності адвокатів у США. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матер. XII Міжнар. наук.-практ. конф. редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.). 11 листопада 2022 р. С. 438–442.
18. Кравченко М. О. Міжнародне співробітництво як один з напрямків діяльності органів адвокатського самоврядування. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф.* (м. Одеса, 10 листопада 2023 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), Є. С. Хижняк, О. Г. Свида [та ін.]. Одеса : Юридична література, 2023. С. 273–274.
19. Курганський О. В. Особливості дисциплінарного провадження щодо адвокатів у Франції. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матеріали XIV Міжнародної науково-практичної конференції 08 листопада. редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.). Одеса: Юридична література. 2024. С. 808–810. URL: <https://dspace.onua.edu.ua/server/api/core/bitstreams/5b47e531-7385-4eb5-8c46-72e2e5ca1d43/content>
20. Курганський О. В. Особливості набуття статусу адвоката в окремих країнах Європи. *Матеріали 13-ої Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність, майбутнє»* (10 листопада 2023 р. м. Одеса) Одеса, Юридична література. 2023. С. 479–482.
21. Курганський О. В. До питання щодо адвокатської монополії на судове представництво в окремих країнах Європи. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матер. XI Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 12 листопада 2021 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.) та ін. — Одеса : Фенікс, 2021. С. 592–595.
22. Леган І., Тичина В. Міжнародні правоохоронні організації: правовий статус та особливості їх функціонування щодо запобігання транснаціональній злочинності і протидії їй. *Підприємництво, господарство і право*. 2021. № 6. С. 216–220.
23. Миколенко В. А. Модернізація конституційно-правового статусу прокуратури в європейських країнах: порівняльно-правовий аналіз. *Актуальні проблеми політики*. 2016. Вип. 58. С. 276–285.
24. Назаров І. В. Класифікація судових систем європейських держав. *Вісник Академії правових наук України* 2011. № 1. С. 198–207.
25. Нестерчук Л. П. Питання регулювання адвокатської таємниці країн Європейського Союзу та України. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. Серія «Юриспруденція». № 61. № 61. 2023. С.134–137 <http://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc61/27.pdf>
26. Нестерчук Л. П. Система федеральних судів США та ефективність здійснення правосуддя. *Актуальні проблеми політики* : зб. наук. пр. / редкол.: С. В. Ківалов (голов. редкол.), Л. І. Кормич (голов. ред.), А. В. Полухіна (відп. ред.) [та ін.] ; НУ «ОЮА», Південноукр. центр гендер. проблем. Одеса : Фенікс, 2018. Вип. 62. С. 131–151.
27. Орленко А. І. Адміністративні суди в Україні та країнах ЄС: порівняльний аналіз. *Юридичний бюлетень*. 2022. Вип. 26. С. 23–31.
28. Пихтін М. П. Організаційно-правові основи діяльності поліції Швеції (порівняльно- правовий аналіз): автореф. дис. ... канд. юрид. наук. Київ, 2009. 19 с.
29. Прокуратура в державному механізмі- порівняльний аналіз України та країн Європейського союзу. *Судова апеляція*. 2015. № 1. С. 104–116.
30. Сердюк В. В. Європейський досвід організації та функціонування спеціалізованих судових органів. *Вісник господарського судочинства*. 2012. № 3. С. 105–112.
31. Свида О. Г. Страхування професійної відповідальності адвокатів: досвід окремих держав-членів ЄС. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє* : матеріали XII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 11 листопада 2022 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.) [та ін.] ; НУ «Одеська юридична академія». Одеса : Фенікс, 2022. С. 444–447.
32. Судові та правоохоронні органи України: навчальний посібник / М. А. Макаров, А. С. Симчук, М. Й. Кулик, Ю. В. Терещенко, С. В. Харченко. Київ: Нац. акад. внутр. справ, 2022. 656 с.

33. Судові та правоохоронні органи України : підручник / В. В. Дарган, О. П. Бойко, Т. Г. Бадалова та ін.; 2-е вид., доп. і перероб. Дніпро : ДДУВС, 2023. 436 с.
34. Хавронюк М. Судоустрій і статус суддів європейські стандарти. *Судовий випуск*. 2007. 28 вересня (№ 9). С. 12–15.
35. Хорсуненко О. В. Прокуратура України та країн-членів Європейського Союзу: порівняльне дослідження: дис. ... канд.юрид. наук. Одеса. 2019. 221 с.
36. Цісельський О. В. Сучасні моделі організації господарської юстиції в країнах ЄС. *Науковий вісник публічного та приватного права*. 2021. № 3. С. 217–222.
37. Цісельський О. В. Нормативно-правове регулювання господарської юстиції в деяких країнах ЄС. *Правове життя сучасної України*: у 3 т.: матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 15 трав. 2021 р.) / відп. ред. М. Р. Аракелян. Одеса: Видавничий дім «Гельветика». 2021. С. 118–121.
38. Цісельський О. В. Господарська юстиція в Україні та країнах ЄС: порівняльно-правовий аналіз: дис...доктора філос. Одеса, 2023. 242 с.
39. Чечерський В. І. Конституційно-правовий статус органів прокуратури в Словаччині, Польщі, Чехії та Україні (порівняльно-правове дослідження): дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2006. 206 с.
40. Шишкін В. І. Судові системи країн світу: у 3 кн. Кн. 1/ Київський ун-т ім.Тараса Шевченка, Ін-т міжнар. відносин. Київ: Юрінком Інтер, 2001. 318 с.

ПЕРЕЛІК ПИТАНЬ ДЛЯ ПІДСУМКОВОГО КОНТРОЛЮ ЗНАНЬ І ВМІНЬ ЗДОБУВАЧІВ

1. Предмет і методологія курсу «Судові та правоохоронні органи України»
2. Місце курсу «Судові та правоохоронні органи України» в системі інших юридичних дисциплін.
3. Поняття судової, правоохоронної та правозахисної діяльності держави.
4. Завдання правоохоронних органів України в умовах формування правової держави.
5. Природа та поняття судової влади.
6. Поняття і ознаки правосуддя.
7. Система принципів правосуддя.
8. Принцип здійснення правосуддя тільки судом.
9. Принцип здійснення правосуддя на засадах рівності громадян перед законом та судом.
10. Принцип самостійності судів, незалежності суддів і підпорядкованості їх тільки закону.
11. Принцип гласності та відкритості судового процесу та його повного фіксування технічними засобами.
12. Принцип презумпції невинуватості.
13. Принцип обов'язковості судових рішень.
14. Поняття судоустрою України, його характеристика.
15. Принципи територіальності, спеціалізації та інстанційності в побудові системи судоустрою.
16. Ланка системи судоустрою та судова інстанція.
17. Місцевий суд — основна ланка системи судоустрою України.
18. Склад, порядок формування, повноваження місцевого суду.
19. Апарат місцевих та апеляційних судів.
20. Види і склад апеляційних судів України.
21. Повноваження апеляційних судів.
22. Вищі спеціалізовані суди, їх повноваження.
23. Верховний Суд — найвищий суд у системі судоустрою України.
24. Конституційний Суд України — єдиний орган конституційно юрисдикції в Україні.
25. Повноваження Конституційного Суду України.

26. Вища рада правосуддя України.
27. Вимоги до кандидатів на посаду судді.
28. Слідчий суддя та судді (суддя), уповноважені здійснювати кримінальне провадження щодо неповнолітніх: порядок обрання та повноваження.
29. Юридична відповідальність суддів. Види юридичної відповідальності.
30. Інститут присяжних. Порядок формування списку присяжних.
31. Суддівське самоврядування. Організаційні форми суддівського самоврядування та їх завдання.
32. Державна судова адміністрація України. Система її органів.
33. Вища кваліфікаційна комісія суддів України: склад, порядок формування, повноваження.
34. Суддя — носій судової влади в Україні.
35. Гарантії незалежності суддів за чинним законодавством України.
36. Професійна етика суддів України.
37. Прокурорська система України.
38. Кадрове забезпечення в органах прокуратури.
39. Професійна етика прокурорів України.
40. Основні функції органів прокуратури України.
41. Спеціалізовані прокуратури в Україні.
42. Правовий статус Генерального прокурора.
43. Представництво прокуратурою інтересів держави в суді у виключних випадках і в порядку, що визначені законодавством України
44. Підтримання публічного обвинувачення в суді.
45. Організація і процесуальне керівництво досудовим розслідуванням, вирішення відповідно до закону інших питань під час кримінального провадження, нагляд за негласними та іншими слідчими і розшуковими діями органів правопорядку як функція прокуратури.
46. Прокурорський нагляд за додержанням законів при виконанні судових рішень у кримінальних справах, при застосуванні інших заходів примусового характеру, пов'язаних з обмеженням особистої свободи громадян.
47. Дисциплінарна відповідальність прокурорів.
48. Порядок зайняття посади прокурора.
49. Звільнення прокурора з посади, припинення його повноважень на посаді: загальні аспекти.
50. Органи прокурорського самоврядування.

51. Всеукраїнська конференція прокурорів як найвищий орган прокурорського самоврядування.
52. Рада прокурорів України.
53. Правовий статус органу, що здійснює дисциплінарне провадження щодо прокурорів.
54. Соціальне та матеріально-побутове забезпечення прокурорів.
55. Міністерство внутрішніх справ України.
56. Правовий статус Національної гвардії України.
57. Правовий статус Державної прикордонної служби.
58. Правовий статус Державної служби з надзвичайних ситуацій.
59. Правовий статус Державної міграційної служби.
60. Національна поліція України: структура, завдання та повноваження.
61. Система органів Національної поліції України. Спеціальні підрозділи.
62. Досудове розслідування органами Національної поліції України: компетенція та організація діяльності.
63. Правовий статус поліцейського в Україні.
64. Поліцейські заходи.
65. Розслідування кримінальних правопорушень як напрямок правоохоронної діяльності України.
66. Функції і основні напрямки діяльності Міністерства юстиції України.
67. Організація та діяльність Національного антикорупційного бюро України.
68. Порядок зайняття посади у Національному антикорупційному бюро України.
69. Організація та діяльність Державного бюро розслідувань.
70. Порядок зайняття посади у Державному бюро розслідувань.
71. Служба безпеки України.
72. Військова служба правопорядку у Збройних силах України.
73. Бюро економічної безпеки України.
74. Адвокатура — незалежний самоврядний інститут в Україні.
75. Засади організації та діяльності адвокатури в Україні.
76. Правовий статус Національної асоціації адвокатів України.
77. Адвокатське самоврядування за законодавством України.
78. Статус адвоката за діючим законодавством України.
79. Організація та діяльність нотаріату в Україні.
80. Відповідальність нотаріуса України.

81. Нотаріальна таємниця як правова гарантія нотаріальної діяльності в Україні.
82. Професійна етика у діяльності нотаріусів України.
83. Основи організації та діяльності прокурорських органів у Франції.
84. Правовий статус прокуратури в Німеччині.
85. Правовий статус органів поліції Великої Британії.
86. Федеральні правоохоронні органи США.

РЕСУРСИ ВІДКРИТОГО ДОСТУПУ, НЕОБХІДНІ ДЛЯ ВИВЧЕННЯ ДИСЦИПЛІНИ

1. <https://www.echr.coe.int> — сайт Європейського суду з прав людини;
2. <http://rada.gov.ua> — сайт Верховної Ради України;
3. <http://www.ombudsman.gov.ua> — сайт Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини;
4. <http://www.ccu.gov.ua> — сайт Конституційного Суду України;
5. <https://court.gov.ua> — сайт «Судова влада України»;
6. <https://gp.gov.ua> — сайт Офісу Генерального прокурора;
7. <https://www.npu.gov.ua/> — сайт Національної поліції України;
8. <https://nabu.gov.ua> — сайт Національного антикорупційного бюро України;
9. <https://dbr.gov.ua> — сайт Державного бюро розслідувань;
10. <https://ssu.gov.ua/> — сайт Служби безпеки України;
11. <https://esbu.gov.ua/> — сайт Бюро економічної безпеки України;
12. <https://dsns.gov.ua/> — сайт Державної служби з надзвичайних ситуацій;
13. <https://dpsu.gov.ua/> — сайт Державної прикордонної служби України;
14. <https://dmsu.gov.ua/> — сайт Державної міграційної служби України;
15. <https://ngu.gov.ua/> — сайт Національної гвардії України;
16. <https://minjust.gov.ua/> — сайт Міністерства юстиції України;
17. <https://unba.org.ua> — сайт Національної асоціації адвокатів України;
18. <https://reyestr.court.gov.ua> — сайт Єдиного державного реєстру судових рішень

Судові та правоохоронні органи України : методичні вказівки для підготовки до практичних занять та самостійної роботи здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузь знань К «Безпека і оборона» спеціальність К9 «Правоохоронна діяльність» / уклад.: Н. М. Бакаянова, С. К. Костенко, М. В. Косюта [та ін.] ; Нац. ун-т «Одеська юрид. академія». — Одеса : Юридична література, 2025. — 144 с.

ISBN 978—966—419—463—8

Методичні вказівки з навчальної дисципліни «Судові та правоохоронні органи України» розроблено для здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, галузь знань К «Безпека і оборона» спеціальність К9 «Правоохоронна діяльність».

Методичні вказівки містять перелік тем, які розглядаються під час навчання, питання лекційних та практичних занять, кейси, які студенти вирішують у процесі навчання, завдання для самостійної роботи, рекомендовану наукову літературу та релевантне законодавство.

УДК 347.96/99(477)(073)

Навчальне видання

СУДОВІ ТА ПРАВООХОРОННІ ОРГАНИ УКРАЇНИ

Методичні вказівки

для підготовки до практичних занять та самостійної роботи
здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти,
галузь знань К «Безпека і оборона»
спеціальність К9 «Правоохоронна діяльність»

Укладачі:

**БАКАЯНОВА Нана Мезенівна,
КОСТЕНКО Сергій Костянтинович,
КОСЮТА Михайло Васильович
та ін.**

Видано в авторській редакції

Завідувачка редакції *Т. М. Забанова*. Дизайн обкладинки *О. А. Кунтарас*

Формат 60х84/16. Ум. друк. арк. 8,37. Тираж 300 прим. Зам. № 7 (15).

Видавництво і друкарня «Юридична література»
65009, м. Одеса, вул. Піонерська, 7. Тел.: (048) 777-48-79, 728-75-45
e-mail: astro_print@ukr.net; www.astroprint.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи ДК № 4284 від 23.03.2012 р.